

Обучителни материали по проект DISRUPT

Фондация „Право и Интернет“

септември 2024 г.

Съдържание

Използвани съкращения.....	4
Определения на ключови термини.....	5
1. МОДУЛ 1. Трафик на деца с цел сексуална експлоатация.....	7
1.1. Определение и обхват на трафика на деца.....	9
1.2. Трафик на деца с цел сексуална експлоатация	10
Упражнения.....	13
1.3. Въведение в подпомагания от технологиите трафик на деца.....	18
1.4. Фактори, които правят непълнолетните, младежите от LGBTQ+ обществото и други маргинализирани групи по-уязвими онлайн	18
1.5. Използване на технологиите в борбата с трафика на хора	21
Профилиране и набиране на жертви	21
Експлоатация.....	25
Актуални тенденции при технологично улеснения трафик на деца на национално ниво и в ЕС	30
Разбиране за дигиталните платформи, използвани за улесняване на трафика на деца (социални медии, онлайн пазар, тъмна мрежа)	34
Упражнения.....	42
1.6. Основни изводи.....	48
1.7. Основни предизвикателства.....	49
2. МОДУЛ 2. Електронни доказателства по дела за трафик на хора	50
2.1. Използване на методи за дигитално разузнаване за предотвратяване на трафика на хора	51
2.2. Използване на технологии за установяване на извършители на престъпления	52
Упражнение.....	56
2.3. Използването на технологии за установяване на жертви	62
2.4. Нормативна уредба на електронните доказателства.....	63
Хартата на основните права на ЕС (Хартата).....	63
Нормативна уредба на електронните доказателства.....	64
Неприкосновеност на личния живот и защита на личните данни.....	66
2.5. Основни изводи.....	69
Често срещани предизвикателства в дигиталното разследване	69
3. МОДУЛ 3. Етични съображения и закрила на жертвите	71
3.1. Уязвимост на децата към трафик на хора.....	71
3.2. Полово обусловеният характер на престъплението.....	73
3.3. Значението на използването на електронни доказателства, вместо пълното разчитане на показанията на жертвите, с цел избягване на вторична виктимизация	73
3.4. Национални механизми за насочване и подпомагане на жертви на трафик.....	75
3.5. Упражнение	76
3.6. Основни изводи.....	79
3.7. Основни предизвикателства.....	80

4. МОДУЛ 4. Международно сътрудничество	81
4.1. Значение на международното сътрудничество в събирането на електронни доказателства	81
4.2. Европейска правна рамка за международно сътрудничество – актуално състояние към август 2024 г.	81
Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси	81
Конвенция от Будапеща за киберпрестъпността	82
Директива 2014/41/ЕС и Европейската заповед за разследване	82
Директива (ЕС) 2017/541 относно борбата с тероризма - въздействие върху основните права и свободи	83
Директива (ЕС) 2023/1544 за установяване на хармонизирани правила относно определянето на определени форми на установяване и определянето на представители за целите на събирането на електронни доказателства по наказателни производства - приложима от 17 февруари 2026 г.	83
4.3. Оперативни механизми за международно сътрудничество	84
4.4. Упражнение	87
4.5. Основни изводи:.....	91
4.6. Основни предизвикателства:.....	91

Използвани съкращения

EMPACT	Европейска мултидисциплинарна платформа срещу криминални заплахи
GRETA	Експертна група за борба с трафика на хора
ICSE	Международната база данни за сексуална експлоатация на деца
LGBTQ+	Акроним от първите букви на думите, означаващ всички лесбийки, гей, бисексуални и трансджендър и куиър хора
OSINT	Инструменти за разузнаване от открити източници
USB	Универсалната серийна шина за свързване на компютър с периферни устройства
ГОПД	Годишни оперативни планове за действие
Евроюст	Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие
ЕЗР	Европейска заповед за разследване
ЕКПЧ	Европейска конвенция за правата на човека
ЕС	Европейски съюз
ЕСПЧ	Европейски съд по правата на човека
ИИ	Изкуствен интелект
ЛС	Лично съобщение
МОМ	Международната организация по миграция
НМН	Национален механизъм за насочване
НПО	неправителствена организация
ООН	Организация на обединените нации
ОРЗД	Общ регламент за защита на данните на Европейския съюз
ОССЕ	Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа
СЕР	Съвместен екип за разследване
СЕС	Съд на Европейския съюз
СНПООН	Служба на ООН по наркотиците и престъпността

Определения на ключови термини

Дете - всяко лице на възраст под 18 години.¹

Материали, показващи сексуално насилие над деца - отнасят до всяко визуално представяне на сексуално поведение с участието на дете. Това включва изображения, видеоклипове или всяка друга форма на съдържание, която показва деца по сексуално явен начин. Притежаването, разпространението или създаването на такъв материал е незаконно и вредно, тъй като експлоатира и превръща децата в жертви.²

Сексуална експлоатация на деца - отнася се до манипулиране или принуждаване на дете да участва в сексуални действия. Това може да включва набелязване, манипулиране или принуда и често се случва в контекста на нарушаване на авторитета или властта на извършителя спрямо детето. Това е сериозна форма на злоупотреба и нарушаване на правата на детето с дълготрайни отрицателни последици за неговото физическо, емоционално и психологическо благополучие.³

Трафик на деца - Набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на дете с цел експлоатация.⁴

Киберсигурност - практика за защита на компютърни системи, мрежи и данни от киберзаплахи, като например кибератаки, нарушаване на сигурността на данните и неоторизиран достъп. Тя включва прилагането на мерки за сигурност за предотвратяване, откриване и реагиране на потенциални заплахи, за да се гарантира поверителността, целостта и наличността на информацията.⁵

Киберпрестъпност - престъпни дейности, които се извършват с помощта на компютри, мрежи или други дигитални технологии. Те може да включват широк спектър от незаконни дейности, като хакерство, фишинг, кражба на самоличност, онлайн измами, разпространение на зловреден софтуер и други форми на кибератаки. Киберпрестъпниците използват технологиите, за да атакуват физически лица, организации или правителства с цел финансова печалба, кражба на данни или прекъсване на услугите.⁶

Електронни доказателства - всяка информация или данни, съхранявани или предавани в дигитална форма, които могат да бъдат използвани в съдебното производство. Тези доказателства обикновено се намират на електронни устройства като компютри, смартфони, таблети и носители на информация (напр. твърди дискове, USB). Електронните доказателства може да включват документи, имейли, текстови съобщения, изображения, видеоклипове, интернет активност и поведение или други артефакти, които помагат за установяване на фактите по делото.⁷

Цифрова криминалистика - използването на научно изведени и доказани методи за запазване, събиране, удостоверяване, установяване, анализ, тълкуване, документирание и представяне на електронни доказателства, получени от дигитални източници, с цел улесняване или по-нататъшно възстановяване на събития и деяния, за които е установено, че са престъпни или свързани с престъпна дейност.⁸ Този общ термин обхваща **дигиталните разследвания**, които обхващат събирането, установяването, анализа и тълкуването на електронни доказателства, получени от дигитални източници.

Криптирана комуникация/криптиране - процеса на кодиране на информация по такъв начин, че само упълномощени страни да имат достъп до нея и да я възприемат. Криптирането включва използване на алгоритми за преобразуване на данни от обикновен текст в шифрован, който може да бъде декриптиран само със специален ключ. По този начин се гарантира, че чувствителната информация остава сигурна и неприкосновена по време на предаване по мрежа или

¹ чл. 3(d), Общо събрание на ООН, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, 15 November 2000

² Вж. International Centre for Missing & Exploited Children (ICMEC), "Terminology and Definitions: Child Sexual Abuse Material," 2020.

³ Вж. УНИЦЕФ, "Child Sexual Exploitation: Definitions and Key Concepts," 2021.

⁴ чл. 3(c) Общо събрание на ООН, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, 15 November 2000

⁵ Вж. Computer Security Resource Center, Glossary – Cyber security [website] (National Institute of Standards and Technology, U.S. Department of Commerce). Достъпно на: [www.csrc.nist.gov/glossary/term/cyber security](https://www.csrc.nist.gov/glossary/term/cyber%20security).

⁶ Вж. Европейска комисия, Cybercrime [website] (European Commission). Достъпно на: [www.ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/cybercrime_en](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/cybercrime_en) (посетен на 10 юни 2024 г.).

⁷ Вж. Eoghan Casey. (2011). *Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet* (3rd ed.). Academic Press.

⁸ CEN Workshop Agreement, Requirements and Guidelines for a complete end-to-end mobile forensic investigation chain, CWA 17865, достъпно на: https://www.cenelec.eu/media/CEN-CENELEC/CWAs/R1/cwa17865_2022.pdf

съхранение в устройства. Криптирането е основен компонент на киберсигурността и се използва широко в различни приложения, като например сигурни съобщения, онлайн трансакции и съхранение на данни.⁹

Дискриминация, основана на пола - несправедливо отношение или предразсъдъци спрямо лицата въз основа на техния пол или полова идентичност. Този вид дискриминация може да се прояви под различни форми, като например неравни възможности, стереотипи, тормоз, насилие и изключване въз основа на пола.¹⁰

Intersectionality (взаимосвързаност)- концепция, която разглежда как различни аспекти на човешката личност, като раса, пол, сексуалност, социално-икономическа класа и способности, се пресичат и взаимодействат помежду си, така щото допринасят до специфични прояви на дискриминация (пр. дискриминация едновременно по няколко признака).¹¹

Национален механизъм за насочване (НМН) - Националният механизъм за насочване е рамка за сътрудничество, чрез която институциите изпълняват задълженията си за защита и насърчаване на правата на човека на жертвите на трафик, като координират усилията си в стратегическо партньорство с гражданското общество. Основните цели на НМН са да се гарантира спазването на човешките права на жертвите на трафик и да се осигури ефективен начин за насочване на жертвите на трафик към социални услуги.¹²¹³

Трафик на хора, улеснен от технологиите - използването на дигитални технологии, като интернет и социалните медии, за набиране, експлоатация или контрол на лица с цел трафик на хора. Трафикантите използват онлайн платформи, за да привличат жертви, да рекламират услуги или да координират незаконни дейности, свързани с трафика на хора. Технологиите позволяват на трафикантите да достигнат до по-широка аудитория, да запазят анонимност и да манипулират жертвите чрез различни онлайн средства.¹⁴

Трафик на хора - набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора чрез заплаха или употреба на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или уязвимо положение, или чрез даване или получаване на плащания или облаги, за да се постигне съгласието на лице, което има контрол над друго лице, с цел експлоатация. Експлоатацията включва най-малко проституция на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или практики, подобни на робството, крепостничество или отнемане на органи.¹⁵

Цифрова криминалистика - процес на установяване, запазване, анализ и представяне на електронни данни по начин, който е допустим от законова гледна точка. Тази област включва използването на специализирани техники и инструменти за възстановяване и разследване на данни от дигитални устройства, като компютри, смартфони, сървъри и облачни хранилища и др. под.¹⁶

⁹ Вж. Computer Security Resource Center, Glossary – encryption [website] (National Institute of Standards and Technology, U.S. Department of Commerce). Available at: www.csrc.nist.gov/glossary/term/encryption

¹⁰ ООН (n.d.). Gender Discrimination. Достъпно на: <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/gender-discrimination/index.html>

¹¹ Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. University of Chicago Legal Forum, 139-167.

¹² Служба на ООН по наркотиците и престъпността, "National Referral Mechanisms: Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons," 2009;

¹³ Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), "Technology-facilitated trafficking in human beings," 2019.

¹⁵ чл. 3(е), Общо събрание на ООН, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, 15 November 2000

¹⁶ Casey, E. (2011). *Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet*. Academic Press.. Тази книга предоставя изчерпателен преглед на цифровата криминалистика и нейните приложения.

1. МОДУЛ 1. Трафик на деца с цел сексуална експлоатация

Трафикът на деца в Европейския съюз (ЕС) продължава да бъде проблем, за който не се говори достатъчно. Децата съставляват 25% от всички жертви на трафик, като 64% от тях са подложени на сексуална експлоатация, а 75% от тях са от женски пол.¹⁷ Тези деца обикновено влизат в ЕС през Испания и Италия, а Австрия, Белгия и Обединеното кралство са чести крайни дестинации. Макар че мрежите за трафик на хора произхождат предимно от страни като Нигерия, Виетнам и Афганистан, трафикът в рамките на ЕС продължава да бъде постоянен проблем. Европол съобщава за увеличаване на трафика на непълнолетни, особено на момичета на възраст между 12 и 17 години, от България, Румъния и Словакия с цел сексуална експлоатация.¹⁸

В допълнение, докладът на Международната организация по миграция (МОМ) за трафика на деца за 2023 г. подчертава широкото разпространение на този проблем, като посочва тенденции въз основа на данни за две десетилетия от базата данни на МОМ относно жертвите на трафик. Между 2002 г. и средата на 2021 г. МОМ регистрира, че повечето деца-жертви - 46,6%, са на възраст между 13 и 17 години, но по-малките деца, включително тези на възраст от 0 до 2 години, съставляват малък, но значителен дял (12,6%) от общия брой пострадали. Тези най-малки жертви често са родени в ситуация на трафик.

В доклада се подчертават и горепосочените различия между половете. В него се посочва, че жените по-често са жертва на трафик с цел сексуална експлоатация, като 30,3% от тях съобщават за този вид злоупотреба в сравнение със 7,3% от мъжете. От друга страна, децата от мъжки пол по-често са трафикирани с цел принудителен труд. 57,4% от всички деца жертви са от женски пол, докато 42,6% са от мъжки.

В географски план особеностите на деянието се различават значително. Например в Европа и Централна Азия децата по-често са трафикирани с цел сексуална експлоатация, докато в други региони като Субсахарска Африка и Азия преобладава трудовата експлоатация. В доклада се подчертава и ролята на общността при набирането на хора, като в 51,1% от случаите участват членове на семейството или приятели. Методите, които трафикантите използват, за да контролират децата, включват фалшиви обещания (58,9%), физическо и психическо насилие (50-56%) и заплахи (39,5%). Освен това много от жертвите, особено по-малките, стават жертви на трафик в собствената си страна, а не в чужбина.

С бързия напредък на технологиите това престъпление се развива в по-сложни форми, което го прави все по-трудно за разкриване и противодействие. Трафикантите вече използват дигитални инструменти и платформи, което води до нови методи на експлоатация, които са по-трудни за проследяване и предотвратяване. Джесика Харисън, оперативен мениджър в отдела за съвременно робство и трафик на хора към Националната агенция за борба с престъпността на Обединеното кралство отбелязва, че трафикантите използват дигитални технологии във всеки случай на трафик на хора с цел сексуална експлоатация, който нейният отдел разглежда през последните три години.¹⁹

Тези констатации подчертават разнообразната динамика на трафика на деца и значението на персонализираните интервенции, насочени към специфичните уязвимости, пред които са изправени децата от различните региони и различните лични обстоятелства.²⁰ В отговор на тези променящи се предизвикателства, тези обучителни материали са разработени специално, за да предоставят необходимите инструменти и знания за ефективна борба с опосредствания от технологиите трафик на деца. Първият модул включва ръководство за обучители, което е организирано в 3 основни раздела, а именно:

- определение и обхват на трафика на деца;
- въведение в подпомаганя от технологиите трафик на деца;
- използване на технологиите при трафика на хора.

Модул 1 започва с определяне на обхвата на трафика на деца, като се съсредоточава върху трафика с цел сексуална експлоатация. В този раздел ще бъдат разгледани основните елементи на трафика на деца, като се набляга

¹⁷ Европейски парламент, Preventing and combating trafficking in human beings (2022), достъпно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/749775/EPRS_BRI\(2023\)749775_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/749775/EPRS_BRI(2023)749775_EN.pdf)

¹⁸ Europol, Criminal Networks Involved in the Trafficking and Exploitation of Underage Victims in the European Union (2018), достъпно на: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/23-11_report_child_trafficking.pdf

¹⁹ Telephone interview with Jessica Harrison, Operations Manager, Modern Slavery and Human Trafficking Unit, 19 November 2020.

²⁰ Digidiki, V., J. Bhabha, K. Connors, H. Cook, C. Galez-Davis, C. Hansen, M. Lane, S. Laursen, and L. Wong, 2023. From Evidence to Action: Twenty years of IOM child trafficking data to inform policy and programming. FXB Center for Health and Human Rights at Harvard University, Boston and International Organization for Migration (IOM), Geneva.

на уязвимостта на децата към експлоатация. След това модулът ще се занимае с това как технологиите улесняват трафика на деца, като ще подчертае настоящите тенденции в набирането и експлоатацията чрез дигитални платформи като социални медии, онлайн пазари и тъмната мрежа (dark web). Ще бъдат разгледани и особеностите на национално и европейско равнище на трафик, улеснен от технологиите, което ще даде представа за инструментите и методите, които трафикантите използват, за да манипулират и експлоатират деца онлайн. В заключителната част на модула е направен подробен анализ на платформите, които трафикантите обикновено използват, илюстриращ как технологиите все повече заемат централно място в съвременните практики за трафик на хора.

Препоръчителна допълнителна литература

- Факултативен протокол към Конвенцията за правата на детето относно продажбата на деца, детската проституция и детската порнография (https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&clang=en)
- Конвенция на МОТ за най-тежките форми на детски труд, 1999 г. (№ 182) (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/worst-forms-child-labour-convention-1999-no-182>) и Препоръка (№ 190) (https://normlex.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R190)
- Конвенция на ООН срещу транснационалната организирана престъпност (<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>) и Протокол към нея за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика на хора, особено на жени и деца (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>)

1.1. Определение и обхват на трафика на деца

Трафикът на деца се отнася до набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на деца с цел експлоатация.²¹ Тази експлоатация може да приеме различни форми, включително *"извършвана от други лица проституция или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, включително просия, робство или практики, подобни на робството, принудително подчинение или експлоатация за престъпни дейности, или отнемане на телесни органи, или експлоатация чрез сурогатно майчинство, принудителен брак или незаконно осиновяване"*.²²

Трафик на хора	Трафик на деца
Определението за трафик на хора се състои от комбинация от три компонента: ДЕЙСТВИЕ: набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на лица. СРЕДСТВА: заплахата или употреба на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или уязвимо положение, или чрез даване или получаване на плащания или облаги, за да се постигне съгласието на лице, което има контрол над друго лице (този елемент не е от значение, когато жертвата е дете); ЦЕЛ: експлоатация. Експлоатацията включва като минимум извършвана от други лица проституция на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, включително просия, робство или практики, подобни на робството, принудително подчинение или експлоатация за престъпни дейности, или отнемане на телесни органи.	Член 1, буква б) от Директива (ЕС) 2024/1712 за изменение на Директива 2011/36/ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него се посочва, че <i>когато поведението, посочено в параграф 1, включва дете, то е наказуемо за трафик на хора, дори ако не е използвано нито едно от средствата, посочени в параграф 1.</i>

Допълнителна информация

За да се бори с трафика на деца, Организацията на обединените нации (ООН) е приела различни международни правни инструменти, като например Протокола за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика на хора, особено на жени и деца, известен също като Протокола от Палермо.²³ Протоколът определя насоките за държавите за предотвратяване на трафика на хора, защита на жертвите и преследване на трафикантите.

²¹ Чл. 2, пар. 5, Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета.

²² Чл. 1, б. а, Директива (ЕС) 2024/1712 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за изменение на Директива 2011/36/ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него.

²³ United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (приет на 15 ноември 2000 г., влязъл в сила на 25 декември 2003) 2237 UNTS 319 (Palermo Protocol).

Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора²⁴ е друг международен договор, който има за цел да предотврати и да се бори с трафика на хора, включително с трафика на деца. Конвенцията се фокусира върху защитата на правата на жертвите, преследването на трафикантите и насърчаването на международното сътрудничество в борбата с трафика. Конвенцията изисква от страните по нея да предприемат мерки за подпомагане на жертвите при тяхното физическо, психологическо и социално възстановяване, като се вземат предвид нуждите на жертвата от безопасност и закрила, в сътрудничество с неправителствени и други организации, ангажирани с подпомагане на жертвите. Тази помощ трябва да се предоставя по взаимно съгласие и на базата на информация, като се отчитат специфичните нужди на лицата в уязвимо положение, както и на децата, и не трябва да се поставя в зависимост от желанието на жертвата да съдейства като свидетел. Подкрепата към жертвите следва да включва подходящо и сигурно настаняване, психологическа и материална помощ, спешна медицинска помощ, превод и тълкуване, консултации и информация, както и достъп до образование за децата.²⁵

Както Протоколът от Палермо, така и Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора играят ключова роля в решаването на проблема с трафика на деца, като осигуряват рамка за държавите да предприемат действия срещу това отвратително престъпление и да защитават правата на уязвимите деца.

1.2. Трафик на деца с цел сексуална експлоатация

Както е споменато по-горе, трафикът на хора се осъществява, когато са налице следните три елемента:

- действие (набиране, приемане, транспортиране);
- средство (заплаха, принуда, злоупотреба с власт);
- цел: експлоатация (на детето). Това е основната отличителна черта между трафика и продажбата на деца.

Когато жертвата на трафик е непълнолетно лице, средствата стават без значение и въпросът дали е налице трафик зависи единствено от действието и целта на експлоатацията.²⁶

По-долу е направено сравнение между престъплението „трафик на деца с цел сексуална експлоатация“ и престъплението „сексуална експлоатация на деца“, както и онлайн измеренията на тези престъпления, за да могат практикуващите юристи да квалифицират по подходящ начин престъпното деяние и да предприемат съответните действия. В тази връзка е важно да се спомене, че трафикът на деца с цел сексуална експлоатация може да приеме различни форми, включително принудителна проституция, детска порнография и сексуално робство. Децата, които са обект на трафик с цел сексуална експлоатация, често са подложени на физическо и психическо насилие, принуда и манипулация от страна на трафикантите.

²⁴ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (приета на 16 май 2005 г., влязла в сила на 1 февруари 2008 г.) CETS No 197.

²⁵ GRETA, 4th General Report on GRETA's Activities covering the period from 1 August 2013 to 30 September 2014 (Council of Europe, Strasbourg: 2015), para. 54.

²⁶ Article 3(c) of the Palermo Protocol. Достъпно на: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>

Престъпление	Трафик на деца с цел сексуална експлоатация	Сексуална експлоатация на деца
Определение	Набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на деца с цел сексуална експлоатация.	Сексуалната експлоатация на деца може да се осъществи без елементите на трафика, като например движение или контрол, и включва сексуална злоупотреба с дете с цел печалба или изгода.
Нормативна уредба	Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора (приета на 16 май 2005 г., влязла в сила на 1 февруари 2008 г.), CETS № 197	Директива 2011/93/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография, и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета [2011] ОВ L335/1, чл. 2, ал. 1 и чл. 5.
Обхват	Самият процес на трафикиране и специфичната цел, а именно - сексуална експлоатация.	Сексуално насилие или действие за експлоатация на детето.
Цел	Експлоатация	Сексуална злоупотреба или експлоатация на дете с цел печалба, изгода или сексуално удовлетворение. Това може да се случи без каквито и да било елементи на трафик, като например движение или контрол.
Мерки за защита	Специфично спрямо незаконното транспортиране на деца за сексуални цели.	Включва всички форми на сексуално насилие и експлоатация на деца.

Престъпление	Онлайн трафик на деца за сексуални цели	Сексуална експлоатация на деца онлайн
Естество на престъплението	Форма на трафик на хора, опосредствана от интернет, която включва транспортиране и контрол на деца за сексуални цели.	Включва производство, разпространение и потребление на материали, съдържащи сексуални актове и насилие над деца, набиране на клиенти, сексуален тормоз и излъчване на насилие на живо.
Методи	Използване на социални медии, чатове и други онлайн платформи за идентифициране, набелязване и организиране на транспортирането на деца.	Използване на онлайн платформи за грууминг на деца, принуждаването им да създават материали със сексуална насоченост, изнудване и излъчване на злоупотреби на живо.
Включване на физическо преместване	Включва физическо преместване.	Не е задължително да включва физическо преместване; експлоатацията се осъществява онлайн/ чрез използване на дигитални технологии.

Фокус	Набирането, контролът, логистиката и процесът на трафик се улесняват чрез използването на технологиите.	Пряка експлоатация и злоупотреба в онлайн среда.
--------------	---	--

Примери:

Трафик на деца с цел сексуална експлоатация	Сексуална експлоатация на деца
Анна е 12-годишно момиче, което живее в малко село. Един ден към семейството ѝ се приближава мъж, който предлага на Анна работа в града като домашна помощница, обещавайки добро заплащане и по-добри условия на живот. Отчаяно за пари, семейството ѝ се съгласява. След като Анна пристига в града обаче, тя е отведена в публичен дом и принудена да проституира. Не ѝ е позволено да напусне, а документите ѝ за самоличност са отнети. Анна се мести от град на град, което затруднява властите да я проследят. Това е случай на трафик на хора с цел сексуална експлоатация, тъй като Анна е измамена, транспортирана и принудена към сексуална експлоатация.	София е 15-годишно момиче, което живее в голям град. Тя се запознава с по-възрастен мъж онлайн, който се представя за нейно гадже. С течение на времето той я манипулира и я принуждава да изпраща еротични снимки и видеоклипове. Накрая той заплашва да сподели тези изображения с приятелите и семейството ѝ, ако тя не се срещне лично с него и участва в сексуални действия. София се подчинява от страх и срам. Това е случай на сексуална експлоатация без трафик, тъй като няма преместване или транспортиране, но все пак е налице принуда и експлоатация.

Упражнения

Малолетно лице, жертва на трафик в Италия

Това упражнение има за цел да даде рамка на обучението и да даде възможност на участниците да споделят своя опит през призмата на обсъждане на казус.

Инструкции:

- Преди началото на упражнението фасилитаторът трябва да разпреди участниците в малки групи от по 4-5 души, като ги помоли да изберат един от тях за докладчик.
- Не забравяйте да разпределите групите преди събитието, като осигурите мултидисциплинарно и междуведомствено представителство. Всяка група трябва да получи по един набор от въпроси.
- Дайте на участниците поне 30 минути за обсъждане на въпросите, след което поканете докладчика да обобщи заключенията от дискусията в малката група.

Времетраене: 1 ч.

Материали:

- листове хартия;
- химикалки;
- казуси (по едно копие на група);
- набор от въпроси за всяка група.

Цели:

- Оценка на познанията на участниците за трафика на хора.
- Споделяне на опит и взаимно обучение.
- Идентифициране на съществуващи пропуски и добри практики.

Казус:

К. е родена близо до границата между Литва и Латвия. Родителите ѝ са алкохолици и не могат да полагат грижи за нея, затова е изпратена в държавен дом за деца. К. има още 7 братя и 6 сестри, също са изпратени в различни домове за деца, пръснати из Литва. Израстването в дом за деца е тежко и трудно. Възпитателите се държат лошо с децата и ги бият за всяко предполагаемо нарушение на правилата. Единственият човек, който посещава К., е мъж, представящ се за нейния кръстник. Този човек е обещал на К., че може да я вземе да живее при него, когато навърши 15 години. Въпреки това, един ден, когато К. е на 13 години, т. нар. ѝ кръстник я изнасилва – факт, което тя скрива, тъй като не мисли, че някой ще ѝ повярва. Всички в дома за деца гледат на К. като голяма късметлийка, защото си има някой, който да се грижи за нея. На 15 годишна възраст К. е изпратена при „кръстника“ си, против волята ѝ. Малко след навършването на 16 години, Дана – 21 годишна жена се запознава с К. и се представя като една от сестрите ѝ, като я моли да я посети. Дана отива с приятелка и се запознава с К. и други нейни приятелки. На следваща вечер, Дана кани К. и две нейни приятелки да ѝ гостуват, като обещава да плати за такси. Когато пристигат в апартамента, има и още момичета на тяхната възраст, както и грък, който говори на английски, пие алкохол и се смее високо. Дана моли К. и приятелките ѝ да разговарят с останалите, но те отказват, тъй като се чувстват некомфортно. В резултат на това, Дана се ядосва и им казва, че дължат пари на приятеля ѝ за таксито. След това Дана им съобщава, че от сега нататък ще бъдат проститутки. Когато К. и приятелките ѝ отказват, приятелят на Дана ги заплашва, че ще повика „бандата“, ако не върнат парите за таксито и не предлагат сексуални услуги срещу пари. От този ден нататък, Дана е мадам на К., а не нейната сестра. Когато К. навършва 17 години, Дана ѝ съобщава, че е продадена в Равена, Италия. Там, К. е заведена в публичен дом, пълен с жени от Беларус, Полша и Литва на възраст между 14 и 32 години. Сводниците не позволяват на жените да напуснат бордея и чрез насилие ги накарат да

работят на улицата. След две седмици в Италия, К. е с по-възрастен клиент, който разбира литовски. Тя поема риск и моли за неговата помощ. Негов приятел води К. в италианската полиция.²⁷

Набор от въпроси #1:

- За какво престъпление става дума в този казус?
- Смятате ли, че това престъпление може да се случи у нас?
- Запознати ли с международни конвенции или препоръки, ратифицирани или приети у нас? Как научихте за тях?
- Чувствате ли се уверени по отношение на знанията си относно националното законодателство, политики, рамката за насочване и други услуги за деца, жертви на трафик?
- Като използвате казуса за пример, можете ли да посочите три добри практики, свързани с разрешаването на подобни случаи на трафик на деца в България?
- Като използвате казуса като пример, можете ли да посочите три пропуска, свързани с подобни случаи на трафик на деца в България?

Набор от въпроси #2:

- За какво престъпление става дума в този казус?
- Смятате ли, че това престъпление може да се случи у нас?
- Кои са основните ограничения, които усещате като професионалист, когато работите с деца, жертви на трафик, и как те могат да бъдат премахнати?
- Как разследвате този тип случаи и какви са законовите ограничения?
- Какво трябва да се промени по отношение на политики, законодателство и повишаване на осведомеността, кои са заинтересованите страни в този случай?
- Като използвате казуса за пример, можете ли да посочите три добри практики, свързани с разрешаването на подобни случаи на трафик на деца в България?
- Като използвате казуса като пример, можете ли да посочите три пропуска, свързани с подобни случаи на трафик на деца в България?

²⁷ Казусът е адаптиран от проекта E-PROTECT. "Enhancing the Protection of Rights of the Child Victims of Crime" (E-PROTECT) project, GA 760270.

Набор от въпроси #3:

- За какво престъпление става дума в този казус?
- Смятате ли, че това престъпление може да се случи у нас?
- В контекста на конкретния случай, детето е насочено към полицията, има ли специално или специализирано звено в полицейското управление, което да се занимава с подобни случаи у нас? Има ли специализирано звено в рамките на правоохранителните органи в България, което да се занимава с трафика на хора?
- Какви действия по разследване трябва да се предприемат в този случай?
- Какви доказателства ще бъдат събрани по време на разследването? Бихте ли взели предвид електронни доказателства, ако да - какви видове?
- Като използвате казуса за пример, можете ли да посочите три добри практики, свързани с разрешаването на подобни случаи на трафик на деца в България?
- Като използвате казуса като пример, можете ли да посочите три пропуски, свързани с подобни случаи на трафик на деца в България?

Набор от въпроси #4:

- За какво престъпление става дума в този казус?
- Смятате ли, че това престъпление може да се случи у нас?
- Към кого/коя институция следва да бъде насочено детето? Как бихте описали тази услуга?
- Какви мерки за закрила ще вземете предвид естеството на престъплението?
- Като използвате казуса за пример, можете ли да посочите три добри практики, свързани с разрешаването на подобни случаи на трафик на деца в България?
- Като използвате казуса като пример, можете ли да посочите три пропуски, свързани с подобни случаи на трафик на деца в България?

Набор от въпроси № 5:

- За какво престъпление става дума в този казус?
- Смятате ли, че това престъпление може да се случи у нас?
- Конкретният случай има международен елемент, смятате ли, че разследването ще изисква международно сътрудничество и взаимопомощ? Ако отговорът е „да“, кои инструменти следва да се използват?
- По отношение на процесуалните права на жертвата, как биха били гарантирани те у нас? Има ли право жертвата на правна помощ предвид нейния чуждестранен статут?
- Като използвате казуса за пример, можете ли да посочите три добри практики, свързани с разрешаването на подобни случаи на трафик на деца в България?
- Като използвате казуса като пример, можете ли да посочите три пропуски, свързани с подобни случаи на трафик на деца в България?

Трафик и незаконно преминаване на граница (каналджийство)

Това упражнение има за цел да даде рамка на обучението, като позволи на участниците да споделят професионалния си опит и да се създаде атмосфера на сътрудничество.

Инструкции:

- Това упражнение следва да се организира като групово дискусия.
- Покажете казуса на слайд и го прочетете на глас, за да може всеки участник да се запознае с него.
- Раздайте копие от въпросите на всеки участник.
- Оставете участниците да помислят върху въпросите в продължение на 5-10 минути и след това ги поканете на обща дискусия.
- Уверете се, че дискусията протича в динамика, като предоставяте на всеки участник максимум 5 минути, за да дадете възможност за по-широко участие.
- Насочвайте въпросите към отделните участници, като не повтаряте едни и същи експерти отново и отново.

Времетраене: 45 мин.

Материали:

- PowerPoint презентация, представяща казуса;
- копие с въпросите (по едно за всеки участник).

Цели:

- Разграничаване на две различни престъпни деяния.
- Споделяне на опит и взаимно обучение.
- Идентифициране на съществуващите пропуски и добри практики в професионалното обучение.

Казус

Алекс, 15-годишен младеж от Гърция, търси сигурност и ново начало, след като губи семейството си в трагичен инцидент. Среща каналджия, който му обещава да му помогне да стигне до Германия, където вярва, че може да намери по-добри възможности. Каналджията съветва Алекс да не обявява истинската си възраст, като го предупреждава, че като непълнолетен ще бъде изправен пред по-тежки процедури за предоставяне на убежище, ограничени възможности за работа и евентуално продължителен престой в препълнени центрове за настаняване. Каналджията предоставя на Алекс фалшиви документи, в които се посочва, че е на 18 години, като го уверява, че това ще улесни и ускори пътуването му. Отчаян и уплашен, Алекс следва съвета на трафиканта и е транспортиран от Гърция до Германия. Вместо да намери безопасност обаче, Алекс е жертва на трафик и е принуден да бъде сексуално експлоатиран под заплаха от насилие. Фалшивите му документи затрудняват търсенето на помощ, тъй като той се страхува, че ще бъде третиран като възрастен и че ще се сблъска с последиците от използването на фалшиви документи.

Въпроси за обсъждане в групата:

- Какви са основните разлики между каналджийство и трафик на хора?
- Какви методи могат да използват правоохранителните органи, за да установят жертвите на трафик, които използват фалшиви документи?
- Как властите могат да бъдат обучени да разпознават признаците на трафик на непълнолетни, които се представят за възрастни?
- Какви възможности за правна защита имат непълнолетните, които са жертви на трафик, дори ако притежават фалшиви документи?

Препоръчителна допълнителна литература

- „Трафик на деца с цел сексуална експлоатация“ от Жаклин Бабха (<https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674020755>)
- „Основен правен наръчник за трафика на деца за сексуални цели“ от Есохе Агатисе и Кейтлин Хехир (<https://www.antislavery.org/wp-content/uploads/2016/07/Case-Study-Practical-Manual-on-the-Essential-Legal-Guide-to-Child-Trafficking-for-Sexual-Exploitation.pdf>)
- „Трафик на деца с цел сексуална експлоатация“ от Ейдън Маккуейд (<https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/1874/25236/IDD%2079%20Child%20Trafficking%20for%20Sexual%20Exploitation%20McQuade.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
- „Трафик на деца с цел сексуална експлоатация: Преглед и обещаващи практики в Югоизточна Азия“ от организацията „Спасете децата“ ([https://resourcecentre.savethechildren.net/node/4221/pdf/child trafficking for sexual purposes 2017.pdf](https://resourcecentre.savethechildren.net/node/4221/pdf/child%20trafficking%20for%20sexual%20purposes%202017.pdf))
- „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел“ от Ричард Естес и Нийл Алън Уайнър (<https://www.springer.com/gp/book/9780367356437>)

1.3. Въведение в подпомагания от технологиите трафик на деца

Все повече стратегически и политически документи подчертават изрично ролята на технологиите като средство за извършване на престъпления, свързани с трафик на хора. През последните години интернет улеснява трафика на деца с цел сексуална експлоатация, независимо дали става въпрос за онлайн набиране и склоняване към сексуална експлоатация или за онлайн сексуално насилие. Например, според доклада на Thorn от 2018 г. „Survivor Insights: Ролята на технологиите в трафика на малолетни и непълнолетни в страната“, технологиите играят все по-голяма роля в набелязването и контрола над деца, жертви на трафик за сексуални цели в САЩ. Преди 2004 г. непълнолетни лица са рекламирани онлайн в 38% от случаите; този процент почти се удвоява до 2018 г., когато онлайн рекламата на непълнолетни лица нараства до 75% от случаите.²⁸ Експлоатацията на семейства с икономически затруднения от престъпници чрез дейности като излъчване на живо на сексуално насилие над деца срещу заплащане е тревожна тенденция, за която се съобщава в някои региони, особено в страните от Югоизточна Азия. В тези случаи някои родители може да не разбират напълно вредата, причинена от сексуалното насилие над деца онлайн, тъй като няма физическо взаимодействие. Извършването на подобни престъпления се улеснява от наличието на лица, които са готови да платят за гледането на такова съдържание, и от минимално необходимите ресурси, като например интернет връзка, смартфон с камера и микрофон и платформа за финансови трансакции. Тази достъпност допринася за създаването, споделянето и потреблението на материали за сексуална експлоатация на деца онлайн.

Разрастването на пазара на трафик на хора, особено в контекста на онлайн сексуалната експлоатация на деца с търговска цел, се превръща в нарастваща тревога в световен мащаб. Увеличаването на броя на докладваните случаи на материали, показващи сексуална експлоатация на деца подчертава спешната необходимост от решаване на този проблем. Въпреки че може да има аргументи за разглеждането на онлайн сексуалната експлоатация на деца като отделно от трафика на хора престъпление, важно е да се признае, че материалите със сексуална експлоатация на деца онлайн често попадат в обхвата на определението за трафик на хора, посочено в Протокола от Палермо. Това включва действия като набиране или укриване с цел експлоатация, дори без да се изискват конкретни средства, когато жертвата е дете. Съдебни решения в различни държави, участващи в Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), признават, че онлайн материали със сексуална експлоатация на деца отговарят на критериите за трафик на хора.

Въпреки това повечето национални и международни правни актове за борба с трафика на хора не споменават изрично улеснения от технологиите трафик, а международните актове, уреждащи киберпрестъпността - друг ключов дял на правото, който е от значение за справяне с улеснения от технологиите трафик на хора - не включват изрично престъплението „трафик на хора“, по-специално на деца. Това включва Конвенцията на Съвета на Европа за киберпрестъпността („Конвенцията от Будапеща“) - най-широко ратифицираният акт, свързан с киберпрестъпността. Фокусът на Конвенцията от Будапеща е върху зловередна дейност, извършвана чрез интернет, защитата на целостта на компютърните системи и данните. Липсват обаче нарочни разпоредби относно трафика на хора. Макар да предвижда криминализиране на производството, предлагането, разпространението, снабдяването и притежаването на компютърна система за насилие над деца и сексуална експлоатация, тя не разглежда по-широк кръг от незаконни дейности, извършвани с помощта на информационните технологии, включително престъпления, свързани с трафик на деца, в които участват пълнолетни жертви. По подобен начин в Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие („Конвенцията от Ланзароте“) се поставя акцент върху ролята на информационните и комуникационните технологии както в разпоредбите, изискващи криминализиране на „съзнателното получаване на достъп чрез информационни и комуникационни технологии до детска порнография“²⁹, така и в разпоредбите, свързани с разследването на престъпления, улеснени от технологиите. Въпреки това няма изрични разпоредби относно трафика на хора.

1.4. Фактори, които правят непълнолетните, младежите от LGBTQ+ обществото и други маргинализирани групи по-уязвими онлайн

Непълнолетните са особено уязвими онлайн поради комбинация от психологически, социални и технологични фактори, които могат да ги изложат на различни рискове. Една от основните причини за тази уязвимост е липсата на

²⁸ Вж. Thorn and Vanessa Bouche, Survivor Insights: The Role of Technology in Domestic Minor Sex Trafficking (Los Angeles: Thorn, януари 2018), стр. 7

²⁹ член 20, нар. 1, 6. (f), Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse

опит в безопасното навигиране в онлайн пространството. Много млади хора може да не разпознават напълно потенциалните заплахи като измами, опити за фишинг или агресивно поведение, което може да доведе до непредвидени последици.

Нещо повече, непълнолетните обикновено са впечатлителни и се влияят в значителна степен от натиска на връстници, социалните тенденции и съдържанието, с което се сблъскват онлайн. Желанието за социално приемане може да ги подтикне да споделят лична информация или да се ангажират с рисково поведение, което не биха обмислили в друг контекст. Тяхното разбиране за неприкосновеността на личния живот често е неадекватно; много от тях не разбират значението на настройките за поверителност и може да пренебрегнат вземането на необходимите предпазни мерки за защита на личната си информация в социалните медии и други платформи.

Уменията за критично мислене, които се развиват с течение на времето, са друга област, в която непълнолетните могат да се затруднят. Това ограничение може да възпрепятства способността им да оценяват достоверността на информацията, която намират онлайн, което ги прави по-податливи на дезинформация. Разпространението на кибертормоза може да окаже сериозно въздействие върху психичното им здраве, самочувствието и цялостното им благосъстояние, особено когато онлайн взаимодействията стават все по-чести.

Достъпът до неподходящо съдържание представлява друг значителен риск. Без адекватен надзор или контрол непълнолетните могат лесно да се натъкнат на зловредни материали, включително насилие, съдържание за възрастни или опасни предизвикателства. Анонимността в интернет често води до ефект на дезинхибиране, при който непълнолетните могат да се държат онлайн по начин, по който не биха се държали „на живо“, което потенциално увеличава рисковото им поведение. Освен това динамиката на социалните медии засилва тези опасения. Бързото темпо на онлайн общуване, задвижвано от тенденции като „харесвания“, споделяния и брой последователи, може да мотивира непълнолетните да имат поведение, което застрашава тяхната безопасност. За този проблем допринася и липсата на насоки от страна на родителите и други важни възрастни, които може да не са наясно или да не разполагат с инструменти за ефективна подкрепа на децата си при ориентирането им в онлайн света.

Лесното общуване с непознати онлайн създава допълнителни заплахи; то може да отвори врати за набелязване и експлоатация от лица с лоши намерения. Тъй като технологиите продължават да се развиват, а социалните медии стават все по-интегрирани в ежедневието, рисковете, пред които са изправени непълнолетните, са все по-големи, включително нарушения на неприкосновеността на личния живот и излагане на зловредни онлайн общности.

Друга група, която трябва да бъде спомената, са младежите от LGBTQ+ и маргинализираните групи. Те също са изправени пред повишен риск от трафик на хора поради комбинация от социална уязвимост, системна дискриминация и липса на подкрепа. Много от LGBTQ+ младежите преживяват отхвърляне от страна на семействата си, което води до бездомност и повишена зависимост от нестабилна среда. Тази липса на подслон и сигурност може да ги доведе до потенциални трафиканти, които се възползват от лица в уязвимо положение. Системните проблеми като бедност, социална стигма и неадекватен достъп до образование и здравеопазване допълнително маргинализират тези групи, което затруднява намирането на стабилна работа или мрежи за подкрепа. Тези фактори ги правят по-податливи на експлоатация, тъй като такива лица могат да смятат, че имат ограничени възможности за оцеляване. Те често се сблъскват с дискриминация от страна на правоохранителните органи и социалните институции, което затруднява търсенето на помощ или докладването на случаи на трафик. За много млади LGBTQ+ хора интернет може да се чувства по-безопасен, по-гостоприемен и в някои случаи предпочитана алтернатива на техните офлайн общности, предоставяйки уникални възможности за изследване и по-открити контакти, отколкото биха могли да осъществят офлайн. LGBTQ+ младежите са по-склонни да отговарят на съобщения от нови познати онлайн и са приблизително 2 пъти по-склонни да кажат, че са споделяли нещо с онлайн приятел, което никога не са споделяли с друг.³⁰

Преодоляването на тази уязвимост изисква многостранен подход, който включва образование, открита комуникация между непълнолетните и възрастните (учители, родители, други възрастни, с които детето е развило доверителна връзка), развиване на умения за критично мислене и прилагане на мерки за родителски контрол и онлайн безопасност.

³⁰ Вж. Grooming and sextortion. Thorn. <https://www.thorn.org/research/grooming-and-sextortion/>

Допълнителна информация

Нова тема, свързана с улеснения от технологиите трафик на деца, е събирането на доказателства по дела за трафик на деца с помощта на инструменти с изкуствен интелект (ИИ), при които човешкият фактор е минимален или изобщо липсва. Вече съществуват примери за електронни доказателства по дела за трафик на хора, генерирани от софтуер без човешка намеса. Редица държави използват чат ботове за общуване с потребителите на сексуални услуги, които се опитват да се възползват от „услугите“ на жертви на трафик на хора. Кореспонденцията между чат ботовете и потребителите предоставя доказателства за престъпните намерения на последните и може да бъде използвана в съдилищата от прокурорите. Въпреки че тази практика вече се използва в някои държави, част от ОССЕ, на този етап не е ясно как законодателят и магистратите в региона на Организацията ще третира доказателствата, събрани от система с ИИ. Следователно е необходимо да се изготвят ясни и балансирани политики и закони в тази област.

Положителни и отрицателни последици от използването на ИИ в съдебната система³¹

	Положителни последици	Отрицателни последици
Високи постижения в съдебната система	Позволява бърз анализ на редица дела и фактори. Ускорява проучването и изготвянето на документи. Оптимизиране на процесите, намаляване на разходите, повишаване на гъвкавостта, повишаване на производителността, премахване на механичната и повтаряща се работа, повишаване на правната сигурност.	Риск от расови, полови и други предразсъдъци. Риск от вмешателство при формирането на вътрешно убеждение на съда и намаляване на човешкия фактор при вземането на решения. Сложна употреба. Заплаха за независимостта на съдебната власт, произвеждане на автоматизирани пристрастия. Профилирането на съдиите може да засегне основното право на защита на личните данни, да създаде натиск и да засегне независимостта на съдебната власт.
Поверителност и сигурност	Автоматични протоколи за сигурност и прочистване на данните, което позволява по-висока точност на резултатите от ИИ.³²	Хакерски атаки, нарушения на сигурността на данните.
Собственост данните	Обобщените данни от системите с ИИ могат да се използват за идентифициране на тенденции и пропуски в услугите и иновации.	В зависимост от собствеността на системата, партньорите от частния сектор могат да имат достъп до лични данни. Обобщените данни могат да се използват за дискриминиране на отделни лица или групи или нарочно насочване към тях. Ограниченото регулиране на собствеността върху данните ограничава защитата на правата на хората, засегнати от системите с ИИ, както и възможностите за обжалване.

³¹ Адаптирано от UNDP (2021) Emerging Technologies and Judicial Integrity Toolkit for Judges. Източник: <https://www.undp.org/asia-pacific/emerging-technologies-and-judicial-integrity>

³² BM (2021). Data aggregation involves gathering a significant amount of information from a database and presenting it in a more manageable and inclusive format, достъпно на: <https://www.ibm.com/docs/en/tnpm/1.4.2?topic=data-aggregation58>

Върховенство на правото	Предотвратява овладяването на съдебната система от влиятелни интереси.	Може да наруши правата на човека. Риск от заплахи за демокрацията като дезинформация, невярна информация, мистификации, пропаганда, груби фалшификации, операции за оказване на влияние или манипулиране на общественото мнение, главно в изборните процеси.
Достъп до правосъдие	Може да установи тенденции на предубеденост към уязвими групи при вземането на решения и предоставянето на услуги. Може да направи съдебните срокове по-бързи и предвидими.	Риск от неравен достъп за страните, за да анализират данните или да подкрепят своите доводи, поради проблеми с инфраструктурата и достъпа (електричество, интернет, хардуер). Липсата на обучение в съдебната система може да повлияе на положителните резултати, до които ИИ може да доведе.

1.5. Използване на технологиите в борбата с трафика на хора

Профилиране и набиране на жертви

Трафикантите на хора все по-често използват интернет инструменти на всички етапи от своите „бизнес стратегии“.³³ Смята се, че наред с експлоатацията, периодът на набиране е този, в който трафикантите разчитат най-много на информационните и комуникационните технологии. В докладите на Служба на ООН за наркотиците и престъпността (СНПООН) за съдебни дела се посочват две основни тактики, използвани от трафикантите в етапа на набиране на хора онлайн: „лов“ и „риболов“.³⁴

„Ловната“ стратегия включва умишлено преследване на жертвите от трафикантите в социалните медии, като се започва с приятелски срещи, които с течение на времето ескалират. Те използват платформи на социални медии като Facebook, TikTok, Snapchat и Instagram, за да създават профили, да ухажват и набират потенциални жертви. Тези платформи съдържат голям обем лична информация за жертвите, като например тяхното местоположение, работа, почивки и подробности за техните приятели и семейство.³⁵ Използвайки тези платформи, трафикантите допълнително могат да съберат информация, разкриваща навиците и уязвимостта на жертвите, което им помага да „ловуват“ тези, които смятат за потенциална жертва на трафик. В случаите на трафик с цел сексуална експлоатация извършителите използват платформите на социалните медии, за да проучат публикациите на потенциалните жертви, за да научат как да се представят - като гадже, приятел или като път за бягство.³⁶ Уебсайтовете и приложенията за запознанства също така позволяват геолокиране на жертвите. Децата и тийнейджърите, особено момичетата, са специално подготвяни и контролирани чрез чатове, приложения за съобщения и социални медии. За упражняване на контрол се използват чувствителни материали, които са със сексуален характер: трафикантите заплашват жертвите, че ако не следват инструкциите на трафикантите, материалите ще бъдат споделени с техните семейства и приятели.³⁷

³³ GLOTIP 2020 15jan web.pdf (unodc.org), с.15.

³⁴ Ibid.

³⁵ United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.). Conference of the Parties to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. United Nations. <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/conference-of-the-parties.html>

³⁶ OSCE Policy response to technology-facilitated trafficking.

³⁷ Ibid.

„Ловна“ стратегия - Казус:

Катерина, 13-годишно момиче, току-що е започнала да използва онлайн платформи след преместване в нов град, за да поддържа връзка с приятелите си, които живеят далеч. Един ден тя получава покана за приятелство от жена с името на любимата ѝ учителка от предишното ѝ училище. Развълнувана от повторното установяване на връзка, Катерина приема поканата и двете започват да разговарят.

Когато жената спечелва доверието на Катерина, тя започва да иска снимки на Катерина и семейството ѝ, под предлог, че ѝ липсват. Постепенно жената започва да се фокусира повече върху Катерина, да прави комплименти за красотата ѝ и да иска повече лични снимки. Те разговарят всеки ден, от сутрин до вечер, а жената настоява Катерина да пази в тайна разговорите им.

С течение на времето жената започва да предлага на Катерина да изкарва допълнителни пари като модел и ѝ намежда за възможности, които изискват лична среща. Тя дори кани Катерина в дома си, като обещава, че това ще бъде тяхна малка тайна. Жената споменава, че Катерина може да спечели много пари бързо, като деликатно представя идеята за сексуална работа.

Чувствайки се неловко, но поласкана, Катерина продължава разговорите. Един ден майка ѝ открива чата, разтревожена от естеството на съобщенията. Тя веднага се обръща към полицията, която започва разследване. Откриват, че жената е част от мрежа за трафик на деца, в която са участвали близо 500 души. Полицията открива доказателства за изнудване и експлоатация, което води до мащабна акция по разбиване на групата.³⁸

Въпроси към участниците:

- Какви са предупредителните знаци, че става въпрос трафик на деца?
- Кой са основните признаци, за да се счете това поведение за тревожно?
- Ако Вие сте полицейския служител, на когото е докладван случаят, как щяхте да се справите със ситуацията?
- Как смятате, че децата и родителите трябва да бъдат обучавани относно безопасното използване на онлайн платформи?

За разлика от „ловът“, **методът „риболов“** включва публикуване на обяви, често за високоплатена или престижна работа, и изчакване на отговори. В един от случаите обява за възможности за работа като международен модел примамва над 100 жени да изпратят еротични снимки, след което са изнудвани и чрез принуда - сексуална експлоатация.³⁹ СНООН установява още, че докато възрастните жертви често са набирани чрез самостоятелни уебстраници и платформи, включващи открита реклама, случаите на трафик на деца включват платформи с по-висока степен на анонимност, като например социалните медии.⁴⁰ Поради това случаите на трафик на деца се разкриват по-трудно.

³⁸ Казусът е адаптиран от проекта LEAGUE. Limiting online sexual Exploitation and Abuse Gender based on Underaged boys by Educating experts (LEAGUE), GA: 101049294

³⁹ Ibid.

⁴⁰ United Nations Office on Drugs and Crime. (2020). Global report on trafficking in persons 2020. United Nations. с. 15 Достъпно на: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTIP_2020_15jan_web.pdf

Методът „риболов“ - Казус:

Беа, 16-годишно момиче, което мечтае да стане модел, често разглежда Instagram за вдъхновение. Един ден тя получава съобщение от специалист по подбор на персонал, който твърди, че представлява агенция за модели. Той хвали външния ѝ вид и ѝ споделя, че има потенциал да стане топмодел. Поласкана и развълнувана, Беа започва да си пише с него редовно.

Първоначално специалистът по набиране на персонал кани Беа да участва в местно модно ревю. Въпреки че това е нискобюджетно събитие с ниска публичност, Беа е развълнувана да се появи на сцената. Лицето, което набира персонал, оценява положително представянето ѝ и споделя нейни снимки в социалните медии, което я кара да се почувства, че е на правилния път към успеха.

През следващите няколко месеца специалистът по подбор на персонал продължава да изгражда доверие у Беа. Той ѝ изпраща малки подаръци и я запознава с други „модели“ онлайн, които разказват своите успехи. Беа, която има нужда да се издържа финансово, вижда в това златна възможност.

В крайна сметка специалистът по подбор на персонал споделя на Беа за доходоносен ангажимент като модел в Рим. Той обещава, че тя ще работи с международно признати дизайнери и фотографи на бляскави места. Беа, която желае да напредне в кариерата си и да печели пари, се съгласява да пътува. Лицето, набиращо персонал, урежда всичко, но не я придружава, като се позовава на други ангажименти.

Когато пристига в Рим, Беа е шокирана, тъй като работата не е такава, каквато ѝ е била обещана. Вместо да бъде модел на висша мода, от нея се очаква да носи оскъдни дрехи и да забавлява клиенти в порнографски представления. Осъзнавайки опасността, в която се намира, Беа се опитва да се свърже с набиращия персонал, но той вече не отговаря.

Отчаяна и изплашена, Беа успява да се свърже с приятел вкъщи, който предупреждава родителите ѝ и властите. Полицията започва разследване и открива, че „специалистът по подбор на персонал“ е част от по-голяма мрежа за трафик на хора. Преживяването на Беа подчертава значението на онлайн безопасността и необходимостта от бдителност в такива ситуации.⁴¹

Въпроси към участниците:

- Жертва на трафик ли е Беа? Ако да, на какво основание? Ако не, защо не?
- Този човек, набиращ персонал, трафикант ли е? Ако да, на какво основание? Ако не, защо не?
- Би ли имало значение, ако Беа е наясно, че да е модел означава да участва в порнографски престъпления, но все пак се е съгласила, защото ще получава добри пари?

Друга много разпознаваема тактика, използвана от трафикантите за набиране на жертви, е така наречената „**любовна схема**“. При този вид метод трафикантите действат, като се опитват да накарат млади момичета или момчета да се влюбят в тях. След като сложат жертвите под свое влияние, те ги експлоатират, обикновено в сексуалната индустрия. Тази тактика включва ухажване на жертвата, обещания за любов и по-добър живот, а след това използване на емоционална манипулация и контрол, за да се принуди жертвата да участва в сексуални действия с търговска цел.

Любовният метод е особено ефективен, тъй като се възползва от уязвимостта на жертвата и нейните желания за любов и връзка. Създавайки фалшиво чувство на доверие и близост, трафикантът може да упражнява власт и контрол над жертвата, като я затруднява да избяга или да потърси помощ.

Важно е обществото да е наясно с предупредителните признаци на любовния метод и да се информира за това как трафикантите използват манипулация и принуда, за да експлоатират жертвите си. От решаващо значение е също така да се подкрепят и овластят жертвите на трафик на хора с цел сексуална експлоатация и да им се осигури достъп до ресурси и услуги, които да им помогнат да се възстановят и да изградят живота си наново.

⁴¹ Казусът е адаптиран от проект A4. Crossing borders for effective police investigation to protect female victims of sex trafficking and enhance accountability mechanisms (A4) GA: 101021832

Любовна схема - Казус №1:

Диана (17 г.) се запознава с Петър (24 г.) в България през 2019 г., докато работи като сервитьорка и прави видеоклипове в TikTok като хоби. Петър често коментира и споделя видеоклиповете ѝ. Скоро двамата започват да си говорят на лични съобщения, а след това пренасят разговора в Telegram. След няколко месеца Петър става редовен клиент на ресторанта, в който работи Диана, а след известно време започва романтична връзка с нея. Когато през март 2020 г. настъпва пандемията COVID-19, Петър предлага на Диана да заживеят заедно, за да не пострада връзката им по време на прилагането на мерките за социална дистанция. Диана се доверява на Петър, обича го и се надява на щастлив съвместен живот. След като навършва 18 години, тя бързо се омъжва за Петър.

Скоро след сватбата обаче Петър разкрива истинските си намерения. Той споделя на Диана, че трябва да замине за Швейцария, където имал контакти и възможности за работа. Също така ѝ казва, че тя трябва да работи като проститутка в сауна клуб и че той ще се погрижи за всичко. Заплашва я, че ако откаже, ще я остави сама в чуждата държава.

Диана е шокирана и уплашена, но се чувства безпомощна и зависима от Петър. Тя се съгласява да замине с него за Швейцария, където пристигат през август 2021 г. Петър урежда Диана да получи туристическа виза, която ѝ позволявала да остане в страната до 90 дни. Той също така наема малък апартамент в Цюрих, където заживяват заедно.

В началото на ноември 2021 г. Петър и Диана се връщат в България. Докато е там, Диана не търси помощ от никого – Петър я заплашва. Той твърди, че ще разкаже на родителите и приятелите ѝ за нейната работа, а тя иска да избегне това на всяка цена. Диана е умно и образовано момиче. Всъщност родителите ѝ от самото начало са против връзката ѝ с Петър. Това е една от причините тя да се омъжи за него толкова бързо. След кратък престой в България Петър и Диана се връщат в Швейцария, където тя продължава да работи като проститутка под контрола на Петър до септември 2022 г.

Ситуацията се променя, когато Диана забременява и това налага тя да спре да проституира. След това Петър се обвързва с друга образована жена, на която също предлага да се оженят. Той я убеждава да вземе заем, за да улесни развода му с Диана, който той така или иначе никога не възнамерява да осъществи. Вместо това той ѝ предлага да започне да проституира на българското Черноморие - план, който е осуетен от полицията и води до осъждането на Петър за трафик на хора.⁴²

Въпроси към участниците:

- Как следва да се третира Диана, след като е станала жертва като дете, ситуация, която е продължила и след навършване на пълнолетие?
- Има ли някакви признаци, които родителите е трябвало да забележат, на какви действия са имали право преди и след като тя навършва 18 години?
- Другата жена също ли е жертва на трафик на хора?
- Ако разследвате такова престъпление, как и какви доказателства бихте събрали?

Казус № 2

15-годишно момиче от разбито семейство на разведени родители (майката не се интересува от детето, а бащата живее в чужбина) се свързва с момче, с две-три години по-голямо от нея, чрез социална мрежа, сближават се и си уговарят срещи. Тя се среща с момчето два пъти, а на третата среща се появява „бащата“ на момчето. Завежда ги в друг град в България, живеят заедно в апартамент, ходят по кафенета, туристически обекти, момичето е щастливо, че най-накрая намира нещо, което прилича на любов, но ситуацията се променя много бързо. Момичето е заключено в апартамента и под въздействието на наркотици и алкохол е доведено до състояние на послушание и е принудено да предоставя сексуални услуги на мъже.⁴³

⁴² Казусът е адаптиран от проект A4. Crossing borders for effective police investigation to protect female victims of sex trafficking and enhance accountability mechanisms (A4) GA: 101021832

⁴³ IMPETUS Centre for Internet, Development and Good Management – Skopje, “Trafficking in Human Beings and Information Computer Technology: Its Use by Law Enforcement and Misuse by Traffickers in Human Beings” (2024).

Експлоатация

Информационните и комуникационните технологии се превръщат в основен момент в етапа на експлоатация като част от престъплението „трафик на хора“. Използването на уебсайтове за рекламиране на сексуалните услуги на жертвите пред клиенти помага на трафикантите да разширят обхвата и приходите си. Престъпниците използват интернет, за да предават на живо, да записват, съхраняват и разпространяват съдържание, свързано със сексуална злоупотреба.⁴⁴ Жертвите могат да бъдат експлоатирани многократно - предаването на живо в множество уебсайтове прави гледането на видеоклиповете им неограничено, а предлагането на сексуалните услуги на множество клиенти се постига чрез една и съща реклама в множество платформи.⁴⁵

В случаите на трафик с цел сексуална експлоатация, включително онлайн сексуална експлоатация на деца, информационните и комуникационните технологии често се използват за архивиране, съхранение и укриване на незаконни материали. Това включва използването на тъмната мрежа (dark web), която дава на извършителите по-голяма анонимност и им помага по-добре да скрият незаконните материали от разследващите. Материалите, създадени в резултат на трафик на хора, се търгуват и продават на глобална аудитория както в достъпния за всички интернет, така и в тъмната мрежа.⁴⁶ Изглежда обаче, че тъмната мрежа не се използва много за популяризиране на жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Едно от обясненията за това е, че трафикантите на хора искат да достигнат до възможно най-много хора, за да увеличат печалбите си. Това се постига най-добре в широко достъпния интернет, където множеството законни реклами за сексуални или други услуги могат да прикрият рекламата за сексуални услуги, получени от трафик на хора. Тъмната мрежа по-често се използва за специализирани цели като трафик на органи или онлайн експлоатация на непълнолетни за секс.⁴⁷

⁴⁴ OSCE Policy response to technology-facilitated trafficking.

⁴⁵ Europol Operations Directorate, "The challenges of countering human trafficking in the digital era".

⁴⁶ United Nations Office on Drugs and Crime, *Report of the Open-ended Intergovernmental Working Group on the Review of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto* (CTOC/COP/WG.4/2021/2, 2021) нап. 21, достъпно на: https://www.unodc.org/documents/treaties/WG_TIP_2021/CTOC_COP_WG.4_2021_2/ctoc_cop_wg.4_2021_2_E.pdf

⁴⁷ OSCE Office of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings and Tech against Trafficking, *Leveraging Innovation to Fight Trafficking in Human Beings: a Comprehensive Analysis of Technology Tools, Taking Stock of Technology Tools*, c. 15.

Използване на технологиите в етапа на експлоатация при трафик на деца

Технологиите се използват за създаване и разпространение на съдържание чрез различни платформи, включително социални медии, платформи, посветени на сексуална работа, онлайн пазари и специализирани сайтове в тъмната мрежа.

Комуникацията с клиентите се криптира, за да се запази в тайна и да се избегне разкриването ѝ от властите.

На клиентите се предоставя отдалечен достъп до съдържание в реално време, което позволява интеракция и експлоатация в реално време.

Методи за електронните разплащания, например криптовалuti, се използват на всички етапи от процеса на трафик. Това включва подмамването и набирането, когато трафикантите могат да привличат жертви, като плащат телефонните им сметки или превеждат пари в замяна на снимки или видеоклипове. Ваучери за подаръци се използват за заплащане на обяви в уебсайтове за онлайн реклама, а анонимни плащания с криптовалuti се извършват за материали със сексуална насоченост или сексуално насилие.

Извършителите използват алгоритми с ИИ, за да създават реалистични, фалшиви детски снимки и видеоклипове за явни и компрометиращи ситуации.

Чат ботовете с ИИ възпроизвеждат човешкото общуване с изненадваща точност, като вкарват младежи в опасни ситуации.⁴⁸

⁴⁸ Dr. Sheikh Inam Ul Mansoor, "Tech and Trafficking: Technology as a Tool for Child Sexual Exploitation", (2024), достъпно на: [\[PDF\] Tech and Trafficking-Technology as a Tool for Child Sexual Exploitation \(researchgate.net\)](#).

Казус № 1:

13-годишно момиче на име Лили от малко село в Източна Европа е примамено от трафикант с обещания за по-добър живот и образование в града. Трафикантът, представяйки се за семеен приятел, убеждава родителите на Лили да ѝ позволят да отиде с него да учи в града, за да получи по-добро образование от това в малкото ѝ село, като ѝ предлага да я настанят в дома си. След като пристига в града, Лили е принудена да се включи в мрежа за трафик на деца, а документите ѝ са отнети, оставяйки я безпомощна и в капан.

Трафикантът експлоатира Лили не само физически, но и дигитално, като създава онлайн профили в различни незаконни уебсайтове, където рекламира услугите ѝ. Лили е принудена да извършва сексуални действия пред уеб камера, които са предавани на живо пред световна аудитория.

Ситуацията на Лили се разкрива, когато загрижен гражданин съобщава на властите за подозрителна дейност, след като забелязва притеснения вид на Лили в един от онлайн видеоклиповете. Координираните усилия на местните и международните правоохранителни органи довеждат до спасяването на Лили и няколко други деца, както и до ареста на замесените трафиканти.

Въпроси към участниците:

- Ако сте прокурор по това дело, как бихте гарантирали, че замесените лица и мрежи ще бъдат обвинени в различни юрисдикции, особено при международни дела?
- Кои са добрите практики за предоставяне на цялостна подкрепа и реабилитация на жертвите на трафик на деца и сексуална експлоатация онлайн, за да се отговори на техните психологически, социални и правни нужди?
- Какъв вид доказателства следва да се съберат и по какъв начин, така че да се спазва подход, ориентиран към жертвите?
- Какви са предизвикателствата при наблюдението и регулирането на платформите за стрийминг на живо, за да се предотврати използването им за трафик на деца, и как могат да бъдат преодоляни тези предизвикателства?
- Как може да се засили международното сътрудничество за справяне с трансграничния характер на онлайн трафика на деца, който се улеснява от технологиите?
- Как могат да се организират кампании за повишаване на обществената осведоменост, за да се информира обществото относно признаците на онлайн трафик на деца и за важността на докладването на подозрителни дейности?
- От какво обучение и ресурси се нуждаят правоохранителните органи и практикуващите юристи, за да бъдат в крак с най-новите технологични тенденции, използвани от трафикантите?
- Как могат да се засилят партньорствата между технологичните компании и правоохранителните органи, за да се идентифицират и закрийт бързо платформите, използвани за трафик на деца?

Казус № 2

Лия, млада и страстна геймърка, прекарва безброй часове в популярна платформа за предаване на живо, мечтаейки да стане професионален стриймър. Един ден към Лия се обръща Крис, опитен геймър, който предлага менторство и виртуални награди за изпълнение на гейминг предизвикателства. Развълнувана от тази възможност, Лия приема с нетърпение. С напредването на общуването им обаче исканията на Крис стават все по-лични и неуместни. Използвайки виртуални подаръци, за да изгради доверие, Крис манипулира Лия да извърши сексуални действия пред камера, като използва непосредствеността и натиска на предаването на живо, за да я принуди да се подчини.

Ситуацията ескалира, когато Крис започва да изнудва Лия, заплашвайки да публикува записаните кадри, освен ако Лия не предостави още по-разкрепостено сексуално съдържание и дори да се срещне лично с него. Хваната в капана на страха и желанието да поддържа своя онлайн профил, Лия е принудена да се впусне в сексуални действия „на живо“, което подчертава тъмната страна на платформите за стрийминг на живо.

Въпроси към участниците:

- Какви мерки могат да се приложат за по-добро наблюдение и регулиране на платформите за стрийминг на живо, за да се предотврати експлоатацията на непълнолетни лица?
- Как правоохранителните органи могат ефективно да идентифицират и проследяват „хищници“, които използват виртуални стоки и настойничество като средство за експлоатация на млади потребители?
- Каква е текущата нормативната уредба за справяне със сексуалната експлоатация онлайн и как следва да се развие тя, за да се защитят уязвимите лица?
- Как платформите за стрийминг на живо могат да подобрят механизмите си за докладване и реагиране, за да реагират бързо на случаи на експлоатация и да предоставят подкрепа на жертвите?
- Какви са предизвикателствата при наказателното преследване на случаи на сексуална експлоатация и трафик онлайн и как могат да бъдат преодоляни?

Допълнителна информация

Могат да се посочат много примери за сексуална експлоатация на жертви на трафик на хора, като:

- Принуждаване на жертвата да проституира, а спечеленото от нея да бъде прибрано от трафиканта, което я поставя в цикъл на икономическа зависимост.
- Физическо и емоционално малтретиране на жертвата от страна на трафикантите, под заплахата от насилие или от неблагоприятни последици за тях самите или за техните семейства.
- Лишаване от основни нужди като храна, подслон и здравни грижи като средство за контрол от страна на трафикантите.
- Насилване или принуждаване да участват в рисково или опасно сексуално поведение, което увеличава риска от физическо увреждане и излагане на инфекции, предавани по полов път.

По този въпрос е важно да се споменат признаците, които могат да се открият в поведението на дадено дете що се отнася до сексуалната експлоатация, и по-конкретно:⁴⁹

- отсъствие за определен период от време или редовно късно връщане у дома;
- пропускане училище или нарушаване дисциплината в клас;
- поява на подаръци или вещи, които не могат да бъдат обяснени;
- здравословни проблеми, които могат да показват инфекция, предавана по полов път;
- промени в настроението;
- употреба на наркотици и алкохол;
- неподходящо за възрастта сексуализирано поведение, като например прекалена фамилиарност с непознати, провокативно облекло или изпращане на сексуални изображения и съобщения по мобилен телефон (известно още като „секстинг“);
- прекарването на прекомерно много време онлайн, особено в късни/ранни часове, може да означава, че детето участва в разговори, които иска да запази в тайна;
- несъответствия в информацията, споделена от детето за онлайн приятели или поведение, могат да предизвикат безпокойство. Трафикантите често манипулират жертвите, за да предоставят противоречиви данни;
- изолация от приятелите и семейството си, особено ако преди това детето е общително; това може да е признак на „обработване“ или принуда.

Още подходящи казуси, свързани с набирането и експлоатацията на жертви на трафик с помощта на технологии, можете да откриете тук: https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/fileadmin/user_upload/medien/Publikationen_KOK/KOK_Study_Trafficking_in_Human_Beings_2.0.pdf.

⁴⁹ Commercial Sexual Exploitation and Trafficking of Children in a Nutshell – A Resource for Pacific Island Countries, International Labour Office, International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC) – Geneva: ILO, 2014.

Актуални тенденции при технологично улеснения трафик на деца на национално ниво и в ЕС

Трафикът на деца, улеснен от технологиите, става все по-обезпокоителен както на национално, така и на европейско равнище. Както е посочено по-горе, съществуват много добре познати схеми по отношение на това как технологиите се използват за набиране и/или експлоатация на деца, жертви на трафик. Информацията по-долу се отнася до статистически данни и информацията относно новите практики, които стават все по-разпространени.

Последни тенденции за набиране на жертви:

- **Набиране на жертви в социалните медии:** Трафикантите използват социалните медии, приложенията за съобщения и платформите за онлайн игри, за да се насочат към уязвими деца и да изградят отношения с тях, преди да започнат да ги експлоатират. В това отношение е важно да се спомене, че понякога и родители трафикират децата си, като създават „онлайн секс бизнес“. Този вид трафик на хора набира все по-голяма популярност в Азия, но и в Европа чрез платформата OnlyFans. През 2020 г. от случаите на трафик на хора с цел сексуална експлоатация, включващи непълнолетни жертви, които са наети онлайн в Съединените американски щати, приблизително 65% са били привлечени чрез Facebook, 14% - чрез Instagram, а 8% - чрез Snapchat.⁵⁰ Трафикантите използват социалните медии, за да привличат деца с обещания за работа като модели, възможности за актьорство или други доходоносни предложения. Те създават фалшиви профили, за да спечелят доверие и да манипулират жертвите.⁵¹
- **Онлайн обяви за работа:** За привличане на деца и младежи се използват фалшиви обяви за работа в легитимни сайтове за работа или обяви. Тези обяви често обещават високоплатена работа с минимални изисквания.⁵²
- **Платформи за игри:** Общностите за онлайн игри се превръщат в ново ловно поле за трафикантите. Те използват функциите на чата в играта, за да се сприятеляват с деца и да ги ухажват, като накрая ги убеждават да се срещнат лично.⁵³
- **Чатове и форуми:** Трафикантите често посещават онлайн чатове и форуми, в които се събират деца и тийнейджъри. Представят се за връстници или ментори, за да изградят връзки и да се възползват от уязвимостта им.⁵⁴
- **Социално инженерство и фишинг:** Трафикантите използват тактики на социално инженерство и фишинг имейли, за да събират лична информация от децата. Те могат да се представят за приятели, авторитетни възрастни или потенциални работодатели, за да спечелят доверие и достъп до децата.⁵⁵

Трябва да се отбележи, че използването на различни платформи от трафикантите изглежда е свързано с възрастовия профил на жертвите. Така например се докладват по-млади жертви при случаи на трафик чрез социалните медии в сравнение с трафика чрез други платформи.⁵⁶ Средната възраст на лицата, използващи онлайн технологии, се понижава, като все повече деца започват да използват интернет в ранна възраст. Трафикантите често се насочват към деца и тийнейджъри в социалните медии, като използват тяхната уязвимост и доверчивост към измамни тактики в търсене на одобрение, внимание или приятелство. Понякога трафикантите експлоатират по-млади жертви, които не са наясно с опасностите, които крият непознати лица, които ги привличат онлайн.

След като се срещнат с непълнолетни в дадена платформа, трафикантите често преместват жертвите си в друга, за да увеличат своята сигурност и изолацията на жертвите.⁵⁷

⁵⁰ Fight the New Drug, 'How Sex Traffickers Use Social Media to Contact, Recruit, and Sell Children for Sex' (Fight the New Drug, 6 декември 2023 г.), достъпно на : <https://fightthenewdrug.org/how-sex-traffickers-use-social-media-to-contact-recruit-and-sell-children-for-sex/>

⁵¹ The Human Trafficking Front, The Use of the Internet to Recruit Children by Traffickers, достъпно на: [The Use of the Internet to Recruit Children by Traffickers | Human Trafficking Front](https://www.humantraffickingfront.org/the-use-of-the-internet-to-recruit-children-by-traffickers)

⁵² Interpol, INTERPOL operation reveals further insights into 'globalization' of cyber scam centres, достъпно на: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2023/INTERPOL-operation-reveals-further-insights-into-globalization-of-cyber-scam-centres>

⁵³ ECPAT-US, The Rising Danger of Child Trafficking in Online Gaming, достъпно на: <https://www.wearepact.org/blog/2019/12/11/the-rising-danger-of-child-trafficking-in-online-gaming>

⁵⁴ Fight the New Drug, How Sex Traffickers Use Social Media to Contact, Recruit, and Sell Children, достъпно на: <https://fightthenewdrug.org/how-sex-traffickers-use-social-media-to-contact-recruit-and-sell-children-for-sex/>

⁵⁵ The Human Trafficking Front, The Use of the Internet to Facilitate the Recruitment of Minors for Sex Trafficking, достъпно на: [Complete-Prevention-Guide.pdf \(humantraffickingfront.org\)](https://www.humantraffickingfront.org/complete-prevention-guide.pdf)

⁵⁶ Fight the New Drug, 'How Sex Traffickers Use Social Media to Contact, Recruit, and Sell Children for Sex' (Fight the New Drug, 6 декември 2023 г.), достъпно на: <https://fightthenewdrug.org/how-sex-traffickers-use-social-media-to-contact-recruit-and-sell-children-for-sex/>

⁵⁷ Thorn, 'Issue' (Thorn), available at: <https://www.thorn.org/issue/>

Казус 1: „Насилникът от приложението Whisper“⁵⁸	В този случай насилник използва приложението Whisper - анонимна социална мрежа - за да набелязва и експлоатира непълнолетни жертви. Представяйки се за съпричастен връстник, извършителят води интимни разговори с множество жертви, които постепенно ескалират до молби за еротични снимки и лична информация. Въпреки анонимността на платформата правоохранителни органи успяват да проследят IP адреса на извършителя и да го задържат, което подчертава значението на надеждните техники за разследване в борбата с дигиталния грууинг.
Казус 2: „Насилникът от Fortnite“⁵⁹	В друг случай насилник прониква в онлайн геймърски общности, използвайки популярната игра Fortnite, за да подготвя и експлоатира уязвими деца. Представяйки се за по-опитен играч и предлагайки награди в играта, извършителят установява връзка с жертвите си и в крайна сметка ги принуждава да участват в сексуални действия пред камера. Ефимерното естество на общуването в игрите затруднява жертвите да потърсят помощ или да докладват злоупотребата, което подчертава предизвикателствата при идентифицирането и намесата в случаи на онлайн грууинг в средата на онлайн игрите.
Казус 3: „Имитаторът от Instagram“⁶⁰	В този случай насилникът създава фалшив профил в Instagram, като използва откраднати снимки на тийнейджърка, за да заблуди потенциалните си жертви. Представяйки се за техен връстник, извършителят започва разговори с непълнолетни потребители, като ги въвлича в привидно невинно общуване, след което постепенно насочва разговора към сексуални теми. Използвайки сложни тактики за манипулиране, насилникът печели доверието на жертвите си и ги принуждава да споделят еротични снимки и видеоклипове. Въпреки усилията на платформата да модерират съдържанието и да открива фалшиви профили, тактиките на извършителя му позволяват да продължи да набелязва множество жертви, преди да бъде докладван от някой бдителен потребител. Този случай подчертава опасностите, които крие един фалшив профил и значението на дигиталната грамотност и бдителността за предпазване от онлайн грууинг.

Съвременни тенденции за експлоатация:

⁵⁸ Dr. Sheikh Inam Ul Mansoor, "Tech and Trafficking: Technology as a Tool for Child Sexual Exploitation", (2024), достъпно на: [\(PDF\) Tech and Trafficking-Technology as a Tool for Child Sexual Exploitation \(researchgate.net\)](#), с.5.

⁵⁹ Ibid, p.5.

⁶⁰ Ibid, с.5.

- **Предаване на живо:** Трафикантите използват услуги за стрийминг на живо, за да излъчват актове на злоупотреба с деца, често за удовлетворението на платили за това зрители.⁶¹
- **Експлоатация в тъмната мрежа (Darkweb):** Тъмната мрежа предоставя платформа на трафикантите за извършване на незаконни дейности, включително продажба на деца с цел експлоатация, което затруднява правоохранителните органи при проследяването и борбата с тези престъпления. В миналото влизането в тъмната мрежа изисква значителни технологични умения. Според Европол обаче онлайн платформите за комуникация в тъмната мрежа стават все по-лесни за достъп, което позволява на лица с по-малко технически познания да участват в различни онлайн общности.⁶²
- **Деца са представяни за възрастни:** Трафикантите злоупотребяват със социалните медии, за да рекламират сексуални услуги по скрит начин, като често представят непълнолетни за възрастни. Трафикантите често публикуват незабележими послания в описанието на профила, в името или в раздела за коментари на снимка или видеоклип, което затруднява установяването им.⁶³ Използват се специфични формулировки, знаци и дори емотикони, за да се предаде посланието.⁶⁴ Комбинациите от емотикони също могат да насочват към определен вид дейност. Например самолет с рози до него, пулсиращо сърце и корона могат да насочват към разположението на жертва - вероятно малолетно или непълнолетно лице - която е ограничена до дадено място и изисква от купувача да плати за транспорта до там.⁶⁵

Често използвани емотикони ⁶⁶		
Емотикони	Име на емотикона	Значение
	Роза, розета	Посочване на цена - колко струва „купуването“ на малолетното лице
	Пулсиращо сърце	Индикация за млади момичета
	Череша, черешов цвят	Девственост или индикация, че профилът принадлежи на непълнолетно лице
	Самолет, кацане на самолета	Клиентът трябва да отиде на определено място, за да се срещне с детето.
	Корона	Собственикът на профила се контролира от сводник.

Скрито значение	Ключови думи/фрази
Продажба на услуги	Дарение(я), цена, роза(и), долар(и), карти за игра, стотици
Непълнолетна жертва	Свежо, младо, ново, мъничко, малко, ново в града, момиче и колеж
Етническа принадлежност / раса	афроамериканец, кафява захар, черен (красота)
Африканска	

⁶¹ European Financial Coalition against Commercial Sexual Exploitation of Children Online, Strategic Assessment of Commercial Sexual Exploitation of Children Online, достъпно на: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/live-streaming-of-child-sexual-abuse-established-harsh-reality>

⁶² Europol, Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2016 (Europol, 2016, достъпно на: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_iocta_web_2016.pdf)

⁶³ Human Trafficking Front, Social Media and Child Sex Trafficking, достъпно на: <https://humantraffickingfront.org/social-media-and-child-sex-trafficking/>

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ CFIX, Criminal and Violent Extremist Use of Emojis (SIAC JIB, 2021), достъпно на: https://dn790008.ca.archive.org/0/items/cfix-sdlecc-siac-jib-criminal-and-violent-extremist-use-of-emojis/%28U-FQUO%29%20CFIX_SDLICC_SIAC%20JIB%20-%20Criminal%20and%20Violent%20Extremist%20Use%20of%20Emojis2.pdf

⁶⁶ Jennex, Murray Eugene and Whitney, Jessica and Elkins, Aaron and Frost, Eric, The Use of Emojis in Online Human Sex Trafficking Ads. Достъпно на: <https://ssrn.com/abstract=4126164> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4126164>

Американска Азиатска/ тихоокеански островитянин Кавказки Латиноамерикански	Покахонтас, азиатски, тихоокеански островитянин, Кавказки, бял, европейски, латина, испански
Държава на произход	Южна/Източна Азия, Източна/Западна Европа, Централна Америка
Преходна дейност / движение на жертвите	Нов в града, току-що пристигнал, само за уикенда, ограничен период от време, новопристигнал, чисто нов, в града за уикенда, отишъл, върнал се, заминаващ скоро, само за уикенда, нов
Зависимост / ограничено движение	Само на позвъняване, без изходящо повикване, елате при мен, моята къща

Фигура 1 Ключови думи/фрази, открити в обявите за трафик на хора с цел сексуална експлоатация (Whitney, Jennex, Elkins и Frost)

- **Използване на технологии за изображения, базирани на ИИ:** Трафикантите използват манипулирани снимки, за да прикрият собствения си външен вид, така че да изглеждат на същата възраст като жертвата, тъй като жертвите могат да възприемат това като по-малко проблематично. Така те печелят доверие и насърчават децата и младежите да правят голи снимки и видеоклипове в компрометиращи ситуации.

Актуални тенденции в организирания трафик на хора:

- **Използване на криптиране:** Трафикантите използват криптирани средства за комуникация, за да избегнат разкриването и действията на правоохранителните органи, което затруднява пресичането и предотвратяването на дейностите по трафик на деца.⁶⁷
- **Използване на криптовалути:** Трафикантите често използват криптовалути, за да прикрият парите, получени от трафик на хора и онлайн сексуална експлоатация. Това затруднява откриването и преследването им.⁶⁸
- **Използване на услуги за облачно съхранение и споделяне:** Трафикантите качват незаконното съдържание, страничен продукт от техните незаконни дейности, в облачни пространства, което затруднява установяването и наказателното преследване на извършителите поради юрисдикционни конфликти и недостатъчен капацитет.⁶⁹ Това позволява многократно качване на един и същ материал за сексуално насилие над деца, което води до повторна виктимизация.
- **Използване на GPS проследяване:**⁷⁰ Трафикантите използват софтуер за GPS проследяване, за да проследяват местоположението на жертвите и да следят движението им чрез специални мобилни приложения, инсталирани на телефона на жертвата.⁷¹ Този вид софтуер се използва и за координиране на преместването на жертвите от едно място на друго. Това дава възможност на трафикантите да заплашват и принуждават жертвите допълнително. Освен това трафикантите могат да използват информацията, събрана чрез GPS проследяване, за да наказват жертвите или техните семейства, ако те се опитат да избягат или да потърсят помощ.⁷²

На национално равнище и на равнище ЕС се полагат усилия за преодоляване на тези тенденции чрез засилено сътрудничество между правоохранителните органи, технологичните компании и организациите на гражданското общество. Инициативи като Регламента на ЕС за борба със сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца онлайн имат за цел да укрепят нормативната уредба и да засилят сътрудничеството в борбата с подпомаганя от технологиите трафик на деца.

⁶⁷ Eurojust, First report on the use of encrypted communications in criminal investigations, достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/first-report-use-encrypted-communications-criminal-investigations>

⁶⁸ UNDOC, Good Use and Abuse: The Role of Technology in Human Trafficking, достъпно на: [The Role of Technology in Human Trafficking \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/documents/humantrafficking/role_of_technology_in_human_trafficking/unodc_2019_07_report_human_trafficking_and_technology_trends_challenges_and_opportunities/Human-trafficking-and-technology-trends-challenges-and-opportunities-WEB...-1.pdf)

⁶⁹ OSCE, Policy responses to technology-facilitated trafficking in human beings: Analysis of current approaches and considerations for moving forward, достъпно на: <https://www.osce.org/cthb/514141>

⁷⁰ *Human-trafficking-and-technology-trends-challenges-and-opportunities-WEB...-1.pdf

⁷¹ UN ICAT, Human Trafficking and Technology: Trends, Challenges and Opportunities, достъпно на: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2019/07/report/human-trafficking-and-technology-trends-challenges-and-opportunities/Human-trafficking-and-technology-trends-challenges-and-opportunities-WEB...-1.pdf>

⁷² UNDOC, Good Use and Abuse: The Role of Technology in Human Trafficking, достъпно на: [The Role of Technology in Human Trafficking \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/documents/humantrafficking/role_of_technology_in_human_trafficking/unodc_2019_07_report_human_trafficking_and_technology_trends_challenges_and_opportunities/Human-trafficking-and-technology-trends-challenges-and-opportunities-WEB...-1.pdf)

Разбиране за дигиталните платформи, използвани за улесняване на трафика на деца (социални медии, онлайн пазар, тъмна мрежа)

Както беше посочено по-горе, социалните медии, онлайн пазарите и тъмната мрежа играят важна роля в това как трафикантите експлоатират уязвими деца и печелят от престъпната си дейност. Анонимността и широкият обхват на тези платформи ги превръщат в привлекателни инструменти за осъществяване на незаконните операции на трафикантите. Усилията за борба с трафика на деца в дигитални платформи изискват многостранен подход, включващ сътрудничество между правоохранителните органи, технологичните компании и законодателя. Повишената осведоменост, надеждните механизми за наблюдение и докладване, прилагането на ефективни стратегии са от съществено значение за предотвратяването и прекъсването на дейностите по трафик на деца онлайн. Като разбират динамиката на начина, по който трафикантите използват дигиталните платформи, заинтересованите страни могат да работят заедно за планиране на целенасочени интервенции и политики за закрила на детето от експлоатация и злоупотреба.

Често използвани дигитални платформи		
	Функции	Злоупотреба
Facebook ⁷³⁷⁴	Покани за приятелство, Messenger, (частни) групи и страници, предаване на живо, снимки и видеоклипове.	- Трафикантите могат да изпращат покани за приятелство на потенциални жертви, като често се представят за хора, на които жертвата може да има доверие или които са ѝ интересни. - Услугата за изпращане на съобщения на Facebook – Messenger, позволява на трафикантите да общуват насаме с жертвите, като по този начин улесняват грууминга. - Трафикантите могат да създават групи и страници, които привличат деца и тийнейджъри, или да се присъединяват към такива, като използват тези пространства, за да установят и да се свържат с потенциални жертви. - Предаване на живо: Функцията за стрийминг може да се използва за експлоатиране на жертвите в реално време, често под прикритието на легитимно съдържание. - Снимки и видеоклипове: Трафикантите могат да споделят и разпространяват експлоатационно съдържание чрез снимки и видеоклипове, като понякога ги използват, за да изнудват или принуждават жертвите.

⁷³ Sagul Ali, Human Traffickers Use Social Media to Target Children, достъпно на: <https://desis.osu.edu/seniorthesis/index.php/2021/01/24/human-traffickers-use-social-media-to-target-children/>

⁷⁴ Meta, Preventing Child Exploitation on Our Apps, достъпно на: <https://about.fb.com/news/2021/02/preventing-child-exploitation-on-our-apps/>

Instagram ⁷⁵⁷⁶	Лични съобщения (ЛС), хаштагове, алгоритъм за препоръки, истории и предаване на живо (лайв).	• Трафикантите използват ЛС, за да общуват насаме с потенциалните си жертви, което улеснява неразкриването им. • За намиране и свързване с уязвими лица могат да се използват специфични хаштагове. Трафикантите често използват кодиран език, за да избегнат разкриване. • Алгоритмите на Instagram могат по невнимание да насърчат акаунти, които споделят експлоатиращо съдържание, което улеснява трафикантите да намират и да се свързват с жертви. • Историите и видеоклиповете на живо позволяват на трафикантите да споделят съдържание, което изчезва след 24 часа, което затруднява проследяването му от властите. • Трафикантите създават фалшиви профили, за да се представят за съученици или доверени лица и да спечелят доверието на потенциалните жертви.
---------------------------	--	---

⁷⁵ The Wall Street Journal, Instagram Connects Vast Pedophile Network, достъпно на: <https://www.wsj.com/articles/instagram-vast-pedophile-network-4ab7189>

⁷⁶ Fight the New Drug, How Sex Traffickers Use Social Media to Contact, Recruit, and Sell Children, достъпно на: <https://fightthenewdrug.org/how-sex-traffickers-use-social-media-to-contact-recruit-and-sell-children-for-sex/>

TikTok ⁷⁷⁸	ЛС, семейно свързване, хаштагове и предизвикателства, стрийминг на живо	• Трафикантите използват ЛС, за да общуват насаме с потенциалните си жертви, което улеснява неразкриването им. • Предаване на живо: Функцията за стрийминг на живо може да се използва за експлоатиране на жертвите в реално време, често под прикритието на легитимно съдържание. • Семейното свързване позволява на възрастен да свърже своя акаунт с акаунта на дете, без да проверява дали профилът е в действителност на родител или настойник, което потенциално дава на трафикантите достъп до настройките на акаунта на детето. • Трафикантите използват популярни хаштагове и предизвикателства, за да намерят и да се свържат с уязвими лица.
Snapchat ⁷⁹⁸⁰	Изчезващи съобщения, снап карта, истории, покана за приятелство.	• Основната функция на Snapchat - изчезването на съобщенията - затруднява органите да проследяват и наблюдават разговорите. • Snap Map позволява на потребителите да споделят местоположението си в реално време, което трафикантите могат да използват, за да открият и да се приближат до потенциални жертви. • Историите позволяват на трафикантите да споделят съдържание, което изчезва след 24 часа, което затруднява проследяването му от властите. • Трафикантите могат да изпращат покана за приятелство на потенциални жертви, като често се представят за хора, на които жертвата може да има

⁷⁷ Axios, TikTok fined \$368 million children's data privacy violations in Europe, достъпно на: <https://www.axios.com/2023/09/15/tiktok-fine-europe-children-data-privacy>

⁷⁸ DW, EU moves against TikTok over child-targeted ads, достъпно на: <https://www.dw.com/en/eu-moves-against-tiktok-over-child-targeted-ads/a-57708569>

⁷⁹ Politico, Inside the police force scouring the internet to save abused children, достъпно на: <https://www.politico.eu/article/inside-europe-police-force-scour-internet-save-abuse-children/>

⁸⁰ Europol, Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union, достъпно на: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/criminal-networks-involved-in-trafficking-and-exploitation-of-underage-victims-in-eu>

		доверие или които са й интересни.
Minecraft ⁸¹	Мултиплейър режим, шепот (ЛС), персонализирани сървъри, покани за приятелство	• Трафикантите могат да се присъединят към публични сървъри, където могат да общуват с деца чрез функцията за чат. • Шепотът позволява на трафикантите да изпращат лични съобщения на децата, което улеснява тяхното тайно набиране. • Трафикантите могат да създават или да се присъединяват към персонализирани сървъри, които могат да се използват за изолиране и експлоатация на жертвите. • Трафикантите могат да изпращат покани за приятелство на потенциални жертви, като често се представят за човек, на когото жертвата може да има доверие.
Roblox ^{82,83}	Чат, ЛС, персонализирани игри и сървъри, покани за приятелство	• Трафикантите използват чата в играта, за да общуват с децата,

⁸¹ National Society for the Prevention of Cruelty to Children, Is Minecraft safe for children?, достъпно на: <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/online-safety/online-safety-blog/is-minecraft-safe-for-children/>

⁸² PlayStation Universe There Were More Than 13,000 Incidents of Child Exploitation on Roblox In 2023, достъпно на: <https://www.psu.com/news/there-were-more-than-13000-incidents-of-child-exploitation-on-roblox-in-2023/>

⁸³ Eurogamer, Roblox reported 13,316 instances of child exploitation last year, достъпно на: <https://www.eurogamer.net/roblox-reported-13316-instances-of-child-exploitation-last-year>

		като често ги набелязват с течение на времето. - Възможността за изпращане на ЛС позволява на трафикантите да общуват с деца без публичен контрол. - Трафикантите могат да създават или да се присъединяват към персонализирани игри и сървъри, за да изолират и експлоатират жертвите. - Трафикантите изпращат покани за приятелство на потенциални жертви, като често се представят за техни колеги или доверени лица.
Fortnite ⁸⁴	Чат в играта, гласов чат, покани за приятелство, персонализирани игри, стрийминг на живо	- Трафикантите използват чата в играта, за да общуват с децата, като често ги набелязват с течение на времето. - Функцията за гласов чат позволява на трафикантите да говорят директно с децата, което улеснява изграждането на доверие и манипулирането им. - Трафикантите могат да изпращат покани за приятелство на потенциални жертви, като често се представят за техни съученици или доверени лица. - Трафикантите могат да създават или да се присъединяват към персонализирани игри, за да изолират и експлоатират жертвите. - Функцията за стрийминг на живо може да се използва за експлоатиране на жертви в реално време, често под прикритието на легитимно съдържание.

⁸⁴ BBC, Fortnite settles child privacy and trickery claims, достъпно на: <https://www.bbc.com/news/business-64030272>

Често използвани приложения за криптирани съобщения		
	Функции	Употреба
Discord	Анонимност, частни сървъри, гласов, видео и текстов чат, големи групови чатове, вграден изкуствен интелект, споделяне в приложението;	Discord позволява на потребителите да създават частни сървъри и да общуват анонимно, което затруднява правоохранителните органи да проследяват и наблюдават незаконни дейности. В същото време за престъпниците е по-лесно да се впишат в средата. ⁸⁵
Kik ⁸⁶	Анонимност, не се изисква телефонен номер, групови чатове.	Често се използва от по-младите хора заради анонимността, което го прави привлекателен за незаконни дейности.
Signal ⁸⁷	Криптиране от комуникацията, изчезващи съобщения, без съхранение на данни на сървъри.	Известен със силните си мерки за сигурност и поверителност, Signal се използва от тези, които искат да гарантират конфиденциалност на комуникациите си.
Telegram ⁸⁸	Тайни криптирани чатове, самоунищожавачи се съобщения, чатове и канали за големи групи.	Предпочитан е заради допълнителните функции за сигурност и възможността за създаване на големи, частни групови канали.
Threema	Криптиране на комуникациите, анонимно използване, без изискване за телефонен номер или имейл	Привлекателен е с високото си ниво на анонимност и сигурност, като не изисква лична информация за използване.
Viber ⁸⁹	Криптиране на комуникациите, гласови и видео разговори, скрити чатове.	Предлага защитени комуникации с допълнителна функция за скриване на чатове, до които има достъп само с ПИН код.

⁸⁵ Techradar, Discord is fast becoming a favorite tool among cybercriminals, достъпно на: <https://www.techradar.com/news/discord-is-fast-becoming-a-favorite-tool-among-cybercriminals>

⁸⁶ eSafety, 'Kik' (eSafety), достъпно на: <https://www.esafety.gov.au/key-topics/esafety-guide/kik>

⁸⁷ eSafety, 'Signal' (eSafety), достъпно на: [Signal | eSafety Commissioner](https://www.esafety.gov.au/key-topics/esafety-guide/signal)

⁸⁸ eSafety, 'Telegram' (eSafety), достъпно на: <https://www.esafety.gov.au/key-topics/esafety-guide/telegram>

⁸⁹ Viber, Securitips: How to Play it Safe on Viber and How Your Chats are Kept Private, достъпно на: <https://www.viber.com/en/blog/2021-01-27/securitips-how-to-play-it-safe-on-viber-and-how-your-chats-are-kept-private/>

WhatsApp ⁹⁰	Криптиране на комуникациите, гласови и видео разговори, групови чатове, изчезващи съобщения.	Широко използван поради глобалната си популярност и надеждното си криптиране, което го прави чест избор за трафикантите за дискретна комуникация.
Wickr ⁹¹	Криптиране на комуникациите, саморазрушаващи се съобщения, анонимно използване, сигурно споделяне на файлове.	Популярен е заради подобрените си функции за сигурност и възможността да се използва приложението, без да се свързва с телефонен номер или имейл.
Wire	Криптиране на комуникациите, съобщения с времетраене, сигурно споделяне на файлове	Известен е със силното си криптиране и сигурни комуникации, подходящи както за лична, така и за професионална употреба.
Twitch ⁹²	Криптиране на комуникациите, саморазрушаващи се съобщения	Twitch има много функции за монетизиране, които позволяват на стриймърите да печелят много пари.

⁹⁰ eSafety, 'WhatsApp' (eSafety), достъпно на: [WhatsApp | eSafety Commissioner](#).

⁹¹ eSafety, 'Wickr' (eSafety), достъпно на: [Wickr | eSafety Commissioner](#)

⁹² Twitch, 'Safety' (Twitch), достъпно на: https://safety.twitch.tv/s/?language=en_US

Упражнения

За да се подобри разбирането на участниците за потенциалната злоупотреба с дигитални платформи, фасилитаторът може да организира едно от упражненията по-долу. Участниците могат да работят индивидуално или в малки групи.

Разпознаване на фалшиви профили

Това упражнение цели да мотивира участниците да бъдат по-бдителни, когато анализират социалните медии, без да разчитат на специализирани инструменти, криминалистичен софтуер или подкрепа от доставчика на услуги.

Инструкции:

- Презентация (15 минути), съдържаща информация за:
 - Характеристики на фалшивите профили.
 - Практики, използвани от трафикантите.
 - Сигнални лампи, за които да се следи.
- Презентацията може да бъде съставена, като се използват следните ресурси:
 - [Откъде идват фалшивите профили и как да ги избягваме \(trustdecision.com\)](https://trustdecision.com)
 - [Фалшиви приятели и последователи в социалните мрежи - как да ги разпознаем \(welivesecurity.com\)](https://welivesecurity.com)
 - [Как да разпознаваме фалшиви акаунти, ботове и тролове в социалните мрежи - DW - 01/07/2022](#)
 - [Съвети за разпознаване на фалшиви профили \(dhs.gov\)](https://dhs.gov)
 - [Как да разпознаваме фалшиви профили в социалните мрежи като професионалисти - Norton](#)
- Интерактивно упражнение (30 минути)
 - Участниците получават набор от профили, които да прегледат.
 - Задачата е да се определи кои профили са фалшиви и да се обоснове защо.
- Групова дискусия (15 минути)
 - Споделяне на констатациите и обсъждане на общите показатели за фалшиви профили

Времетраене: 1 ч.

Материали:

- лист за упражнения (по един разпечатан лист на човек/група). Алтернативно профилите могат да бъдат показани на екран (по един слайд на профил).

Цели:

- Предоставяне на участниците на актуална информация за най-новите тенденции в използването на социалните медии за злонамерени цели.
- Повишаване на осведомеността на участниците за социалните медии.
- Споделяне на опит и взаимно обучение.

Листове с упражнения за участниците:

Номер на профила	Профилна снимка	Био	Приятели	Публикации
1 Jon Doe		Loving life! 🌸 Traveler 🌍 Foodie 🍷	46 приятели, всички с подобни профилни снимки и минимална активност.	Само няколко публикации (споделяне на новини, песни), съдържат клиширани вдъхновяващи цитати и изображения. Много малко лични снимки.
2 Laura Smith		Здравейте, аз съм Лора. Работя като медицинска сестра и обичам животните. Търся някой, който споделя моите интереси.	500+ приятели, предимно мъже.	Редовни публикации относно личния ѝ живот, но с откъслечни детайли (снимки на храна, напитки, снимки отзад или само длан).
3 Mike Johnson		Предприемач 📁 Инвеститор 💰	150 приятели, всички с минимална активност.	Промоционални постове за инвестиционни възможности, публикувани в един и същи ден и час всяка седмица.
4 Emily Taylor		Just a kid having fun! 🎈	200 приятели, предимно други деца	Публикации за училище и хобита, които използват прекалено зрял изказ.

5 Алекс Грийн		Любител на природата 🌲 Фотограф 📷	50 приятели, всички със сходни интереси.	Споделя само снимки на пейзажи
---------------	---	-----------------------------------	--	--------------------------------

Информация само за фасилитатори:

Номер на профила	Сигнални лампи	Фалшив или истински профил	Обяснение
1	○ Снимка от интернет като профилна снимка. ○ Много малко приятели и интеракции. ○ Клиширани и лаконични публикации.	Фалшив	Снимката в профила не е истинска, а биографията е неясна и обща.
2	○ Неясна профилна снимка. ○ Голям брой приятели, предимно от противоположния пол. ○ Откъслечни детайли в публикациите.	Истински	Снимката на профила е реалистична, а биографията е конкретна и лична. Не всеки обича да споделя публично лична информация и снимки.
3	○ Неспецифична снимка като профилна снимка. ○приятели с минимална активност. ○ Промоционални публикации.	Възможно е да е фалшив	Снимката в профила не е истинска, а биографията е клиширана и неоригинална. Публикациите изглеждат автоматизирани.
4	○ Снимка на дете като профилна снимка. ○ приятели са предимно други деца. ○ Прекалено зрял изказ в публикациите.	Възможно е да е истински	Снимката в профила не е ясна, а биографията не е много описателна, но не е задължително профилът да е фалшив. Децата също използват зрял или циничен изказ.
5	○ Живописен пейзаж като профилна снимка. ○ Много малко приятели. ○ Споделя само снимки, без лична информация.	Възможно е да е фалшив	В профила липсва лична информация.

Анализ на хаштагове

Това упражнение цели да мотивира участниците да бъдат по-бдителни, когато анализират социалните медии, без да разчитат на специализирани инструменти, криминалистичен софтуер или подкрепа от доставчика на услуги.

Инструкции:

- Презентация (15 минути), съдържаща информация за:
 - Как трафикантите използват хаштагове, за да откриват и експлоатират жертви.
 - Примери за кодиран език и популярни хаштагове.
- Презентацията може да бъде съставена, като се използват следните ресурси:
 - [The challenges of countering human trafficking in the digital era.pdf \(europa.eu\)](#)
 - [Трафик на хора онлайн и с помощта на технологиите](#)
 - [Social-Media-Guide.pdf \(humantraffickingfront.org\)](#)
 - [Успешни стратегии за справяне с използването на технологии за улесняване на трафика на хора и за предотвратяване и разследване на трафика на хора](#)
 - [Оценка на заплахите от организираната престъпност в интернет \(ИОСТА\) 2024](#)
 - [Най-тъмната страна на социалните медии | Psychology Today](#)
 - [Избягвайте тези хаштагове, привличащи хищници - Child Rescue Coalition](#)
 - [LEAGUE-Glossary-WEB.pdf \(project-league.eu\)](#)
- Интерактивно упражнение (30 минути)
 - Участниците се разделят на групи и получават списък с хаштагове, които да анализират.
 - Задачата е да се идентифицират потенциалните рискове и да се обясни техният анализ.
- Групова дискусия (15 минути)
 - Споделяне на констатациите и обсъждане на стратегии за наблюдение и докладване на подозрителни хаштагове.

Времетраене: 1 ч.

Материали:

- лист за упражнения (по един разпечатан лист на човек/група). Листовете трябва да съдържат следната информация:

Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5
#naturelover	#boredteen	#poolsideparadise	#foodporn	#meetme
#teenmodel	#artlover	#musicfan	#newmodel	#youngandfree
#foodie	#scoutme	#freelancework	#teenbeauty	#vacayvibes
#newfriend	#fitnessjourney	#modelsearch	#hikingadventures	#yogaeveryday
#travelgram	#sexy	#gardening	#chatnow	#modelinglife
#lonelygirl	#bookworm	#cutegirl	#techgeek	#familytime

Цели:

- Предоставяне на участниците на актуална информация за актуалните тенденции в използването на социалните медии за злонамерени цели.
- Повишаване на осведомеността на участниците за социалните медии.
- Споделяне на опит и взаимно обучение.

1.6. Основни изводи

- **Ролята на дигиталните платформи:** Трафикантите използват широко социалните медии, онлайн пазарите и тъмната мрежа, за да набират и експлоатират жертви. Платформи като Фейсбук, Инстаграм, TikTok и Snapchat се използват често за набирание и манипулиране на деца, като се изгражда доверие у тях, а след това се експлоатират.
- **Тактики за набирание на жертви:** Трафикантите използват стратегии като „лов“ и „риболов“ в социалните медии. „Ловът“ включва активно набирание на жертви чрез започване на разговори и изграждане на взаимоотношения, докато „риболовът“ включва публикуване на измамни обяви за високоплатена работа или възможности за ангажменти като модел, за да се примамят жертвите.
- **Методи за експлоатация:** Технологиите се използват за рекламиране на услугите на жертвите, за излъчване на злоупотреби в реално време и за разпространение на незаконно съдържание. Трафикантите използват криптирани инструменти за комуникация и дигитални разплащания, включително криптовалuti, за да запазят тайната и да избегнат разкриване.
- **Анонимност и криптиране:** Използването на криптирани приложения за съобщения като WhatsApp, Telegram и Signal позволява на трафикантите да общуват без страх от разкриване. Тъмната мрежа предоставя платформа за продажба и търговия с незаконни материали при по-голяма анонимност.
- **ИИ и видни фалшификации:** Трафикантите използват алгоритми с ИИ, за да създават реалистични, фалшиви изображения и видеоклипове на деца (т. нар. deepfakes), което улеснява експлоатацията им. Чат ботовете, задвижвани от ИИ, също могат да имитират човешко общуване, което може да доведе децата до опасни ситуации.
- **Отдалечена експлоатация:** Трафикантите могат да експлоатират жертвите от разстояние чрез предаване на живо и онлайн общуване, което затруднява проследяването и намесата на властите. Това включва използването на платформи, предназначени за сексуални услуги, и онлайн пазари.
- **Дигитални плащания:** Използването на криптовалuti и ваучери за подаръци спомага на трафикантите да прикрият финансовите трансакции, което затруднява проследяването на паричните потоци и преследването на извършителите.
- **Предизвикателства при установяване:** Развиващият се характер на технологиите и все по-усъвършенстваните методи на трафикантите поставят пред правоохранителните органи трудности за установяване и борба с трафика. Необходимо е непрекъснато адаптиране на методите за разследване за навременно откриване и намеса.

1.7. Основни предизвикателства

- **Установяване и наблюдение:** Бързото развитие на технологиите и все по-усъвършенстваните методи на трафикантите затрудняват правоохранителните органи при откриването и наблюдението на дейностите по трафик. Криптираните комуникации, анонимното сърфиране и използването на тъмната мрежа усложняват действията за проследяване и залавяне на трафикантите.
- **Анонимност и криптиране:** Трафикантите използват криптирани приложения за съобщения като WhatsApp, Telegram и Signal, за да общуват без страх от прихващане. Анонимността, осигурявана от тези платформи, затруднява органите при идентифицирането и задържането на трафикантите.
- **Дигитални плащания:** Използването на криптовалuti и ваучери за подаръци помага на трафикантите да прикриват финансовите трансакции, което затруднява проследяването на паричните потоци и преследването на извършителите. Тази финансова анонимност представлява сериозно предизвикателство за правоохранителните органи.
- **Отдалечено експлоатиране:** Технологиите позволяват на трафикантите да експлоатират жертвите от разстояние чрез предаване на живо и онлайн общуване. Това затруднява намесата на властите и спасяването на жертвите, тъй като експлоатацията може да се извършва в няколко различни юрисдикции.

2. МОДУЛ 2. Електронни доказателства по дела за трафик на хора

Електронните доказателства, както са определени в Конвенцията на Съвета на Европа за борба с киберпрестъпленията, се отнасят до всяка информация или данни, които се съхраняват или предават в цифрова форма и могат да се използват като доказателства в съдебни производства. Това включва електронни документи, имейли, публикации в социалните медии, дигитални изображения, видеоклипове и други дигитални артефакти, които могат да бъдат от значение за наказателния процес. Електронните доказателства играят ключова роля в съвременните съдебни процеси, тъй като могат да помогнат за установяване на факти, идентифициране на заподозрени и доказване на вина или невинност в случаи на киберпрестъпления. Цифровата криминалистика се определя като процес на установяване, запазване, анализиране и представяне на електронни данни по начин, който е приемлив от законова гледна точка. Тази област включва използването на специализирани техники и инструменти за възстановяване и разследване на данни от дигитални устройства като компютри, смартфони, сървъри и облачни хранилища.⁹³ Придържането към насоките, изложени в Конвенцията за киберпрестъпленията, гарантира, че електронните доказателства се събират, съхраняват и представят по начин, който е допустим в съда и поддържа принципите на справедливия процес и правната неприкосновеност.

В допълнение към разследването на начина на действие на трафика на хора се препоръчва да се започне и друго, паралелно разследване, а именно такова, което разглежда престъплението от финансова гледна точка.⁹⁴ Това може впоследствие да доведе до конфискация на имущество и средства. Последните могат да включват компютри, мобилни телефони, твърди дискове и други дигитални устройства, които съхраняват информация, свързана с престъплението. Това дава възможност на компетентните органи да се сдобият с електронни доказателства по различни начини, като например заповеди за претърсване и изземване, призовки или доброволно сътрудничество от страна на лицата, участващи в случая. Тези доказателства могат да помогнат за установяване на връзка между конфискуваните средства и престъплението, като предоставят ценна информация в подкрепа на процеса на конфискация.

В резолюция от декември 2017 г. относно прилагането на Директивата относно сексуалното насилие над деца Европейският парламент определя достъпа до електронни доказателства като „едно от основните предизвикателства“, пред които са изправени правоохранителните и съдебните органи при разследване и наказателно преследване на престъпления, свързани със сексуално насилие над деца онлайн.⁹⁵ Някои основни предизвикателства включват:

- Липсата на ясни насоки и процедури за обмен на електронни доказателства при дела с международен елемент.
- Липсата на възможност за достъп на правоохранителните органи до устройствата в рамките на разследването.
- Рискове за поверителността и защитата на данните.

За да се отговори на тези опасения и да се предоставят насоки за събирането, съхраняването и анализа на електронни доказателства в случаи на трафик на деца, този модул е организиран в четири основни теми, които са:

- Използване на методи за дигитално разузнаване за предотвратяване на трафика на хора.
- Използване на технологиите за установяване на извършители на престъпления.
- Използване на технологиите за установяване на жертви.
- Нормативна уредба на електронните доказателства.

⁹³ Casey, E. (2011). Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers, and the Internet. Academic Press. Тази книга предоставя широк преглед на цифровата криминалистика и нейното приложение.

⁹⁴ Eurojust Report on Trafficking in Human Beings 2021, достъпно на: https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2021_02_16_thb_casework_report.pdf

⁹⁵ Bąkowski, P. (2023). Electronic evidence in criminal matters. European Parliamentary Research Service. PE 690.522, достъпно на: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690522/EPRS_BRI\(2021\)690522_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690522/EPRS_BRI(2021)690522_EN.pdf)

2.1. Използване на методи за дигитално разузнаване за предотвратяване на трафика на хора

Използването на електронни доказателства играе ключова роля в предотвратяването на трафика на хора, включително на деца. Електронните доказателства, като например електронната комуникация, онлайн трансакциите и активността в социалните медии, могат да предоставят ценна информация за дейността на трафикантите, техните мрежи и методи на действие. Като използват електронни доказателства, правоохранителните органи и организациите за борба с трафика на хора могат да:

- **установят трафикантите:** електронните доказателства могат да спомогнат установяването на лица, участващи в дейности по трафик на хора, за проследяване на тяхното движение и за разкриване на връзките им с други извършители;
- **събират информация:** наблюдението на онлайн платформите и комуникациите може да предостави информация за тенденциите, моделите и потенциалните жертви на трафик, което дава възможност за проактивни усилия за превенция;
- **подкрепят текущо разследване:** електронните доказателства могат да се използват за завеждане на дела срещу трафикантите, за потвърждаване на показанията на жертвите и за налагане на присъди в съда;
- **прекъснат мрежите за трафик на хора:** анализирайки електронните доказателства, правоохранителните органи могат да разбият мрежите за трафик, да спасят жертвите и да предотвратят по-нататъшната им експлоатация.

За да се използват ефективно електронните доказателства при предотвратяването на трафика на хора, от съществено значение е да се гарантира, че са налице нарочни процедури за събиране, съхраняване и анализ на данни. Сътрудничеството между правоохранителните органи, технологичните компании и други заинтересовани страни също е от решаващо значение за повишаване на ефективността на използването на електронни доказателства в борбата с трафика. Трябва, обаче, да се вземат предвид съображенията за неприкосновеност на личния живот и защита на данните, за да се гарантират правата на жертвите и лицата, участващи в разследванията.

Дигиталните инструменти и средства са се доказали като ефективни и обещаващи в борбата срещу технологично улеснения трафик на хора. Въпреки че повечето цифрови инструменти са насочени към установяване на извършител или жертва, има и такива, които допринасят предимно за превенция. През последните години в превенцията на трафика на хора се прилагат следните технологии:

- **STOP APP** съчетава ангажираност на общността, управление на големи обеми от данни и експертни познания в областта на борбата с трафика на хора, за да прекъсне и предотврати трафика на хора в световен мащаб. Приложението позволява на потребителите да докладват анонимно за съмнителни дейности, свързани с трафика на хора. Мобилното приложение се предлага на 15 езика и е достъпно в световен мащаб. То работи, като позволява на потребителите да изпращат текстови съобщения, снимки и видеоклипове, за да предоставят подробна информация за съмнителни дейности. Информацията, предоставена чрез приложението, се вкарва в защитената база данни на **STOP THE TRAFFICK**, която се проучва допълнително от специализирани анализатори. Данните се споделят и с компетентните органи и съответните организации.⁹⁶
- **Traffick Jam** е друг усъвършенстван дигитален инструмент, разработен от Marinus Analytics за борба с трафика на хора. Той използва машинно обучение и ИИ, за да анализира огромни количества данни, включително реклами и публикации в социалните медии. Това позволява разпознаването на особености и връзки, които биха могли да установят дейности, свързани с трафик на хора. Освен това инструментът позволява сравнение на изображения и данни от различни източници, което подпомага установяването и геолокализирането на жертвите, което води до по-бърз процес на разследване и при необходимост – до спасителни операции. **Traffick Jam** осигурява тактическо предимство в борбата срещу трафика на хора, като картографира сложните връзки и мрежи на трафикантите, подпомагайки по този начин на правоохранителните органи в разбиването на инфраструктурата на престъпните организации. По отношение на ефикасността, **Traffick Jam** се отличава със способността си да ускорява процесите на разследване. Като използва възможностите за бърз анализ на данни, приложението значително съкращава времето и усилията, необходими на служителите, като им дава възможност да определят

⁹⁶ STOP THE TRAFFICK, the STOP APP, достъпно на: <https://stopthetraffik.org/what-we-do/the-stop-app/>

приоритетни мерки за действие. Например дейност по събиране на доказателства за даден случай, която обикновено отнема две години, може да бъде съкратена до едва три месеца.

2.2. Използване на технологии за установяване на извършители на престъпления

Технологиите играят решаваща роля при установяването на извършител в случаите на трафик на хора. Тези технологии помагат при анализа на голям обем от данни, идентифицирането на особености и навръзване на точките, за да се разкрият мрежите за трафик и да се задържат извършителите. Освен това, комбинираното използване на електронни доказателства, разузнаване и традиционни методи на разследване позволява да се потвърдят и сравнят данни, което води до по-бързо разследване. За тази цел правоохранителните органи и организации използват различни технологични инструменти, като например:

- **Софтуер за лицево разпознаване** може да обработва информация, събрана от обществени пространства, онлайн платформи и по време на разследвания, за да съпостави дадено лице с бази данни с вече известни лица.⁹⁷ Трябва да се отбележи обаче, че в ЕС лицевото разпознаване се класифицира като проявление на високорисков ИИ, което води до по-строг контрол. Нещо повече, лицевото разпознаване в реално време в ЕС може да се използва в много ограничени случаи, които обаче включват трафик на хора.⁹⁸
- **Инструменти за цифрова криминалистика** включват изследване на електронни устройства, като смартфони, компютри и носители на информация, с цел възстановяване на доказателства за трафик. Този метод е от решаващо значение за събирането на доказателства, които могат да бъдат използвани в съда за преследване на трафикантите. Чрез цифровата криминалистика разследващите органи могат да открият информация за комуникация между трафикантите и жертвите, както и други уличаващи данни.⁹⁹ Нещо повече, някои инструменти за цифрова криминалистика могат да възстановяват изтрита от потребителите информация, както и да преодоляват криптиране.

В случай от 2019 г. в Австралия експерти по цифрова криминалистика възстановяват изтрети съобщения от смартфона на трафикант. Тези съобщения предоставят доказателства за принуда и експлоатация, което довежда до осъждането на трафиканта и спасяването на няколко жертви.

- **Инструменти за разузнаване от открити източници (OSINT)** събират и анализират публично достъпна информация от интернет, включително социални медии, форуми и уебсайтове. OSINT е „*разузнавателна информация, която се извлича и получава от публично достъпни източници. Източниците могат да бъдат уебсайтове, новинарски уебсайтове, блогове, доклади на правителствени и неправителствени организации, академични статии, Wikipedia, съдържание на социални медии*“.¹⁰⁰ Това може да помогне за идентифициране на престъпни модели, мрежи и лица, участващи в трафика на хора.¹⁰¹ Важно е да се отбележи, че дори ако информацията трябва да бъде платена, стига всеки да може да плати за достъп до нея, тя все още се квалифицира като OSINT. Това е така, защото ключовият фактор е нейната достъпност за широката публика, а не дали е безплатна или не.

Тук е важно да се отбележи и разликата между OSINT и операциите под прикритие, тъй като те изискват различна степен на законов и етичен надзор. На първо място, OSINT включва събиране на публично достъпна информация, за да се разпознаят признаци на трафик на деца, като например подозрителни обяви за работа, насочени към млади хора във високорискови сектори (напр. красота, хотелиерство, гледане на деца). Показателите включват нереалистични заплати, липса на данни за работодателя и предложения за работа в държави, свързани с трафик, особено за позиции в чужбина. Този метод на разследване разчита на публично достъпни данни и по своята природа включва единствено наблюдение, като се избягва прякото взаимодействие с трафикантите. Това го

⁹⁷ Police 1, How technology can help law enforcement fight human trafficking, <https://www.police1.com/investigations/articles/how-technology-can-help-law-enforcement-fight-human-trafficking-KYJfdLKcQAYgFSKD/>

⁹⁸ Акт за изкуствения интелект, чл. 5, пар. 1, б. з

⁹⁹ Forensic Focus, Combating CSAM And Human Trafficking: Digital Forensic Tools for Protecting Vulnerable Individuals, available at: <https://www.police1.com/investigations/articles/how-technology-can-help-law-enforcement-fight-human-trafficking-KYJfdLKcQAYgFSKD/>

¹⁰⁰ AAAI Press, *Formatting Instructions for Authors Using LaTeX – A Guide* (AAAI Press, 2024), available at: <https://www.aaii.org/press/latex-guide>

¹⁰¹ Police 1, How technology can help law enforcement fight human trafficking, <https://www.police1.com/investigations/articles/how-technology-can-help-law-enforcement-fight-human-trafficking-KYJfdLKcQAYgFSKD/>

прави подчинен на по-малко ограничения от правна гледна точка в сравнение други методи. Въпреки това налице са опасения относно неприкосновеността на личния живот, особено при анализа на чувствителна информация.

Докато при операциите под прикритие се използват фалшиви самоличности (т.нар. „кукли на конци“), за да се проникне в онлайн пространства като форуми и платформи за игри (напр. Steam, Twitch), където работят трафикантите. Разследващите могат да се представят за жертви или престъпници, за да общуват директно с извършителите, събирайки разузнавателна информация за правоохранителните органи. Тези операции се нуждаят от по-строг законов надзор, тъй като са свързани с рискове за неприкосновеността на личния живот, опасения за привличането на извършителите като обвиняеми и предизвикателства, произтичащи от конфликт между юрисдикции. За разлика от OSINT, работата под прикритие е интерактивна и носи по-висок риск както за разследващите, така и за завършването на операциите.

Някои от OSINT инструментите, които могат да се използват за установяване на извършители на трафик на хора, са Maltego, Shodan, Google Dorks, Hootsuite, TweetDeck, Spiderfoot.

Операция Liberterra¹⁰² е координирано международно усилие, ръководено от Интерпол от 5 до 9 юли 2021 г., насочено към борба с трафика на хора и контрабандата на мигранти. В операцията участват правоохранителни органи от 47 държави и в резултат на нея са арестувани 286 заподозрени, като същевременно са спасени 430 жертви на трафик на хора. Освен това са идентифицирани около 4000 незаконни мигранти от 74 различни държави. Операцията успешно разбива 22 престъпни групи, замесени в трафик на хора и контрабанда на мигранти. Постиженията на операция Liberterra са дълбоко свързани с използването на OSINT.

- **Инструментите за сканиране на данни** сканират големи обеми от данни за откриване на подозрителни дейности и връзки. Те могат да се използват за наблюдение на онлайн реклами, обяви за работа и друго съдържание онлайн, което трафикантите могат да използват, за да привлекат жертви.¹⁰³ Такива инструменти включват наблюдение на социалните медии, инструменти за търсене на определен вид информация в уебстраници и автоматизирано събиране на данни. Това се постига чрез програми за обхождане на данни, които сканират интернет, както общодостъпния, така и тъмния, и събират информация от социални медии, форуми, уебсайтове за обяви, обяви за работа и др.

Както беше обсъдено, в случаите на трафик на деца, жертвите се експлоатират главно чрез социалните медии. Мониторингът на тези платформи позволява на правоохранителните органи да установяват подозрителни дейности, като например публикации за набиране на персонал или кодиран език, използван от трафикантите. Инструментите за анализ на данни могат да обработват огромни количества данни от социалните медии, за да открият модели на поведение и връзки между потребителите.

През 2020 г. властите в Белгия използват мониторинг на социалните медии, за да идентифицират мрежа за трафик на хора, която набира млади жени чрез Instagram и Snapchat. Чрез проследяване на хаштагове и наблюдение на конкретни акаунти те успяват да разкрият операциите на групата и да предотвратят по-нататъшното набиране на жертви.

- Трафикантите често използват **финансови системи**, за да прехвърлят парите, получени от незаконни дейности. Наблюдението на финансовите трансакции може да помогне на правоохранителните органи да установят необичайни особености, като например чести малки депозити или преводи към сметки в горещи точки на трафик.

В случай от 2018 г. в Обединеното кралство властите прилагат мониторинг на финансови трансакции, за да проследят потока от пари от трафиканти към техните жертви. Проследявайки пътя на парите, те успяват да установят ключовите участници в мрежата за трафик и да предотвратят по-нататъшна експлоатация.

¹⁰² Interpol, 286 arrested in global human trafficking and migrant smuggling operation, достъпно на: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/286-arrested-in-global-human-trafficking-and-migrant-smuggling-operation>

¹⁰³ UNDOC, Good Use and Abuse: The Role of Technology in Human Trafficking, достъпно на: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/Webstories2021/the-role-of-technology-in-human-trafficking.html>

Допълнителна информация

Списък с финансови показатели за трафик с цел сексуална експлоатация:¹⁰⁴

- разходи за уебсайтове, които рекламират жертви на трафик;
- внасяне на пари в брой в няколко града, особено географски отдалечени един от друг, като често се избягва използването на банкови услуги на гише (пр. внасяне на пари брой чрез банкомат);
- покупки с кредитни карти след работно време;
- увеличено използване на виртуална валута за изпирание на доходи от престъпна дейност;
- необичайни особености при харчене на пари от трафиканта за ежедневните нужди на жертвата;
- транспорт - необичаен не само по отношение на честотата и количеството, но и по отношение на времето на деня (късно вечер или рано сутрин);
- многобройни разходи за хотел в рамките на един ден;
- често използване на предприятия с голям паричен оборот (пр. барове, ресторанти) за ежедневно хранене;
- трансакции, извършени на места, които са известни на правоохранителните органи като места за секс работници.

Забележително е обаче, че някои от най-важните сигнални лампи не са финансови:

- съвпадение на телефонни номера с такива от онлайн обяви за услуги за ескорт или масаж;
- необичаен брой титуляри на общи сметки или упълномощени лица по банкови сметки;
- прихващането и анализът на електронни съобщения, като имейли, текстови съобщения и телефонни обаждания, могат да предоставят важни доказателства за дейности, свързани с трафика на хора. Този метод често изисква съдебен контрол и се използва в комбинация с други техники за разследване.

В случай от 2017 г. в Канада правоохранителните органи прихващат комуникациите на предполагаема група за трафик на хора. Прихванатите имейли и телефонни разговори разкриват подробни планове за превеждане на жертвите през границите, което води до предотвратяване на мащабна операция за трафик.

¹⁰⁴ Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons (ICAT), Sustainable Finance and Trafficking in Persons, (2024).

Упражнение

Съвременни подходи за идентифициране на жертви на трафик на хора

Това упражнение има за цел да позволи на участниците да споделят практики, които използват в своята ежедневна работа.
Инструкции: - Въведение в упражнението (5 минути) - Ролята на методите за разследване в досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес с цел да се осигури защита и подкрепа на децата, така че те да не бъдат допълнително травмирани по време на процеса. - Интерактивно упражнение (40 минути) - Участниците се разделят на групи, като на всяка група се предоставя казус за анализ. - Задачата е да използват казусите като пример, за да се обсъдят практики, които или самите участници прилагат, или практики, използвани в случаи, в които са участвали преди. - Дискусия на резултатите (15 минути).
Времетраене: 1 час и 30 минути
Материали: - химикалки; - листове; - лист с упражнението (по едно копие за всяка група).
Цели: - Повишаване на осведомеността относно методи, благоприятни за непълнолетни, в наказателните производства. - Подобряване на разбирането на участниците относно електронните доказателства и начините за тяхното комбиниране с традиционни методи на разследване. - Споделяне на опит и взаимно учене между участниците.

Лист с казуси за участниците

	Казус 1	Казус 2	Казус 3
Обща информация	15-годишната Емили е обявена за изчезнала от родителите ѝ. Първоначалното разследване предполага, че тя може да е била примамена от трафиканти чрез социалните медии. Случаят е възложен на специализирана група за борба с трафика на хора.	Властите получават сигнал за непълнолетно лице, което се рекламира за незаконни дейности онлайн. Сигналът включва екранни снимки на обявата и връзка към профила на лицето, отговорно за публикацията.	Местните власти в София, България, разкриват обезпокоителен случай, включващ непълнолетно лице, за което се предполага, че е трафикирано чрез мрежа, действаща в тъмната мрежа. По време на рутинно наблюдение на дейности в тъмната мрежа, отделът за киберпрестъпления идентифицира форум, в който 14-годишната Мария е рекламирана за незаконни дейности.
Дигитално разследване	Мониторинг на социалните мрежи: Разследващите анализират профилите на Емили в социалните мрежи, като се фокусират върху последните съобщения, покани за приятелство и публикации. Те откриват разговори с неизвестно лице, което обещава възможности за работа като модел. Те проследяват профилите на тези лица и разкриват мрежа от трафиканти на хора.	Онлайн реклами: Разследващите използват OSINT инструменти (разузнавателна информация с отворен източник), за да сканират сайтове и форуми с обяви за предлагането на непълнолетното лице. Те анализират метаданните и IP адресите, за да проследят произхода на публикациите. Освен това, разследващите сканират профилите на непълнолетното лице и на заподозрените в социалните мрежи за особености, връзки и допълнителни уличаващи публикации.	Мониторинг: Разследващите използват специализирани инструменти за наблюдение на форуми и пазари в dark web за всяко споменаване на непълнолетното лице. Тези инструменти за наблюдение им позволяват да съберат изчерпателни дигитални доказателства, като например снимки на екрани, потребителски профили, дневници на трансакциите и комуникационни нишки, които са от решаващо значение за изграждането на силен случай срещу заподозрените. Тази работа би могла да се извърши и ръчно, но изисква повече време и допълнителни човешки ресурси.
	Финансови трансакции: Разследващите проучват банковите извлечения и трансакциите с банкови карти на Емили. Те забелязват необичайни разходи на места, отдалечени от дома ѝ, включително хотели и транспортни услуги. Финансовите данни насочват към конкретни райони, където	Публични регистри: Чрез съпоставяне на имената и адресите, открити в обявите, с публични регистри, разследващите установяват потенциални заподозрени и тяхното местонахождение. Регистрите, които могат да бъдат проверени, са: бази данни на правоохранителните органи за предишни криминални прояви или текущи разследвания, свързани със заподозрените,	Анализ на данните: Чрез анализ на големи масиви от данни от различни източници, включително социални мрежи, финансови документи и онлайн форуми, разследващите установяват модели и връзки между заподозрените. Освен това органите анализират

	Емили може да е отвлечена, като стесняват местата за търсене.	• доклади за изчезнали лица, за да се сравнят данните за непълнолетния с тези за изчезнали лица, за да се гарантира, че той не е обявен за изчезнал преди това. • финансови данни за анализ на финансовите трансакции, свързани със заподозрения, за идентифицирането на подозрителни дейности.	криптираните комуникации и трансакции, за да идентифицират ключовите играчи.
Традиционен подход	Разпити на свидетели: Правоохранителните органи разпитват приятелите, семейството и съучениците на Емили. Те научават, че Емили е говорила за среща с някого за работа като модел. Разпитите потвърждават данните от социалните мрежи, като засилва аргументите срещу заподозрения трафикант.	Наблюдение: Правоохранителните органи провеждат наблюдение на определени места, за да проследят дейности и за да съберат нужните доказателства.	Експертиза: Физическите доказателства, като например лични вещи или дигитални устройства, иззети от заподозрени, се анализират за улики.
	Наблюдение: Извършва се физическо наблюдение на хотелите и транспортните центрове, идентифицирани чрез финансови трансакции. Служителите наблюдават и записват идването и заминаването на лица, които отговарят на описанията от профилите в социалните мрежи. Наблюдението води до идентифициране на ключов заподозрян и на мястото, където е държана Емили.	Сътрудничество с представители на гражданското общество: Властите работят с неправителствени организации, специализирани в областта на трафика на хора, за да осигурят подкрепа и да съберат допълнителна информация.	Работа с общността: Правоохранителните органи ангажират общността, за да повишат осведомеността и да събере информация, която може да доведат до спасяването на непълнолетното лице.
Въпроси за дискусия:	• Кои конкретни социални мрежи следва да се приоритизират за анализ и защо? • Според Вашия опит, кои са стъпките за получаване на данни от социалните мрежи по време на разследване? • Как експертите трябва да гарантират, че се спазват поверителност и етични норми при анализирането на данни от социалните мрежи?	• Какви са основните предимства при комбиниране на традиционни и дигитални методи за разследване? • Как може OSINT методите да се оптимизират, за да се увеличи бързината и точността при установяване на заподозрени в случаи на онлайн експлоатация? • С какви обучения и ресурси разполагате, за да използвате	• Кои са ефективните инструменти и методи за наблюдение на онлайн дейности в тъмната мрежа от Вашата практика? Как те могат да бъдат подобрени, за да се откриват по-ефективно незаконни дейности? Моля, вземете предвид и подходите, които са свързани с мануална работа. • Какви са основните предизвикателства при

	• Какви особености или аномалии във финансовите транзакции трябва да търсят експертите, за да идентифицират потенциални дейности по трафик? • Как да си сътрудничите с финансовите институции за ефективно получаване и анализиране на данни за трансакции? • Какви методи се използват за интегриране и сравнение на данни от социалните мрежи, финансовите транзакции и разпитите на свидетели? • Как се гарантира точността и надеждността на събраните и анализирани данни?	ефективно OSINT и техники за съпоставяне на данни във Вашата практика? • Каква е ролята на общността при разрешаването на случаи на трафик на хора? • Как правоохранителните органи могат да подобрят сътрудничеството си с платформи в социалните мрежи и други онлайн услуги, за да оптимизират процеса на получаване на критична информация по време на разследване? • От Вашия опит, кои са добрите способности за управление на мултидисциплинарно сътрудничество? • Какви мерки могат да се приложат, за да се гарантира психичното здраве и благополучие на разследващите, работещи по деликатни и потенциално травмиращи случаи, включващи непълнолетни лица?	анализирането на големи набори от данни от различни източници и как могат тези предизвикателства да бъдат преодоляни за по-точно установяване на заподозрени? • Кои са добрите практики за извършване на експертиза на доказателства от дигитални устройства с цел събиране на улики при случаи на трафик? Различават ли се те от добрите практики, приложими към веществени доказателства и документи? • Какви превантивни мерки могат да се приложат, за да се намали рискът непълнолетни лица изобщо да бъдат обект на трафик в тъмната мрежа? • Кои са основните предупредителни знаци, които сочат до установяване на жертва според Вашата практика?
--	--	---	--

Разрешете казуса

Това упражнение има за цел да активира творческото мислене на участниците и да използва диаграмата, за да стимулира взаимното обучение и споделянето на знания.

Инструкции:

- Въведение в упражнението (5 минути)
- Интерактивно упражнение (40 минути)
 - Участниците се разделят на групи, и на всяка група се задава задачата да изгради разказ за събитията, използвайки диаграмата по-долу.
 - Уверете се, че групите са разнообразни по отношение на професионално представителство.
 - Задачата е да се използва диаграмата като отправна точка за разговор, така че участниците да споделят случаи от своята практика, подчертавайки как технологиите спомагат установяването на жертвата.
- Обсъждане на резултатите (15 минути)

Времетраене: 1 час

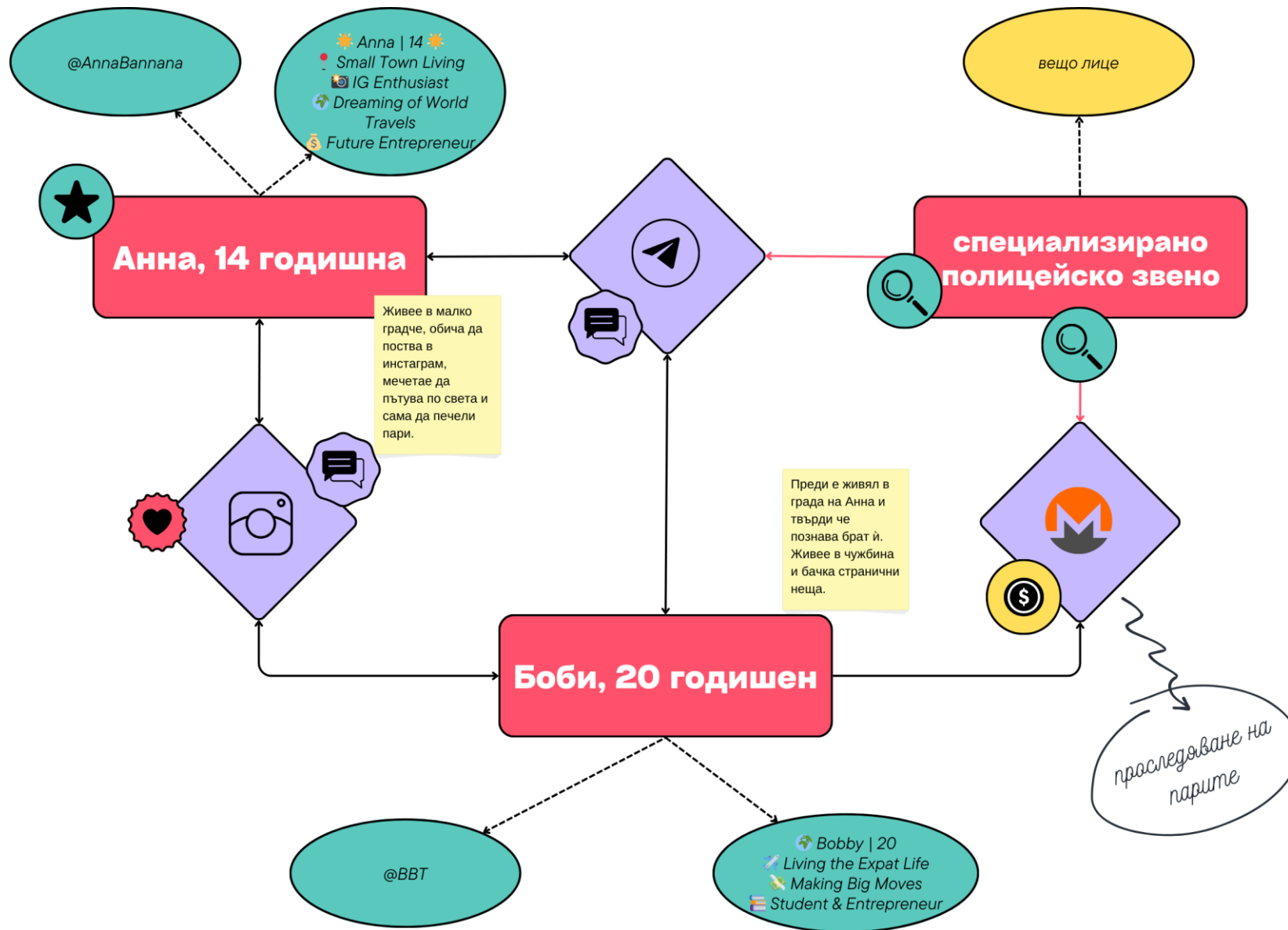
Материали:

- химикалка;
- лист;
- диаграма (едно копие за всяка група).

Цел:

- Повишаване на осведомеността относно показатели в социалните медии за трафик на хора.
- Стимулиране на дискусията за сътрудничеството между различните заинтересовани страни.
- Споделяне на опит и знания между колеги.

Диаграма за участниците

- Малта: 116 006 (за всички жертви на престъпност)

Последно, но не по важност, що се отнася до установяването на жертви на трафик касае определени видове поведение онлайн, които сочат, че дадено дете е жертва на трафик и експлоатация. Има няколко предупредителни знака, които трябва да се вземат предвид:

- **Неподходящо или сексуално съдържание:** Публикации или истории (stories) в социалните мрежи, които показват детето в разголени или секси дрехи, или участващо в провокативни пози или дейности.¹⁰⁷
- **Внезапни промени в онлайн поведението:** Забележима промяна в типа съдържание, което съответното дете публикува, като по-чести или необичайни публикации, или внезапно увеличение на последователите или приятелите.¹⁰⁸
- **Кодиран език и емотикони:** Използване на кодиран език, намеци или специфични емотикони, които индикират експлоатация или комуникация с трафиканти. Примери за такива са посочени в Модул 1.¹⁰⁹
- **Проява на страдание:** Публикации, изразяващи страх, празнота или желание за бягство, като например „никой не ме разбира“, „животът ми е ужасен“ или „трябва да се махна оттук“.¹¹⁰
- **Контролирана комуникация:** Показатели, че комуникацията се наблюдава или контролира от някой друг, като например необходимостта дадено дете да се консултира с някого преди да отговори или да вземе решения.¹¹¹
- **Необясними материални придобивки:** Показване на скъпи предмети или пари без ясен произход, което може да подсказва, че детето е експлоатирано.¹¹²
- **Чести промени в местоположението:** Публикации или истории (stories), показващи чести пътувания или смени на местоположение без ясна причина.¹¹³
- **Цензурирани обяви:** ако изображението е замъглено, например лицето на човека е цензурирано, най-вероятно става въпрос за дете, което се рекламира. След като детето навърши пълнолетие, замъгляването и цензурирането ще бъдат премахнати.
- **Лошо осветление:** често свързано с малолетни, тъй като обикновено съдържанието на платформи, рекламиращи порнографски материали, се стреми към висококачествени видеоклипове.

Следователно, използването на електронни доказателства и дигитални инструменти за установяване на жертви на трафик е критичен елемент в съвременните усилия за борба с трафика, като дава възможност на властите да използват технологиите за борба с това тежко престъпление и защита на правата и благосъстоянието на жертвите, включително на децата.

2.4. Нормативна уредба на електронните доказателства

Последният подраздел на Модул 2 разглежда нормативната уредба по отношение на боравенето с електронни доказателства, като взема предвид процесуалните права на всички страни. Представената нормативна рамка е на ниво ЕС.

Хартата на основните права на ЕС (Хартата)

Хартата на основните права на ЕС, въз основа на ценностите, заложили в Договора за Европейския съюз (известен като Договора от Лисабон), служи като основен акт за насърчаване и защита на основните права в рамките на ЕС. Хартата кодифицира основните права на всички граждани и жители на ЕС и действа като важна предпазна мярка, която осигурява спазването и зачитането на тези права от институциите на ЕС и държавите-членки.

В контекста на събирането и анализа на електронни доказателства, които придобиват все по-голямо значение в дигиталната ера, няколко ключови разпоредби на Хартата влизат в действие. Тези разпоредби засягат основни аспекти на

¹⁰⁷ The Human Trafficking Front, Social Media and Child Sex Trafficking, достъпно на: <https://humantraffickingfront.org/wp-content/uploads/2023/10/Social-Media-Guide.pdf>

¹⁰⁸ Survive and Thrive Advocacy Center, Human Trafficking and Social Media Safety for Kids, достъпно на: <https://surviveandthriveadvocacy.org/human-trafficking-and-social-media-safety-for-kids/>

¹⁰⁹ The Human Trafficking Front, Social Media and Child Sex Trafficking, достъпно на: <https://humantraffickingfront.org/wp-content/uploads/2023/10/Social-Media-Guide.pdf>

¹¹⁰ Fight the New Drug, How Sex Traffickers Use Social Media to Contact, Recruit, and Sell Children, достъпно на: <https://fightthenewdrug.org/how-sex-traffickers-use-social-media-to-contact-recruit-and-sell-children-for-sex/>

¹¹¹ Project Protect Our Children, Do you know the signs? Human Trafficking Red Flags, достъпно на: <https://projectprotectourchildren.com/resources/htredflags/>

¹¹² Survive and Thrive Advocacy Center, Human Trafficking and Social Media Safety for Kids, достъпно на: <https://surviveandthriveadvocacy.org/human-trafficking-and-social-media-safety-for-kids/>

¹¹³ Project Protect Our Children, Do you know the signs? Human Trafficking Red Flags, достъпно на: <https://projectprotectourchildren.com/resources/htredflags/>

правата на човека, като балансират необходимостта от ефективно разследване и борба с престъпността. Сред тях трябва да се обърне внимание на:

- **Право на неприкосновеност на личния живот** (член 7) защитава правото на зачитане на личния и семейния живот, дома и кореспонденцията на всеки човек. Събирането на електронни доказателства, особено когато това включва достъп до лични данни като имейли, съобщения или други форми на електронна комуникация, трябва да зачита това право. Всяка намеса в личния живот на индивида следва да бъде обоснована, пропорционална и извършена при спазването на стриктни законови гаранции, за да се предотврати злоупотреба.
- **Право на защита на личните данни** (член 8) конкретно урежда защитата на личните данни, като посочва, че данните трябва да бъдат обработвани добросъвестно, за точно определена цел и на законово основание. Той също така гарантира правото на всеки човек да има достъп до събраните за него данни и правото да ги коригира. Тази разпоредба е особено важна, когато електронните доказателства включват лични данни, като гарантира, че тези данни се обработват в съответствие със строги принципи за защита на данните. Общият регламент за защита на данните, който осигурява практическото приложение тези принципи в целия ЕС, налага строги изисквания за обработване на лични данни, включително събирането и използването на такива данни като доказателства в съдебни производства. В контекста на наказателния процес приложимият правен акт на ЕС е така наречената Директива в областта на правоприлагането, която ще бъде анализирана в следващите абзаци.
- **Право на справедлив съдебен процес и право на защита** (членове 47 и 48): член 47 от Хартата гарантира правото на справедлив съдебен процес, което включва достъп до ефективни правни средства за защита и справедливо и публично изслушване в разумен срок от независим и безпристрастен съд. Това е особено важно в контекста на електронните доказателства, тъй като тяхната цялост и законност трябва да бъдат запазени, за да се гарантира, че всеки съдебен процес зачита принципа на справедливост. Ако електронните доказателства са събрани по начин, който нарушава принципите на справедливост, това може да подкопае съдебния процес и правата на обвиняемия. Член 48 допълнително укрепва това, като установява, че всеки, комуто е повдигнато обвинение за престъпление, се счита за невинен до доказване на противното и има право на защита. Това означава, че всички електронни доказателства, приложени в наказателния процес, следва да бъдат подложени на контрол и не следва да накърняват правото на защита на обвиняемия.

Други важни законодателни актове на ЕС относно защитата на процесуалните права при събирането на електронни доказателства включват:

- Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство
- Директива 2010/64/ЕС относно правото на превод и тълкуване по време на наказателното производство

Нормативна уредба на електронните доказателства

Наскоро Европейският парламент и Съветът приемат Регламент (ЕС) 2023/1543 относно европейските заповеди за предоставяне и европейските заповеди за запазване на електронни доказателства в рамките на наказателните производства и за изпълнението на наказателния лишаване от свобода вследствие на наказателни производства. Това ново законодателство ще влезе в сила от 17 август 2026 г.

Регламент 2023/1543 разглежда необходимостта от приемане на ефективни мерки и механизми за получаване и запазване на електронни доказателства при разследване и наказателно преследване в целия ЕС.¹¹⁴ Регламентът подчертава още важността от въвеждането на механизми, които са съобразени с основните права и принципи, установени в Договора за Европейския съюз и Хартата.¹¹⁵ Такива са например принципите за необходимост и пропорционалност, справедлив съдебен процес, неприкосновеност на личния живот и защита на личните данни, както и неприкосновеност на кореспонденцията.

Акът подчертава нарастващото значение на електронните доказателства в наказателното производство, както и необходимостта правоохранителните и съдебните органи да разполагат с ефективни инструменти за разследване и наказателно преследване на престъпления, свързани или извършени с помощта на дигитални устройства и комуникации. Установена е процедурата, по която компетентен орган на една държава-членка ще може да издаде Европейска заповед за предоставяне или Европейска заповед за запазване в рамките на дадено наказателно производство. Тези заповеди задължават доставчик на електронни услуги, предлагащ ги в рамките на ЕС, установен или представляван от юридическо

¹¹⁴ Регламент 2023/1543, Преамбул, пар. 2.

¹¹⁵ Ibid.

лице в друга държава-членка, да предостави или запази изисканите електронни доказателства, независимо къде се съхраняват данните.¹¹⁶

Регламент 2023/1543 е приложим спрямо всички доставчици, които предлагат електронни услуги на територията на ЕС.¹¹⁷ „Доставчик на услуги“ се отнася до всяко физическо или юридическо лице, което предлага една или повече от категориите услуги, изброени в Регламента.¹¹⁸ Тези услуги включват електронни съобщителни услуги¹¹⁹, които обикновено се предоставят срещу заплащане чрез електронни комуникационни мрежи. Тази категория обхващат:

- **услуги за междуличностна комуникация, и**
- **услуги, които предоставят възможност за съхраняване или обработване по друг начин на данни** от името на потребителите, на които се предоставя услугата, при условие че съхраняването на данни е определящ компонент на услугата, предоставяна на ползвателя.

Освен това, доставчиците на услуги включват тези, които предлагат услуги за интернет домейни и IP номерация, като:

- присвояване на IP адреси,
- регистър на домейн имена,
- регистрация на домейн имена, и
- свързани услуги за поверителност и посреднически услуги.¹²⁰

Освен това, Регламентът определя няколко условия за издаването на Европейска заповед за производство. Например, той предвижда, че Европейска заповед за предоставяне за **получаване на данни за трафика или данни за съдържанието** може да бъде издадена само за следните престъпления, ако те са извършени изцяло или частично чрез информационна система:

- престъпления, свързани със сексуално насилие¹²¹;
- престъпления, свързани със сексуална експлоатация¹²²;
- престъпления, свързани с детска порнография¹²³;
- установяване на контакт с деца за сексуални цели¹²⁴;
- подбуждателство, помагачество и опит за извършване на горепосочените престъпления.¹²⁵

Следователно, трафикът на деца, улеснен от технологии, с цел сексуална експлоатация попада в обхвата на Регламента.

Такава заповед следва да бъде адресирана до доставчика на услуги, който действа като администратор на лични данни според Общия регламент за защита на данните. По изключение, Европейската заповед за предоставяне може да бъде адресирана директно до доставчика на услуги, който обработва данните от името на администратора.

Европейската заповед за предоставяне трябва да включва следната информация:	Европейската заповед за запазване на електронни доказателства трябва да включва следната информация:
Издаващият орган и, когато е приложимо, потвърждаващия орган.	Издаващият орган и, когато е приложимо, потвърждаващия орган.
Получателят на Европейската заповед за предоставяне, както е посочено в член 7.	Получателят на Европейската заповед за запазване, както е посочено в член 7.

¹¹⁶ Ibid, чл. 1, пар. 1.

¹¹⁷ Ibid, чл. 2, пар. 1.

¹¹⁸ Ibid, чл. 3, пар. 3.

¹¹⁹ Ibid, чл. 3, пар. 3, б. а.

¹²⁰ Ibid, чл. 3, пар. 3, б. б.

¹²¹ чл. 3, Директива 2011/92.

¹²² чл. 4, Директива 2011/92.

¹²³ чл. 5, Директива 2011/92.

¹²⁴ чл. 6, Директива 2011/92.

¹²⁵ чл. 7, Директива 2011/92.

Потребителят, освен ако единствената цел на заповедта е да се идентифицира абоната, или друг уникален идентификатор като потребителско име, идентификатор за вход или име на профил, за да се определи кои данни се изискват.	Потребителят, освен ако единствената цел на заповедта е да се идентифицира потребителят, или друг уникален идентификатор като потребителско име, идентификатор за вход или име на акаунт, за да се определят данните, за които се изисква запазване.
Категорията на изискваните данни, както е определено в член 3, точки (9) до (12).	Категорията на изискваните данни, както е определено в член 3, точки (9) до (12).
Ако е приложимо, времевият диапазон на данните, за които се изисква предоставяне.	Ако е приложимо, времевият диапазон на данните, за които се изисква запазване.
Приложимите разпоредби на наказателното право на издаващата държава.	Приложимите разпоредби на наказателното право на издаващата държава.
В спешни случаи, както е определено в член 3, точка (18), надлежно обосноващите причини за спешността.	Информация как Европейската заповед за запазване изпълнява условията за необходимост и пропорционалност.
В случаите, когато Европейската заповед за предоставяне е адресирана директно до доставчика на услуги, който съхранява или по друг начин обработва данните от името на администратора, потвърждение, че условията, посочени в регламента, са изпълнени.	
Информация как Европейската заповед за предоставяне изпълнява условията за необходимост и пропорционалност.	
Кратко описание на случая.	

Официалните образци както за ЕРОС, така и за ЕРОС-PR са предоставени като приложения към Регламента.

Неприкосновеност на личния живот и защита на личните данни

При събирането и анализа на електронни доказателства, правото на неприкосновеност на личния живот и защита на данните често влизат в противоречие с нуждите на правоохранителните органи. Електронните доказателства могат да включват широк спектър от данни, като имейли, разговори в социалните медии, финансови трансакции, история на сърфиране и други форми на електронна комуникация. Следователно, докато събирането и анализът на такива данни са от съществено значение за разследването и преследването на престъпни дейности, обработването на лични данни в този процес следва да се извършва по начин, който защита гаранциите, предвидени от законодателството на ЕС.

Необходимостта от баланс също е отразена в съдебната практика на Съда на Европейския съюз (ЕСС), който последователно постановява, че всяко ограничение на правата, установени в Хартата, включително правото на неприкосновеност на личния живот и защита на данните, трябва да гарантира същността на тези права. Такива ограничения следва да бъдат необходими и действително да отговарят на цели от обществен интерес, признати от ЕС, или на необходимостта да се защитят правата и свободите на другите. Този принцип е от съществено значение в наказателния процес, където интересът на държавата при разследването и наказателното преследване на престъпления следва да бъде оценяван в светлината правата на човека.

В допълнение, Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) подчертава, че всяка намеса от страна на публичните власти в личния живот на лицето следва да е в съответствие със закона, да преследва легитимна цел и да бъде необходима в едно демократично общество. Включването на „необходимостта в едно демократично общество“ в тази формулировка е от съществено значение при преценката дали намесата е пропорционална на преследваната цел, като се гарантира, че използваните от правоохранителните органи средства не надхвърлят необходимото за постигане на обективната цел.

На практика това означава, че при събиране на електронни доказателства в хода на наказателно разследване, правоохранителните органи следва да гарантират, че обработването на данни се извършва в стриктно съответствие с приложимото законодателство за защита на данните и основните права, установени от Хартата на ЕС и Европейската Конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Компетентните органи следва да гарантират, че всички събрани данни са

релевантни и ограничени до необходимото за разследването, като същевременно прилагат подходящи гаранции за защита на данните от злоупотреба или неототоризиран достъп.

Общ регламент за защита на данните (ОРЗД)

Общият регламент за защита на данните (ОРЗД), който е основополагащ акт на правото на ЕС, утвърждава правото на неприкосновеност на личния живот и защитата на личните данни като основни права на всички лица в рамките на ЕС. Както беше обсъдено по-рано, правото на неприкосновеност на личния живот е защитено като основно право съгласно ключовите европейски инструменти за защита на правата на човека – Хартата и ЕКПЧ.

Съгласно ОРЗД, личните данни следва да се обработват законосъобразно, добросъвестно и прозрачно.¹²⁶ Регламентът също така изисква събирането на данни да бъде ограничено до необходимото за целите,¹²⁷ за които се обработват, като този принцип е известен като минимизиране на данните.

Важно е да се отбележи, че в повечето случаи ОРЗД няма да бъде приложим в случаи на трафик на хора. Този регламент е от значение, когато случаят е препратен към неправителствена организация (НПО), която обработва личните данни на жертвата съгласно режима на ОРЗД, както и към социалните медии и други доставчици на електронни услуги.

Директива 2016/680

В случаите, когато лични данни се обработват за целите на разследване и преследване на престъпление от страна на правоохранителните органи или прокуратурата, приложимият акт е Директива 2016/680 (така наречената Директива в областта на правоприлагане), или по-скоро съответният национален закон, който транспонира на тази директива.¹²⁸

Целта на директивата е да гарантира, че когато лични данни се обработват от компетентните органи на държавите-членки, това се извършва по законосъобразен, справедлив и прозрачен начин.¹²⁹ Освен това, директивата предвижда, че личните данни винаги се събират за конкретни и законосъобразни цели, като данните са винаги съразмерни, релевантни и не са прекомерни спрямо целта, за която се събират. Тя също така изисква данните да бъдат точни, да се поддържат актуални и да се съхраняват толкова дълго, колкото е необходимо.

Основните принципи за обработване на лични данни, заложи в ОРЗД, са еднакво установени в Директивата и се прилагат дори в контекста на разследване. Това означава, че всяка намеса в неприкосновеността на личния живот или правата на лицата по повод на личните им данни следва да е обоснована, пропорционална и законосъобразна.

Освен това, директивата задължава правоохранителните органи да правят ясни разграничения между различните категории субекти на данни.¹³⁰ Това разграничение е от съществено значение, за да се гарантира, че процесът по обработване на данни зачита съответните процесуални права на лицата, участващи в наказателното производство. Директивата уточнява, че данните трябва да се категоризират въз основа на ролята на лицето в наказателния процес, като например обвиняем, подсъдим, осъден, пострадал, свидетел и т.н.

Например, данните, свързани със обвиняеми и подсъдими лица, следва да бъдат третирани с по-високо ниво на контрол и надзор поради потенциалното въздействие върху техните процесуални права. Обратно, данните, отнасящи се до пострадали и свидетели, се обработват с особено внимание, за да се защити тяхната неприкосновеност и да се гарантира тяхната сигурност. Този подход помага да се балансира нуждата от ефективно правоприлагане и защитата на индивидуалните права.

Връзката с електронните доказателства е следната: често доказателствата, които се събират и анализират в рамките на разследването, съдържат лични данни. Това автоматично означава, че трябва да се прилага директивата в областта на правоприлагането и националните разпоредби, които я транспонират.

Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации

Директивата за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации допълва режима на защита на личните данни, като се фокусира специално върху неприкосновеността и защитата на личните данни в електронните комуникации.

В контекста на събирането на електронни доказателства, Директивата за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации играе съществена роля в регулирането на това как данните от електронни комуникации

¹²⁶ чл. 6, ОРЗД.

¹²⁷ чл. 5, пар. 1, б. в, ОРЗД.

¹²⁸ чл. 1, пар. 1, Директива 2016/680

¹²⁹ чл. 4, пар. 1. (1), Директива 2016/680

¹³⁰ чл. 6, Директива 2016/680

- като телефонни разговори, електронни писма и съобщения, могат да бъдат достъпни и използвани от правоохранителните органи.

Един от ключовите аспекти на директивата е нейното изискване за задължително поддържане на неприкосновеност на комуникациите и свързаните с тях данни за трафик. Това означава, че всякакво прихващане, съхранение или наблюдение на комуникации без съгласието на потребителя обикновено е забранено, освен при специфични, законово предвидени хипотези.¹³¹ Такива са например обстоятелствата, които задължават държавите-членки да опазват националната сигурност, да осигуряват отбрана, обществена сигурност, както и при предотвратяване, разследване, разкриване и преследване на престъпления. Следователно, в случаи на трафик на деца, властите могат да събират необходимите доказателства без съгласието на потребителя. Въпреки това, дори и тогава, събирането на данни следва да е съобразено с правото на ЕС, включително с основните права и свободи, защитени от и ЕКПЧ. На практика това означава, че правоохранителните органи могат да получат достъп до данни от електронни комуникации по време на наказателно разследване, но такъв достъп трябва да бъде законово санкциониран, необходим за разследването и пропорционален на тежестта на разследваното престъпление.¹³²

¹³¹ чл. 5, пар. 1, Директива 2002/58/

¹³² Ibid, Article 15(1).

2.5. Основни изводи

- **Електронните доказателства**, включително електронни документи, електронни писма, публикации в социалните медии и дигитални изображения, играят решаваща роля в съвременните правоохранителни подходи и съдебни процеси.
- **Цифровата криминалистика** включва идентифициране, запазване, анализиране и представяне на електронни данни по законно допустим начин. Този процес е съществен за възстановяване и разследване на данни от дигитални устройства като компютри, смартфони и данни, съхранявани в облачно пространство.
- **Финансова перспектива в разследванията:** Разследването на трафика на хора от финансова гледна точка може да доведе до конфискация на средствата, използвани в хода на престъплението, като компютри и мобилни телефони. Този подход предоставя ценна информация за подкрепа на процеса на конфискация и свързването на незаконно придобити средства с престъплението.
- **Прилагането на дигитално разузнаване** е жизненоважно за предотвратяване на трафика на хора. Инструменти като STOP APP и Traffick Jam използват ангажираността на общността, анализ на големи масиви от данни и изкуствен интелект за пресичане на трафикантски дейности, идентифициране на особености и подпомагане за установяване и спасяване на жертви.
- **Установяване на извършители:** Технологии като софтуер за лицево разпознаване, инструменти за дигитална криминалистика и OSINT спомагат за установяването на трафиканти чрез анализ на големи обеми данни, идентифициране на особености и свързване на обстоятелства за разкриване на трафикантски мрежи.
- **Установяване на жертви:** Електронните доказателства и цифровите инструменти са от съществено значение за установяване и локализиране на жертви на трафик. Инструменти като ChildGAN и горещи телефонни линии предоставят ценни указания и спомагат установяването и спасяването на жертви.
- **Нормативната уредба** за обработване на електронни доказателства включва Хартата на основните права на ЕС, ОРЗД, Директива 2016/680 и Директивата за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации. Тази уредба гарантира, че събирането, запазването и анализа на електронните доказателства зачитат индивидуалните права на неприкосновеност на личния живот и защита на данните.

Често срещани предизвикателства в дигиталното разследване

Технически предизвикателства

- Бързо темпо на технологичен напредък и появата на нови видове електронни доказателства.
- Престъпниците използват методи за прикриване или унищожаване на електронни доказателства, което затруднява тяхното събиране и анализ.
- Престъпниците обикновено скриват части от данни в носителя на съхранение в невидима форма, използвайки системни команди и програми.
- Големият обем от електронни доказателства може да бъде обезкуражаващ, изискващ значителни ресурси и разработени инструменти за управление и анализ на данни.
- Гарантирането, че всички съответни данни се съхраняват без изменение, може да бъде техническо предизвикателство.

Правни предизвикателства:

- Гарантиране, че електронните доказателства се събират, съхраняват и представят по начин, който поддържа тяхната цялост, установява автентичност и ги прави допустими в съда.
- Спазване на законите за защита на данните, които налагат ограничения при събиране и използване на лична информация.
- Балансиране на нуждата от доказателства с правото на лицата на личен живот, което често изисква съдебен контрол.
- Електронните доказателства често обхващат множество юрисдикции, което усложнява законовите процеси и сътрудничеството между държавите.

- Данните, съхранявани в облачно пространство, могат да се намират в различни държави, което поражда въпроси за определяне на приложимото право.
- Несъответстващите закони и насоки в различните юрисдикции могат да доведат до объркване и законови предизвикателства.
- Необходимост от постоянна актуализация на законите и регулациите, за да се съобразят с технологичния напредък.

3. МОДУЛ 3. Етични съображения и закрила на жертвите

Този модул предоставя допълнителна информация как да се подходи към деца жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Основен акцент е поставен върху подхода и чувствителността, които трябва да се развият при работа с уязвими лица. Следва винаги да се има предвид, че помощта за жертвите трябва да бъде безусловна, независимо от тяхната готовност да свидетелстват.¹³³ Модулът разглежда понятията за уязвимост, аспекти на престъплението, свързани с пола, съществуващите национални механизми за препращане и как електронните доказателства могат да облекчат натиска върху детето жертва.

3.1. Уязвимост на децата към трафик на хора

Едно от най-важните съображения, които трябва да се вземат предвид при работа с деца жертви на трафик на хора, е тяхната уязвимост. Уязвимостта е дефинирана от ООН като „състояние, произтичащо от начина, по който лицата преживяват негативно сложното взаимодействие на социалните, културните, икономическите, политическите и екологични фактори, които създават средата на тяхната общност”.¹³⁴ По този начин уязвимостта обикновено се свързва с лични особености и обстоятелства, които - в специфични ситуации – ще увеличат риска или заплахата от трафик на дадено лице. От своя страна, рискът често се отнася до заплахите, на които може да бъде изложено дадено лице или конкретна група, като се акцентира върху наличието на такива заплахи в определени случки или ситуации.

Децата и тийнейджърите са изложени на повишен риск от трафик поради младата си възраст, невинност и склонност лесно да се доверяват. Тяхната липса на знания и опит ги прави лесни мишени за трафиканти, които се възползват от тяхната уязвимост. Смята се, че над 12 милиона деца в момента са жертви на трафик на хора, като около 1.7 милиона от тях са принудени към сексуална експлоатация.¹³⁵ Децата обикновено са по-доверчиви и по-малко подозрителни към възрастните, което ги прави лесна „плячка“ за трафикантите, използващи тяхната невинност и уязвимост. Освен това, децата може да не разбират или да не осъзнават опасностите от трафик и да са по-склонни да повярват на фалшиви обещания за по-добър живот или възможности за образование и работа.

Децата, произхождащи от неблагоприятна среда, като тези, живеещи в бедност или в нестабилни семейни условия, също са изложени на по-висок риск от трафик. Трафикантите често се възползват от уязвими деца, на които липсва необходимата подкрепа и закрила от техните семейства или общности.

Освен това, децата, които са преживели злоупотреба, пренебрежение или травма, са по-податливи на трафик, тъй като те могат да търсят начин да избягат от своите трудности или да са развили чувство на недоверие или независимост, което може да ги направи по-уязвими към експлоатация.

Други често срещани уязвимости включват:

- **Липса на социална подкрепа** – лица без стабилни социални връзки, семейна подкрепа или устойчиви отношения могат да бъдат изложени на по-висок риск от експлоатация от страна на трафиканти, които се възползват от тяхното желание за принадлежност, компания или емоционална помощ. Трафикантите могат да заблудят жертвите, като се представят за романтични партньори или предлагат фалшиви приятелства, както е посочено в Модул 1.
- **Уязвимостите, свързани с пола, включват** несъразмерното насочване към жени и момичета за трафик, особено с цел сексуална експлоатация. Фактори като неравенство между половете, дискриминация, насилие и обществени норми, които маргинализират и експлоатират жените, допринасят за тяхната уязвимост. Важно е да се отбележи, че мъжете и момчетата също могат да станат жертви на трафик, било то за принудителен труд или експлоатация в сектори като строителство или земеделие.

¹³³ Чл. 12, пар. 6, Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора

¹³⁴ UNODC & UN.GIFT (2008), An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action, Background paper, c. 8: https://www.unodc.org/documents/humantrafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf

¹³⁵ Who is vulnerable to human trafficking? – достъпно на: <https://hopeforjustice.org/news/who-is-vulnerable-to-human-trafficking/>

Ето някои ключови аспекти, които трябва да се вземат предвид по отношение на трафика на деца с цел сексуална експлоатация:

- **Въздействие върху жертвите:** Трафикът на деца с цел сексуална експлоатация има разрушителни последици за физическото, емоционалното и психологическото благополучие на жертвите. Той може да доведе до дълготрайна травма, стигматизация и затруднения при реинтеграция в обществото.
- Има **разнообразие от фактори**, които се преплитат и увеличават рисковете от таргетиране и вербуване от трафиканти. Те варират от крайна бедност, маргинализация поради социална идентичност, финансово изключване, нерегулярен миграционен статус, ниско образователно ниво до психически и физически увреждания и/или дисфункционални семейни среди, сред други.¹³⁶
- Важно е да се **разпознават и адресират уязвимостите**, пред които са изложени децата, за да се предотврати и бори трафика. Това включва създаването на образователни програми и кампании за осведоменост за децата и техните семейства, укрепване на системите за закрила на децата и гарантиране, че трафикантите носят отговорност за своите престъпления.

Мит	Реалност
Дете или младеж може доброволно да прави секс след употреба на алкохол или наркотици, независимо от възрастта си.	Дете или младеж не може да даде съгласие за секс след употреба на алкохол или наркотици, независимо от възрастта си.
Фактът, че детето или младежът не се възползва от възможност да избяга, не означава, че не е в ситуация на експлоатация.	Има много причини, поради които децата и младите хора могат да се чувстват неспособни да избягат от експлоатираща ситуация, включително страх от отмъщение, уязвимост и психологическа зависимост от лицето, което ги експлоатира (Стокхолмски синдром). Неспособността да избягат не означава, че не са експлоатирани.
Преминаване на държавна граница е необходимо условие, за да е налице трафик на хора.	Трафикът може да се случи навсякъде. Не е необходимо дадено лице да се мести от една държава в друга, за да станете жертва на трафик. Преместването от един град в друг в рамките на една и съща държава също може да представлява форма на трафик.
Дете или младеж не може да бъде жертва на сексуална експлоатация, ако си се прибира вкъщи и спи в собственото си легло всяка вечер.	Извършителите на трафик на деца с цел сексуална експлоатация се опитват да поддържат тайна връзката с децата и младите хора. Голяма част от този вид експлоатация се извършва в свободното време на детето или младежа, за да се предотврати разкриването ѝ.
Сексуалната експлоатация може да засегне само деца, които са „обгрижвани“ и такива, които са в грижите на държавни или местни власти.	Всяко дете или младеж може да бъде изложено на риск или да преживее сексуална експлоатация, независимо къде живее и какви са неговите уязвимости.
Децата и младите хора, които са извършители, няма как да бъдат жертви.	Отстрани, децата и младите хора може да изглеждат като доброволни съучастници, но подобни случки следва винаги да се разглеждат в контекста на контрола, упражняван от извършителя, и подчинението на детето / младежа спрямо него.
Само възрастни лица експлоатират сексуално деца и младежи.	Експлоатация между връстници също се случва. Знае се, че млади хора канят свои връстници на партита, където се запознават с други млади хора или възрастни и биват принуждавани да извършват сексуални действия едни с други. Също така е известно, че младежите използват

¹³⁶ UNODC (2020), Global Report on Trafficking in Persons, с.10, достъпно на: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTIP_2020_15jan_web.pdf

	„секстинг“ като начин за комуникация и разпространение на снимки и картинки.
Случва се само при момичета и млади жени.	Сексуалната експлоатация на деца се случва и на момчета и млади мъже, които също са податливи на таргетиране. Въпреки това, момчетата и младите мъже могат да бъдат по-малко склонни да разкрият или да потърсят помощ поради стигма, предразсъдъци, срам или страх, че няма да им повярват.
Деце или млад човек не е жертва на сексуална експлоатация, ако откаже предложения за помощ.	Деца и младите хора може първоначално да откажат предложения за помощ. Това не означава, че не се нуждаят от нея, а че е необходимо да се изгради доверие и позитивна връзка с тях, за да се постигне ефективна закрила.

3.2. Полово обусловеният характер на престъплението

Разбирането на половото обусловения характер на трафика с цел сексуална експлоатация е от съществено значение както за предотвратяване на престъплението, така и за защита на правата на жертвите. Трафикът с цел сексуална експлоатация, най-често срещаната форма на експлоатация, е форма на полово насилие, която произлиза от неравенството между половете. Поради полово неравенство, бедност, социална изолация, етническа принадлежност и дискриминация, жените и момичетата са по-уязвими към трафик. Данните от ЕС подчертават половото измерение на престъплението. Жените и момичетата съставляват почти три четвърти (72%) от всички жертви в ЕС, както и 92% от тези, трафикирани с цел сексуална експлоатация. Деца представляват около една четвърт от всички жертви на трафик на хора. По-голямата част от децата-жертви са граждани на ЕС и са трафикирани за сексуална експлоатация.¹³⁷

3.3. Значението на използването на електронни доказателства, вместо пълното разчитане на показанията на жертвите, с цел избягване на вторична виктимизация

Вторичната виктимизация се отнася до негативните преживявания и отношението, с които жертва на престъпление може да се сблъска в наказателно-правната система, медиите или други лица и институции.¹³⁸ Това може да включва неадекватни или осъдителни нагласи от страна на правоохранителните органи, обвиняване на жертвата, натрапчиви въпроси, липса на подкрепа или повторна виктимизация чрез съдебния процес. Вторичната виктимизация може допълнително да навреди на жертвата и да я възпрепятства да търси справедливост или подкрепа.

В този контекст е важно също така да се обясни защо даването на показания може да бъде травмиращо и, в допълнение, да доведе до вторична виктимизация на жертвите. Обикновено, когато жертвите трябва да свидетелстват отново, те са принудени да се върнат към неприятни спомени и събития, които вече са преживели. Това, от своя страна, може да предизвика повторно преживяване на травмата и да доведе до силни емоционални реакции и дори до симптоми на посттравматично стресово разстройство. Друг важен фактор, свързан с възникването на повторна виктимизация на жертвата, са социалните и културните бариери, тъй като даването на показания може да бъде свързано със срам, страх от стигматизация или други негативни последици, което допълнително утежнява положението на жертвата. Важно е тези, които работят пряко с жертви, да са наясно с концепцията за вторична и повторна виктимизация и да се стремят да намалят нейното въздействие.

Електронни доказателства, като текстови съобщения, електронни писма, публикации в социалните медии и записи от видеонаблюдение, могат да играят решаваща роля в подкрепа на показанията на жертвата и предоставяне на

¹³⁷ European Commission. (2021). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions on the EU Strategy on Combatting Trafficking in Human Beings 2021-2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0171>

¹³⁸ Kilpatrick, Dean G., et al. "Secondary victimization of crime victims by criminal proceedings." *Journal of Criminal Law and Criminology* (Northwestern University School of Law) 87.4 (1997): 1117-1178.

допълнителни доказателства за нейните твърдения. Използването на електронни доказателства като част от разследването позволява на правоохранителните органи и съда да намалят натиска върху жертвата да разказва своята история отново и отново, като по този начин се предотвратява вторичната виктимизация. Същевременно това намалява броя на срещите между жертвата и извършителя, като по този начин се намалява рискът от вторична виктимизация.

Електронните доказателства могат също да предоставят по-точно и обективно описание на събитията, тъй като те не са подложени на същите противоречия и несъответствия, които понякога могат да възникнат с човешката памет и възприятия. Това може в крайна сметка да доведе до по-категорични доказателства срещу извършителите и да спомогне за постигане на справедливост.

В случаите на сексуално насилие, където жертвите могат да бъдат особено уязвими и нерешителни да потърсят помощ, използването на електронни доказателства може да направи наказателния процес по-малко травматичен за тях. Чрез фокусиране върху проверяеми данни и веществени доказателства, вместо единствено върху разказа на жертвата, правоохранителните органи могат да намалят тежестта върху жертвите и да ги насърчат да търсят справедливост без страх от по-нататъшни вреди.

Един конкретен пример, в който съвместен екип за разследване (СЕР) се оказва изключително полезен за осигуряване на допустимост на доказателства от жертвите, идва от СЕР, създаден между българските и норвежките власти в случай на трафик на хора, включващ притежание на електронни материали, показващи сексуално насилие над деца.

Момчета от сиропиталище в България станали жертви на норвежки извършители, които управляват сиропиталището. Норвежките и българските власти започват разследване като се създава СЕР, за да се осигури бързо и тясно сътрудничество и координация между тях. Важни цели на СЕР са установяването на всички деца жертви, предоставянето на навременна и адекватна закрила и професионална помощ, както и защитата на правата на детето. Също така е важно да се постигне съгласие за датата за едновременно провеждане на процесуално-следствени действия в България и Норвегия за арестуване на извършителите и събиране и запазване на доказателства за престъпната дейност.

Страните обсъждат подробно допустимостта на доказателствата в Норвегия по отношение на показанията на децата. В приложение към споразумението за СЕР страните включват информация и приложимите разпоредби относно разпита на деца като жертви или свидетели в Норвегия. Според Норвежкия наказателно-процесуален кодекс разпитите на деца под 16 години, водени от прокурори, трябва да се провеждат по определени критерии в случаи на сексуални престъпления и домашно насилие.

По силата на член 13(5) и (6) на Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите-членки на ЕС в съответствие с член 34 от Договора за ЕС (2000/С 197/01), норвежките членове на СЕР, упълномощени от ръководителя на екипа, искат от компетентните органи на България да позволят на определени норвежки следователи, специализирани в разпит на деца, да проведат разпитите в България в съответствие с норвежкото законодателство (например използвайки специално проектирани стаи, които позволяват участниците да присъстват, но не в същото помещение като детето (пр. използване на венецианско стъкло).

Уточнява се, че разпитите следва да бъдат записани и транскрибирани за представянето на доказателствата по време на съдебния процес, за да се избегне необходимостта децата да бъдат призовавани и това да доведе до допълнителна травма. Налице е още информация относно разпоредбите, свързани с правата на заподозрените по отношение на разпита на децата. В нея се подчертава, че ако разпитите не бъдат проведени в съответствие с тези критерии, доказателствата може да се окажат недопустими в Норвегия или да имат по-ниска доказателствена стойност.¹³⁹

Въпроси за дискусия:

- Какви са добрите практики за разпит на деца жертви, за да се гарантира допустимостта на доказателствата от техните показания, като същевременно се намали риска от повторна травма?
- Кои са ключовите правни и етични съображения при провеждане на разпити с деца жертви в чужди юрисдикции?
- Как могат властите да гарантират защитата на правата на децата жертви по време на цялото разследване и съдебния процес?

¹³⁹ Supporting judicial authorities in the fight against trafficking in human beings. Достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2021-10-eurojust-trafficking-in-human-beings-factsheet-en.pdf>

3.4. Национални механизми за насочване и подпомагане на жертви на трафик

Националният механизъм за насочване (НМН) е съвместна рамка, по чиято сила компетентните институции изпълняват своите отговорности за закрила и отстояване на правата на жертвите на трафик, като работят съвместно с гражданското общество.¹⁴⁰ Основните цели на НМН включват гарантиране на защитата на правата на жертвите на трафик и създаване на ефективна система за насочване на жертвите на трафик към подходящи социални услуги. Освен това НМН могат да допринесат за подобряване на националните политики и процедури, свързани с различни въпроси, касаещи жертвите, като правила за пребиваване и репатриране, компенсация на жертвите и защита на свидетелите. НМН имат потенциала да организират разработването на национални планове за действие и да установяват критерии за оценка на постигнатите цели.

НМН играят важна роля в подпомагането на държавните органи да изпълняват своите отговорности за закрила на лицата, живущи в съответната юрисдикция. НМН могат да бъдат разглеждани като демократични субекти, които държавата следва да подкрепя. Тъй като НМН изискват засилено сътрудничество между институциите и гражданското общество, тяхното създаване може да насърчи положителни практики за изграждане на демократични институции, като създава ефективни връзки между държавните органи и организациите на гражданското общество. Поради своята структура и методи на работа, НМН ангажират различни обществени сектори, включително физически лица, неформални граждански групи и държавни институции на местно, регионално и национално ниво.

Въпреки че конфигурацията на НМН може да варира в различните страни, НМН следва да бъдат създадени, за да формализират сътрудничеството между институциите и неправителствените организации, които работят за подпомагане на жертвите на трафик. Обикновено НМН включва национален координатор, често старши държавен служител, и кръгла маса, съставена от релевантни представители на институциите и гражданското общество. Тази асамблея е отговорна за изготвянето на препоръки относно националните политики и процедури за работа с жертви на трафик. Освен това, НМН често разполагат със специализирани работни групи, които се фокусират върху въпроси, свързани с жертвите. Техният успех се подобрява, когато са създадени чрез формално споразумение за сътрудничество, като например меморандум за сътрудничество, който ясно очертава ролите и отговорностите на всички участващи страни.

Препоръчителна допълнителна литература

- 13-ти Общ доклад на GRETA (обхващащ периода от 1 януари до 31 декември 2023) (<https://edoc.coe.int/en/trafficking-in-human-beings/11878-13th-general-report-greta-2023.html>)¹⁴¹
- Европейският институт за превенция и контрол на престъпността, свързан с ООН, & Джулия Корман, „Ръководство за съдебни разпити на деца в предполагаеми случаи на трафик“ (2024) (<https://childrenatrisk-cbss-org/wp-content/uploads/sites/10/2024/04/a-handbook-for-investigative-interviews-final-en.pdf>)¹⁴²
- Директива 2004/80 - Компенсация на жертвите на престъпления (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0080>)
- Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г., установяваща минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, и заменяща Рамковото решение 2001/220/ПВР на Съвета (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32012L0029>)
- Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на неговите жертви, и заменяща Рамковото решение 2002/629/ПВР на Съвета (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>)

¹⁴⁰ National Referral Mechanism - A practical handbook. Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons. Достъпно на: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/4/13967.pdf>

¹⁴¹ Съвет на Европа, достъпно на: <https://rm.coe.int/13th-general-report-on-greta-activities-covering-the-period-from-1-jan/1680af7268>

¹⁴² Children at Risk, A Handbook for Investigative Interviews (Children at Risk, 2024), достъпно на: <https://childrenatrisk-cbss-org/wp-content/uploads/sites/10/2024/04/a-handbook-for-investigative-interviews-final-en.pdf>

3.5. Упражнение

Сътрудничество, ориентирано към децата и съобразено с пола, при случаи на трафик на хора

Това упражнение цели да предостави практически опит при обработване на чувствителни случаи на трафик на деца с цел сексуална експлоатация, като гарантира, че нуждите и правата на детето са в основата на процеса на разследване.			
Инструкции: - Разделете участниците на три групи по 10 души, като във всяка група включите професионалисти от различни сфери, за да насърчите по-добро мултидисциплинарно сътрудничество. - Дайте на всяка група една от посочените по-долу задачи и разпределете листове с казуса и съответната задача към всяка група. Осигурете на участниците празни листи за размисъл и записване на техните наблюдения. - Групите имат 30 минути за изпълнение на възложените им задачи. - След изпълнение на задачата, на групите се дава възможност да представят резултатите си и да обсъдят въпроси като установяване на области за подобрение и предизвикателства, които възникват.			
Времетраене: 1 час и 15 минути			
Материали: - празни листове; - листове с казуса; - химикалки.			
Цел: - Подобряване уменията на участниците в провеждането на разследвания, които поставят детето в центъра и са чувствителни към пола, за да се защитят правата на жертвите. - Укрепване на знанията на участниците относно различните уязвимости, свързани с пола и възрастта на жертвите на трафик. - Укрепване на разбирането на участниците за използването на технологии за предотвратяването на повторната виктимизация.			
Казус: Ема, 14-годишно момиче от бедно селско семейство, е спасена от мрежа за трафик, която я е експлоатирила сексуално. С отсъстващ баща и претоварена майка, Ема е оставена сама да се грижи за по-малките си братя и сестри, което довежда до емоционално пренебрегване и липса на подкрепа. Като се възползва от уязвимото ѝ положение, 19-годишен мъж на име Алекс открива Ема в TikTok, където тя споделя за своите трудности – това е единственото място, където Ема се чувства сигурна и разбрана. Алекс манипулира Ема, като ѝ обещава по-добър живот, кара я да предоставя разголени снимки и след това я изнудва. Ема е премествана между различни места, държана в изолация и е сексуално експлоатирана от множество хора. Мрежата за трафик използва криптирани приложения за съобщения и криптовалута за осъществяване на трансакции, което затруднява проследяването на дейностите им. Когато Ема най-накрая е спасена, тя е в тежко травмирано състояние, страдайки от посттравматичното стресово разстройство, тревожност, депресия, недोхранване и наранявания. Семейството ѝ, вече изправено пред финансови трудности, сега е допълнително обременено с нуждата от правна и психологическа подкрепа. По-малките братя и сестри на Ема също са засегнати от травмата, което добавя още стрес на семейството.			
Група	Фокус	Задача	Точки за дискусия,

Група 1	Подход, ориентиран към жертвите и децата	Разработете план за разпит, който приоритизира сигурността и психическото здраве на Ема. Вземете предвид следното: • информация за предисторията на Ема, за да разберете нейната ситуация (например, формулиране на точки, които трябва да се вземат предвид); • културни, езикови и лични фактори, които могат да повлияят на разпита; • благоприятна за децата среда; • наличието на детски психолог по време на разпита; • използване на достъпен и разбираем език за деца; • избягване на директни или заблуждаващи въпроси и гарантиране, че Ема се чувства в контрол в разговора; • избягване на обещания.	• Как подходът, фокусиран върху детето/жертвата, повлиява на разследването? • Какви права има жертвата в тази ситуация и как ще информирате жертвата за нейните права?
Група 2	Подход, съобразен с пола	Разработете стратегия, съобразена с пола, за работа с жертви на трафик с цел сексуална експлоатация. Вземете предвид следното: • консултантски услуги, съобразени с травмата, които са чувствителни към специфичните за пола преживявания на експлоатация; • културни норми и практики, свързани с пола, които могат да повлияят на преживяването на жертвата и готовността ѝ да разкрие информация; • разпознаване на патриархалните структури и неравенства между половете, допринасящи за уязвимостта на жени, момичета и лица от LGBTQ+ общността към трафик; • разбиране как полът пресича други фактори като възраст, етническа принадлежност, социално-икономически статус, увреждания и сексуална ориентация, създавайки слоеве на уязвимост;	• Какви предизвикателства се срещат при подхода, съобразен с пола? • Обсъдихте ли травми, обусловени от пола, които са трудни за адресиране? • Какви предизвикателства възникват при разпознаване и адресиране на влиянието на патриархалните структури върху уязвимостта към трафик? • Какви проблеми, свързани с неприкосновеността и етични принципи могат да възникнат при обработването на чувствителни данни и как ги разрешавате?

		• ако е възможно, съпоставяне на пола на разпитвания с предпочитанията на Ема; • разработване на планове за грижа, адаптирани към конкретните нужди на жертвата, като се вземат предвид нейният пол, възраст и лични обстоятелства; • събиране и анализиране на данни, разделени по пол, за да се разберат различните преживявания на жертви от мъжки и женски пол, както и от LGBTQ+ общността на трафик и да се подобри предоставянето на услуги.	
Група 3	Използване на технологии за предотвратяване на повторна виктимизация.	Обсъдете и предложете технологични инструменти за защита на личността на Ема и предотвратяване на нейната повторна виктимизация. Вземете предвид: • сигурни бази данни за съхранение на чувствителна информация; • използване на техники за анонимизиране в процесуални доклади и документи; • наблюдение на онлайн платформи за всякакви признаци на разпространение на снимки или видеа, експлоатиращи Ема; • записване на показанията на Ема.	• Какви предизвикателства могат да възникнат при интегрирането на различни технологични инструменти (например, сигурни бази данни, криптирана комуникация) в единна система? • Как можете да адресирате притесненията, свързани със съгласието, обработването на данни и неприкосновеността на личния живот?

3.6. Основни изводи

- **Уязвимост на децата:** Децата и тийнейджърите са изложени на по-висок риск от трафик поради младата си възраст, невинност и склонността лесно да се доверяват. Фактори като бедност, нестабилна семейна среда и предишни преживявания на насилие или травма увеличават тяхната уязвимост.
- **Уязвимости, основани на пола:** Жените и момичетата са непропорционално таргетирани като жертви на трафик, особено с цел сексуална експлоатация. Неравенството между половете, дискриминацията и обществените норми допринасят за тяхната податливост.
- **Въздействие върху жертвите:** Трафикът с цел сексуална експлоатация има разрушителни последици върху физическото, емоционалното и психическото благосъстояние на жертвите, водещ до дълготрайна травма и трудности при реинтеграция в обществото.
- **Вторична виктимизация:** Жертвите могат да се сблъскат с вторична виктимизация в правосъдната система. Използването на електронни доказателства може да спомогне за намаляване на натиска върху жертвите и за намаляване на риска от повторна травматизация.
- **Националните механизми за насочване** играят ключова роля за гарантиране на защитата на правата на трафикираните лица и предоставяне на координиран отговор на техните нужди.
- **Използване на технологии:** Електронни доказателства, като текстови съобщения, имейли, публикации в социалните медии и видеонаблюдение, могат да подкрепят свидетелските показания на жертвата и да предоставят допълнителна подкрепа на техните твърдения. Това намалява натиска върху жертвите да разказват своята история и намалява броя срещите между жертвите и извършителите, като по този начин спада риска от повторна виктимизация.

3.7. Основни предизвикателства

- **Вторична виктимизация:** Жертвите могат да изпитат негативно отношение от страна на правоохранителните органи, медиите или други институции, което води до вторична и повторна виктимизация и пречи на търсенето на справедливост или подкрепа.
- **Неравенство между половете:** Адресирането на полово обусловената същност на трафика изисква справяне с основни проблеми като неравенство между половете, бедност и дискриминация.
- **Правни и етични съображения:** Осигуряването на защита на правата на децата жертви по време на всички фази на наказателния процес включва съобразяване на комплексни правни и етични принципи, особено при провеждане на разпити в чуждестранни юрисдикции.
- **Координация и сътрудничество:** Ефективната работа на националните механизми за насочване изисква засилено сътрудничество между институциите и гражданските организации, което може да представлява предизвикателство на практика.
- **Предизвикателства при използване на технологии:** Въпреки че електронните доказателства могат да бъдат от съществено значение за подкрепа на твърденията на жертвите, съществуват предизвикателства при тяхното използване. Тези предизвикателства включват допускане на електронните доказателства в съда, защита на неприкосновеността и сигурността на данните на жертвите и адресиране на потенциални технологични неточности и възпроизвеждане на предразсъдъци. Допълнително може да има правни и логистични препятствия пред събирането и съхраняването на електронни доказателства, особено в международни случаи.

4. МОДУЛ 4. Международно сътрудничество

Международното сътрудничество е от съществено значение за адресиране на проблема с трафика на хора, предвид неговия трансграничен характер. Сътрудничеството между страните, правоохранителните органи, неправителствените организации и други заинтересовани страни е съществено за ефективната борба с това престъпление. Чрез споделяне на информация, ресурси и добри практики, държавите могат да работят заедно за установяване на мрежи за трафик, спасяване на жертви и преследване на трафикантите. Както вече беше обсъдено, международни и регионални инструменти, като Протокола от Палермо и Директива (ЕС) 2024/1712, която изменя Директива 2011/36/ЕС за предотвратяване и борба с трафика на хора, служат като важни рамки за насърчаване на сътрудничеството и координацията между страните в глобалната борба срещу трафика на хора.¹⁴³

4.1. Значение на международното сътрудничество в събирането на електронни доказателства

Осигуряването на ефективно международно сътрудничество за събиране и обмен на електронни доказателства в случаи на трафик на деца е от изключително значение поради трансграничния характер на престъплението.

За да се осигури ефективно и безопасно сътрудничество между държавите членки, ЕС и Съветът на Европа установяват редица законодателни актове и механизми, визиращи процедури за международно сътрудничество, свързани със събирането, съхранението и споделянето на електронни доказателства. Тези процедури са необходими за справяне с трудностите, породени от дигиталните измерения на трафика на хора днес, които често включват данни, съхранявани в различни юрисдикции.

4.2. Европейска правна рамка за международно сътрудничество – актуално състояние към август 2024 г.

Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси¹⁴⁴

Конвенцията на Съвета на Европа за правна помощ има за цел да подобри бързината и ефективността на сътрудничеството между съдебните, правоохранителните и митническите органи при разглеждането на наказателни въпроси в рамките на страните, които са я ратифицирали. Конвенцията играе жизненоважна роля в улесняването на международното сътрудничество по наказателни дела, като предоставя универсални процедури за обмен на доказателства между властите в различните държави, част от Съвета на Европа.

Конвенцията позволява на държавите да обменят информация, свързана с престъпления, както и с определени административни нарушения, по два основни начина. Една страна може да избере да предостави информация доброволно или да поиска помощ формално от друга държава. Тези процеси са от съществено значение за провеждането на задълбочено разследване, когато престъплението обхваща няколко юрисдикции.

Исканията за правна взаимопомощ следва да са направени в писмен вид и да се предадат на националните съдебни органи на участващите страни чрез съответното министерство на правосъдието. Тази комуникация между властите има за цел да намали закъсненията и да подобри яснотата и прецизността на исканията, като по този начин оптимизира целия процес. Конвенцията задължава страната, която получава искането за помощ (наричана „замолена страна“), да спазва формалностите и процедурите, посочени от страната, която прави искането (наричана „молеща страна“). Това включва следване на конкретни законови изисквания или процедури, определени от молещата страна, за да се гарантира, че предоставената помощ отговаря на необходимите правни стандарти.

Освен това замолената страна е задължена да изпълни искането възможно най-бързо, като се вземат предвид всички срокове, посочени от молещата страна. Целта е да се гарантира, че предоставената помощ е навременна и ефективна, като

¹⁴³ United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.). Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children. Достъпно на: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>

¹⁴⁴ Council of Europe, European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, 20 April 1959, ETS No. 30. Достъпно на: <https://rm.coe.int/16800656ce>

по този начин се спазват принципите на правосъдието и се осигурява ефективно разглеждане на наказателните въпроси в международен контекст.

Конвенция от Будапеща за киберпрестъпността

Конвенцията на Съвета на Европа за киберпрестъпността, известна също като Конвенцията от Будапеща, е най-известната нормативна рамка за борба с киберпрестъпността в глобален контекст. Тя е обвързващ международен договор, който има за цел да се бори с киберпрестъпленията чрез хармонизиране на националните закони, подобряване на разследващите техники и повишаване на сътрудничеството между държавите. Конвенцията обхваща престъпления, извършени чрез интернет и други компютърни мрежи, като измами, нарушения на авторски права, детска порнография и пробиви в мрежовата сигурност.

По-конкретно, Конвенцията от Будапеща обхваща процедури по разследване, свързани със „събиране на доказателства в електронна форма“ за всеки вид престъпление, когато такова електронно доказателство може да бъде от значение.¹⁴⁵ Тя задължава държавите да приемат законодателни и други мерки, необходими за вменяване на правомощия и създаване на процедури за събиране на такива доказателства. Поради тази причина нейният обхват се разпростира отвъд проблемите на киберпрестъпността.

Значително допълнение към Конвенцията е нейният Протокол за засилено сътрудничество и разкриване на електронни доказателства.¹⁴⁶ Протоколът предоставя инструменти за получаване и разкриване на електронни доказателства в трансгранични случаи, като например позволява директно сътрудничество с доставчици на услуги в чуждестранни юрисдикции, както и ускорено разкриване на данни в извънредни ситуации, когато е застрашен човешки живот. Важно е да се отбележи, че Протоколът изисква използването на тези инструменти да се извършва по етичен начин и в съответствие с върховенството на закона и ценностите на Съвета на Европа относно правата на човека.

Директива 2014/41/ЕС и Европейската заповед за разследване

Традиционните процедури за правна помощ могат да бъдат бавни и неефективни, като често молбите за правна помощ отнемат месеци за обработка. За да се подобри това, Директива 2014/41/ЕС¹⁴⁷ е приета с цел да опрости и ускори наказателното разследване в ЕС чрез въвеждането на Европейската заповед за разследване (ЕЗР), която позволява по-бърз достъп до необходимите доказателства и дава възможност на съдебните органи в една държава-членка на ЕС („издаваща държава“) да поискат събиране и предаване на доказателства от друга държава-членка („изпълняваща държава“). Въпреки че в текста на самата директива не се споменават конкретно електронните доказателства, широкият ѝ обхват позволява на правоохранителните органи и прокуратурата ефективно да я използват като инструмент за получаване на такива доказателства в случаи с трансграничен елемент. До момента ЕЗР е най-ефективният инструмент за улесняване на обмена на електронни доказателства в рамките на ЕС. Въпреки това, както е описано в Модул 2, той ще бъде изместен от Регламент (ЕС) 2023/1543¹⁴⁸, щом влезе в сила.

ЕЗР подобрява съществуващата уредба в ЕС в тази област, като налага строги крайни срокове за събиране на поисканите доказателства и ограничава основанията за отказ на подобни искания. Изпълняващият орган следва да вземе решение относно признаването или изпълнението на ЕЗР в рамките на 30 дни от получаването ѝ, освен ако не са налице основания за отлагане или доказателствата вече са в притежание на изпълняващата държава.¹⁴⁹ Ако изпълняващият орган не може да спазва тези срокове, той трябва незабавно да уведоми издаващата държава за причините за забавянето и за приблизителното допълнително време, което е необходимо, с възможност за удължаване с до 30 дни. Мярката трябва да бъде изпълнена без забавяне и в рамките на 90 дни след вземане на решението. Изпълняващата държава може да откаже да изпълни искането само при определени обстоятелства, например ако искането е в противоречие с основните правни принципи на страната или засяга националната сигурност. Всички разходи, свързани с изпълнението на искането, следва да бъдат поети от изпълняващата държава.

Тъй като ЕЗР се основава на принципа на взаимно признаване, всяка държава от ЕС е задължена да признае и изпълни такова искане. Това трябва да бъде направено бързо и без допълнителни формалности.

¹⁴⁵ чл. 14, пар. 1 & 2, б. (с), Конвенцията от Будапеща

¹⁴⁶ Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence, Council of Europe, CETS 224, 17 November 2021.

¹⁴⁷ Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси

¹⁴⁸ Регламент (ЕС) 2023/1543 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2023 година относно европейските заповеди за предоставяне и европейските заповеди за запазване на електронни доказателства в рамките на наказателните производства и за изпълнението на наказания лишаване от свобода вследствие на наказателни производства

¹⁴⁹ чл. 12, пар. 3, Директива 2014/41/ЕС.

Директива (ЕС) 2017/541 относно борбата с тероризма - въздействие върху основните права и свободи

Директивата за борба с тероризма има за цел да „адаптира законодателството на ЕС за борба с тероризма“, като установява определения, санкции и мерки, свързани с терористични престъпления, както и за защита и подкрепа на жертвите на такива престъпления¹⁵⁰

Директивата също така предоставя полезни инструменти за събиране на електронни доказателства и определени форми на такива доказателства и е полезен източник в случаи на международен трафик на хора. Член 20, пар.1 от Директивата¹⁵¹ изисква инструментите за разследване, използвани при преследване на организирана престъпност или други тежки престъпления, да бъдат на разположение на властите за разследване и преследване на терористични актове и свързани с тях престъпления. Изброените инструменти включват претърсване на лична собственост; прихващане на комуникации; тайно наблюдение, включително електронно наблюдение; аудио и визуално записване на лица в обществени или частни превозни средства и места; и финансово разследване (съображение 21). Съгласно Директивата, тези инструменти следва да зачитат основните права и свободи (Член 23¹⁵² и съображение 35), както и законодателството на ЕС относно процесуалните права на заподозрените и обвиняемите лица (съображение 36).¹⁵³ В този контекст е важно да се спомене, че Директива (ЕС) 2017/541 относно борбата с тероризма има значителни последици за трафика на хора и защитата на основните права и свободи. Директивата акцентира върху засиленото наблюдение, обмена на данни и трансграничното сътрудничество за справяне с тероризма. Тези мерки могат да се пресекат с разследванията на трафика на хора, тъй като терористични организации може да организират трафика на хора за финансиране на тероризъм или други цели. Следователно, разпоредбите на Директивата, включително засилено наблюдение и подобрено сътрудничество между държавите членки, са приложими и към случаи на трафик на хора. Това може да доведе до идентифициране на мрежи за трафик по време на антитерористични операции.

Въпреки това, подходът на Директивата включва мерки, които могат да засегнат основни права, като правото на неприкосновеност на личния живот и защита на данните. Тези опасения са особено важни, когато подобни техники се прилагат в разследването на трафика на хора. Балансирането между нуждата от ефективни антитерористични действия и защитата на основните права е от съществено значение, за да се гарантира, че разследването на трафик на хора се провежда без нарушаване на тези права.

Международното сътрудничество е друг ключов елемент в случаите на трафик на хора, тъй като улеснява засиленото сътрудничество и обмена на информация между държавите-членки на ЕС. Това е от съществено значение за разследването на трафика на хора, като се има предвид, че операциите за трафик често са с транснационален характер. Директивата подкрепя създаването на CEP, както е споменато в предишните раздели, както и други механизми за сътрудничество, които значително могат да подобрят ефективността както на разследването на тероризма, така и на трафика на хора.

В обобщение, Директива (ЕС) 2017/541 насърчава ефективни мерки за борба с тероризма, които едновременно с това могат да подпомогнат борбата с трафика на хора. В същото време е важно да се гарантира, че тези мерки зачитат и закрилят основните права, осигурявайки баланс между нуждата от сигурност и защитата на индивидуалните свободи. Акцентът върху международното сътрудничество допълнително засилва нейната значимост за случаите на трафик на хора, като улеснява по-ефективни и координирани разследвания в държавите членки на ЕС.

Директива (ЕС) 2023/1544 за установяване на хармонизирани правила относно определянето на определени форми на установяване и определянето на представители за целите на събирането на електронни доказателства по наказателни производства¹⁵⁴ - приложима от 17 февруари 2026 г.

Целта на Директивата е да установи хармонизирани правила за определяне на форми на установяване и определяне на законови представители от доставчиците на услуги, опериращи на територията на ЕС. Целта на това е да се подпомогне получаването, спазването и изпълнението на решения и нареждания, издадени от компетентните органи на държавите-членки за събиране на електронни доказателства по наказателни производства.

¹⁵⁰ 'Fight against terrorism – definitions of terrorist crimes and support to victims' (2018), достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32017L0541>.

¹⁵¹ чл. 20, пар. 1, Директива (ЕС) 2017/541.

¹⁵² чл. 23 Директива (ЕС) 2017/541.

¹⁵³ Directive (EU) 2017/541 on combating terrorism — Impact on fundamental rights and freedoms (europa.eu), с.25.

¹⁵⁴ Директива (ЕС) 2023/1544 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2023 година за установяване на хармонизирани правила относно определянето на определени форми на установяване и определянето на представители за целите на събирането на електронни доказателства по наказателни производства (europa.eu).

Директивата се прилага за решения и нареждания за събиране на електронни доказателства, основани на Регламент (ЕС) 2023/1543, Директива 2014/41/ЕС и Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите членки на ЕС. Освен това, тя се прилага за решения и нареждания, основани на националното законодателство, адресирани до физическо или юридическо лице, действащо като законов представител или упълномощено лице на доставчик на услуги на територията на държава членка.

В ЕС доставчиците на услуги следва да имат определено звено, което да получава решения и нареждания.¹⁵⁵ Доставчиците на услуги, които са установени извън Европа, но имат учредено юридическо лице в ЕС, следва да определят представител в държавите, където пряко извършват дейност.¹⁵⁶ Доставчиците на услуги, които не са установени в ЕС и нямат установено юридическо лице в Съюза, следва да определят законов представител в държавите-членки, където предлагат своите услуги.¹⁵⁷ Доставчиците на услуги, установени в държави-членки, които не участват в съответните инструменти, следва да назначат законов представител в държавите-членки, за които се прилага новият законов режим.¹⁵⁸

4.3. Оперативни механизми за международно сътрудничество

Освен нормативната уредба, в рамките на ЕС съществуват няколко практически ориентирани механизма, които правят трансграничните разследвания и взаимопомощта по наказателноправни въпроси възможни. Те са представени по-долу накратко:

- **Съвместни екипи за разследване (СЕР)**¹⁵⁹ СЕР се създават чрез споразумение между компетентните органи на две или повече държави за провеждане на съвместно наказателно разследване. Те обикновено включват прокурори, съдии и представителни на правоохранителните органи. СЕР се създават за определен период от време, обикновено между 12 и 24 месеца, но този срок може да бъде удължен при необходимост. **Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие (Евроюст)** предоставя оперативна, правна и финансова подкрепа на СЕР. Това включва улесняване на прякото сътрудничество и комуникация между участниците, което е от съществено значение за справяне със сложни и спешни трансгранични разследвания. След като СЕР бъде създаден, партньорите могат директно да обменят информация и доказателства, да си сътрудничат в реално време и да провеждат съвместни операции. Този пряк контакт помага за изграждането на доверие и води до по-бързо и по-ефективно сътрудничество. Евроюст и други агенции на ЕС предоставят финансова подкрепа на СЕР, като намаляват финансовата тежест върху националните органи, участващи в международното разследване. Евроюст е домакин на секретариата на мрежата на СЕР, който подкрепя и насърчава добрите практики. Тази мрежа включва национални експерти, които предоставят ценен опит и насоки.
- **ЕМПАСТ на Европол (Европейска мултидисциплинарна платформа срещу криминални заплахи)**¹⁶⁰: Европейската мултидисциплинарна платформа за борба с криминалните заплахи (ЕМПАСТ) улеснява сътрудничеството между държавите членки на ЕС за борба с трафика. Тя включва дигитални инструменти за споделяне на информация и съвместни операции. ЕМПАСТ обединява различни държави членки на ЕС, институции, органи и агенции на ЕС (като Европол, Фронтекс, Евроюст, Агенция на Европейския съюз за обучение в областта на правоприлагането (CEPOL), Европейска служба за борба с измамите (OLAF), Агенция на Европейския съюз за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в пространството на свобода, сигурност и правосъдие (eu-LISA), както и трети държави и международни организации.¹⁶¹ Това осигурява цялостен подход към борбата с престъпността от различни гледни точки. ЕМПАСТ е структуриран в четиригодишни цикли. Всеки цикъл започва с оценка на тежките и организирани престъпни заплахи за ЕС, която установява основните криминални заплахи и определя приоритетите на ЕС в борбата с престъпността. Борбата с трафика на хора е определена за приоритетна област за периода 2022-2025 г.¹⁶² За всяка приоритетна област се разработват, изпълняват и наблюдават годишни оперативни планове за действие (ГОПД). Тези планове определят конкретни действия, разпределят ресурси и задават измерими цели. Всеки оперативен план за действие се ръководи от т.нар. ръководител. Ръководителят играе ключова роля, тъй като е отговорен за воденето и координирането на изпълнението на конкретни ГОПД. Той гарантира, че всички дейности са съобразени със стратегическите цели, заложили в многогодишния стратегически план. Ръководителите

¹⁵⁵ чл. 3, пар. 1, б. „а“, Директива (ЕС) 2023/1544

¹⁵⁶ чл. 3, пар. 1, б. „б“, Директива (ЕС) 2023/1544

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Article 3 par. 1, б. „в“, Директива (ЕС) 2023/1544

¹⁵⁹ Eurojust, Joint investigation teams, достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/joint-investigation-teams>

¹⁶⁰ Europol, EU Policy Cycle – EMPACT, достъпно на: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>

¹⁶¹ European Commission, EMPACT fighting crime together, достъпно на: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en

¹⁶² European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs, Staff working document, EMPACT, the flagship EU instrument for cooperation to fight organised and serious international crime, достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021SC0074>

управляват разработването на подробни планове за всяко оперативно действие, включително определянето на цели, срокове и разпределението на ресурси. Това включва тясно сътрудничество със съ-ръководители и други заинтересовани страни. Те наблюдават напредъка на дейностите, като се уверяват, че етапите се изпълняват и целите се постигат. Работят за подобряване на сътрудничеството между различни национални и международни правоохранителни органи, като гарантират многостранен подход за справяне с престъпността. Важно е да се отбележи, че ръководителите управляват разпределението на ресурсите, включително финансови, човешки и технически, за да осигурят успешното изпълнение на плановете за действие. Те организират обучения и дейности за повишаване на капацитета, за да подобрят уменията и знанията на правоохранителните служители, участващи в тези действия.¹⁶³

В рамките на тази структура ключова роля играят националните ЕМПАКТ координатори. Те отговарят за координирането на дейностите, свързани с ЕМПАКТ, в съответните държави. Координаторите осигуряват ефективна комуникация между националните правоохранителни органи и Европол,¹⁶⁴ като гарантират, че дейностите са синхронизирани и че се осъществява необходимото сътрудничество на национално и международно ниво. Координаторите наблюдават изпълнението на оперативните планове за действие, които се разработват ежегодно за справяне с конкретни приоритети в областта на престъпността. Те работят в тясно сътрудничество с ръководителите и съ-ръководителите, които отговарят за тези планове. Координаторите следят напредъка на дейностите по ЕМПАКТ и отчитат тяхното изпълнение. Те улесняват сътрудничеството между различни национални органи, включително полиция, митници, съдебни органи и други свързани субекти. Те допринасят за разработването на многогодишния стратегически план и гарантират, че националните дейности са съобразени със стратегическите цели на ЕМПАКТ. Те помагат за разпределението на ресурси и подкрепа за изпълнението на оперативните планове за действие, като осигуряват, че националните усилия са добре координирани и ефективни. Координаторите организират обучения и дейности за повишаване на капацитета, за да подобрят уменията и знанията на националните правоохранителни органи, участващи в ЕМПАКТ.¹⁶⁵

- **I-24/7 на Интерпол**¹⁶⁶ I-24/7 е сигурна глобална полицейска комуникационна система, която свързва правоохранителните органи във всички 194 държави членки на Интерпол. Тази мрежа позволява на оторизирани потребители да споделят чувствителна и спешна полицейска информация в реално време, улеснявайки международното сътрудничество в борбата с престъпността. Системата осигурява достъп до детайлни криминални бази данни на Интерпол, които включват информация за лица, открадната собственост и различни престъпни дейности. Чрез тази сигурна мрежа полицията може незабавно да обменя информация за заподозрени, жертви и мрежи за трафик, което е от съществено значение за координиране на международни операции и разследвания. Системата I-24/7 е от ключово значение за съвременната полицейска работа, тъй като позволява моментални проверки на заподозрени, превозни средства и документи през граници. Например, полицията може да провери дали паспорт е откраднат или дали пръстов отпечатък съвпада с дадено криминално досие в рамките на секунди. Тази възможност значително подобрява ефикасността на международните разследвания, като спомага за проследяване на бегълци, предотвратяване на тероризъм и борба с организираната престъпност. Системата позволява бързо разпространение на сигнали и разузнавателна информация, което помага за по-ефективното локализиране и спасяване на трафикирани деца. Освен това I-24/7 подпомага различни специализирани звена за престъпление и гранични служители, като им предоставя инструментите, необходими за ефективното изпълнение на техните задължения. Системата работи в рамките на строга нормативна уредба и правила за защита на данните, за да се гарантира качеството и сигурността на споделяната информация. Това насърчава доверието между държавите и осигурява отговорното и етично използване на данните.¹⁶⁷

Един от ключовите инструменти, интегрирани с I-24/7, е Международната база данни за сексуална експлоатация на деца (ICSE).¹⁶⁸ Тази база данни позволява на специализирани разследващи да споделят и анализират данни по случаи на сексуално насилие над деца, включително изображения и видеоклипове. Чрез сравняване на дигитално съдържание, разследващите могат да открият връзки между жертви, насилници и места, което е от съществено значение за разкриването на мрежи за трафик и предотвратяването на по-нататъшна експлоатация. Базата данни ICSE е от ключово значение за установяването на хиляди жертви и извършители в световен мащаб.

¹⁶³ Eurojust, ЕМПАКТ, достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/empact>

¹⁶⁴ Eurojust, ЕМПАКТ, достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/empact>

¹⁶⁵ Eurojust, ЕМПАКТ, достъпно на: <https://www.eurojust.europa.eu/empact>; The Council of the European Union, ЕМПАКТ Terms of Reference, available at: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9921-2021-INIT/en/pdf>

¹⁶⁶ UNDOC, INTERPOL statement 12th session of the Working Group on International Cooperation (25-26 March 2021), available at: https://www.unodc.org/documents/treaties/International_Cooperation_2021/20210324_consolidated-UNDOC_WG_IC_INTERPOL_statement.pdf

¹⁶⁷ INTERPOL, Databases, available at: <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Databases>

¹⁶⁸ INTERPOL, International Child Sexual Exploitation database, available at: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>

Освен това, I-24/7 подкрепя различни операции на Интерпол, насочени към борба с трафика и експлоатация на деца. Например, тя улеснява координацията на съвместни операции и инициативи за изграждане на капацитет, като обучение на служители за по-добро справяне със случаи на трафик. Чрез предоставяне на платформа за непрекъсната комуникация и сътрудничество, I-24/7 засилва глобалната борба с трафика на деца, гарантирайки, че усилията са единни и ефективни.

4.4. Упражнение

За да се подобри разбирането на участниците относно рисковете от потенциална злоупотреба с дигитални платформи, съответният фасилитатор може да организира едно от следните упражнения. Участниците могат да работят индивидуално или в малки групи.

Мрежа за трафик на деца в Европа

Това упражнение има за цел да стимулира дискусия и обучение чрез обмен на опит относно съществуващите механизми за международно сътрудничество

Инструкции:

- Разделете участниците на малки групи от 4-5 души, като ги помолите да изберат един от тях за докладчик. Уверете се, че групите са разпределени преди събитието, за да се осигури мултидисциплинарно представителство.
- Всяка група следва да получи един комплект въпроси.
- Дайте на участниците поне 30 минути да обсъдят въпросите, след което поканете докладчика да обобщи заключенията от дискусията в малката група във формат на пленарно заседание.

Времетраене: 1 час

Материали:

- по един казус отпечатан за всяка група;
- по един лист с въпроси за всяка група;
- празни листи;
- химикалки.

Цел:

- Обсъждане на собствения опит на участниците в подобни случаи, използвайки казуса като основа.
- Научаване на повече за практическите аспекти на механизмите за международно сътрудничество.
- Обмисляне как сложността на деянието „трафика на деца с цел сексуална експлоатация“ следва да се отрази в процеса на разследване.
- Споделяне на предизвикателства, свързани със събирането и анализа на електронни доказателства, и стратегии за преодоляването им.

Казус:

През 2023 г. е разкрита международна мрежа за трафик на деца, действаща в множество държави от ЕС. Мрежата фалшифицира обяви по програма Erasmus+, за да примами непълнолетни от Източна Европа, обещавайки им възможности за обмен в западноевропейски държави. След като биват набрани, тези непълнолетни лица са транспортирани през границите и са принуждавани да живеят в експлоататорски условия, които включват сексуална експлоатация и принудителен труд.

Мрежата е разкрита, когато една от жертвите успява да избяга и да се свърже с полицията в Германия. Електронните доказателства, от съществено значение за случая, включително криптирани съобщения, профили в социалните медии, IP адреси и финансови трансакции, са разпределени в няколко държави от ЕС, включително Румъния, Германия, Италия и Испания. Всяка страна има част от доказателства, съхранявани в сървъри, разположени в нейните граници или такива на международни компании, опериращи под различни юрисдикции.

Група 1:

- Как бихте инициирали искане за електронни доказателства, намиращи се в друга държава от ЕС? Какви правни инструменти бихте използвали?
- Какви предизвикателства биха могли да възникнат при използването на Конвенцията от Будапеща за получаване на електронни доказателства от държава извън ЕС, част от този случай? Как бихте се справили с тези предизвикателства?
- Кой етични съображения следва да се приоритизират, за да се гарантира, че правата и достойнството на детето се уважават през целия процес на събиране на електронни доказателства?
- Какви традиционни методи на разследване бихте приложили в този случай?

Група 2:

- Кой международен механизъм за сътрудничество считате за подходящ да бъде инициран в този случай?
- Как бихте използвали Европейската заповед за разследване, за да ускорите събирането и споделянето на електронни доказателства между участващите държави от ЕС?
- Как защитата на данните влияе върху международния обмен на електронни доказателства в този случай и какви стъпки бихте предприели, за да осигурите съответствие със законите за защита на данните?
- С оглед на трансграничния характер на случая, как бихте се справили с предизвикателствата, свързани с различните политики за съхранение на данни в различни държави и доставчици на услуги?

Група 3:

- Какви стъпки бихте предприели, за да гарантирате, че криптирани електронни доказателства могат законно да бъдат допуснати и обсъдени в съда, без да се нарушават правата на неприкосновеност на личния живот или законите за защита на данните?
- При работа с криптирани съобщения, какви са законовите възможности за задължаване на доставчиците на услуги да съдействат при декриптиране на данни и какви са ограниченията?
- В този случай кога и как бихте включили вещи лица?
- Какви стратегии могат да използват прокурорите, за да съставят обвинителния акт срещу лидерите на трафикантската мрежа, като осигурят ефективно представяне на електронните доказателства в съда?

Група 4:

- Ако се проведе разпит с детето, кои са добрите практики, които гарантират допустимостта на показанията на жертвата, като същевременно се намали рискът от травма?
- В случаи, когато са налице езикови бариери или културни различия, какви стъпки трябва да бъдат предприети, за да се гарантира, че показанията на детето са точно разбрани и записани?
- Кой институции бихте определили за заинтересовани страни в този случай и как бихте ги включили?
- Какви методи бихте използвали, за да координирате разследването и процеса на събиране на доказателства, като гарантирате най-добрия интерес на детето?

Симулиран съдебен процес¹⁶⁹

Това упражнение има за цел да постави участниците в различни роли и да им позволи да формулират аргументи, като се съобразят със законосъобразността при събирането на доказателства от мобилно устройство.

Инструкции:

- Разпределете участниците в малки групи по трима души, като ги помолите да поемат една от трите роли:
 - Адвокат на подсъдимия
 - Прокурор
 - Съдия
- Всяка група трябва да получи случая, като всяка конкретна страна получи съответните въпроси за своята роля.
- Ролята на съдията в този симулиран съдебен процес е да изслуша аргументите на двете страни и да постанови решение дали доказателствата, получени от данните на мобилните телефони на ищеца и жертвата, са били получени законно или незаконно. Съдията трябва да определи дали получените доказателства следва да бъдат допустими в съда и дали нарушават правата на подсъдимия съгласно член 6, § 1 от Европейската конвенция за правата на човека (право на справедлив съдебен процес). Също така, съдията следва да осигури равни и справедливи възможности на двете страни за представяне на техните аргументи и доказателства.
- Дайте на участниците поне 45 минути за подготовка на аргументи и обсъждане на случая. Тази стъпка трябва да завърши с „решение“, произнесено от „съдията“ в групата. Уведомете участниците, че в този процес могат да представят допълнителни детайли по случая, базирайки се на своя опит и предпочитания.
- След разискванията в малките групи, поканете „съдията“ да обобщи заключенията от дискусията в групата пред всички участници.

Времетраене: 1 час и 30 минути

Материали:

- копие от казуса за всяка група;
- списък с въпроси за всяка роля;
- празни листове;
- химикалки.

Цел:

- По-добро разбиране на процесуалните права на лица, заподозрени или обвинени в престъпление, и на правата на жертвите в контекста на електронните доказателства.
- Откриване на проблеми, свързани със законността на събирането на електронни доказателства, особено в трансграничен случай.
- Подобрени умения за оспорване на допустимостта на електронни доказателства в съда.
- Повишени знания и осведоменост относно междуинституционалното и международното сътрудничество в контекста на електронни доказателства при случаи на трафик на деца.

Казус:

Матяж, словенски гражданин, роден през 1982 г. и живеещ в Австрия, подава жалба относно липсата на съдебна заповед за достъп до данните на мобилния му телефон. Инцидентът започва, когато Тадей (роден през 2000 г.) изчезва в Словения и по-късно е намерен в Австрия, установен като жертва на трафик на деца с цел сексуална експлоатация. По време на разследването полицията изследва мобилния телефон на Тадей и открива комуникации с номер, свързан с Матяж. Това води до обследване на мобилните телефони на Матяж, което той

¹⁶⁹ Казусът е адаптиран от проекта INNOCENT. Improving the application of the presumption of INNOCENCE when applying electronic evidence (INNOCENT), GA: 101056685.

твърди, че е направено без необходимия съдебен контрол. Твърди се, че тези доказателства са използвани за осъждането му за трафик на деца през септември 2019 г. в Словения. Матяж обжалва присъдата на основание, че полицията е получила незаконен достъп до данните на мобилния му телефон в Австрия и тези на жертвата в Словения, без да бъде издадена съдебна заповед за изследване на устройствата.

Адвокат на подсъдимия

- Какви конкретни доказателства имате, че полицията е получила незаконен достъп до данните на мобилния телефон на Вашия клиент?
- Можете ли да докажете, че получените доказателства от мобилния телефон на Вашия клиент са недопустими и не е следвало да бъдат използвани в наказателното производство срещу него?
- Можете ли да докажете, че доказателствата, събрани от мобилния телефон на жертвата, са получени незаконосъобразно и не е следвало да бъдат използвани в наказателното производство срещу клиента Ви?

Прокурор

- Какво основание има полицията за достъп до данните от мобилния телефон без получаване на съдебна заповед?
- Можете ли да докажете, че доказателствата, получени от мобилния телефон на жертвата, са събрани законосъобразно и следва да бъдат допустими в съда?

4.5. Основни изводи:

- **Значение на международното сътрудничество:** Сътрудничеството между държави, правоохранителни органи, неправителствени организации и други заинтересовани страни е от решаващо значение за ефективната борба с трафика на хора.
- **Международно сътрудничество при събиране на електронни доказателства:** Ефективното международно сътрудничество за събиране и обмен на електронни доказателства е съществено поради международния характер на трафика на хора.
- **Европейска нормативна уредба:** Инструменти като Конвенцията на Съвета за Европа за взаимна правна помощ, Конвенцията от Будапеща и Директива 2014/41/ЕС (Европейска заповед за разследване) улесняват международното сътрудничество по наказателни и обмена на електронни доказателства.
- **Съвместните екипи за разследване** позволяват пряко сътрудничество и комуникация между компетентните органи, което води до по-бързи и по-ефективни международни разследвания.
- **ЕМРАСТ** улеснява сътрудничеството между държавите-членки на ЕС за борба с трафика, включително използването на дигитални инструменти за обмен на информация и съвместни операции.
- **I-24/7 на Интерпол:** Тази сигурна глобална полицейска комуникационна система свързва правоохранителните органи по целия свят, позволявайки споделяне на информация в реално време и координация в борбата с престъпността.

4.6. Основни предизвикателства:

- **Правни и логистични пречки:** Събирането и съхраняването на електронни доказателства в трансграничен контекст изисква справяне със сложни правни и логистични предизвикателства.
- **Поверителност и защита на данните:** Гарантирането на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните на жертвите при използване на електронни доказателства е сериозно предизвикателство.
- **Технологични предразсъдъци и неточности:** Необходимо е да се адресират потенциалните предразсъдъци възпроизвеждани от технологиите и неточности в техните резултати, използвани за събиране и анализ на доказателства.
- **Координация и сътрудничество:** Ефективното прилагане на механизмите за международно сътрудничество изисква засилена координация между институции и организации на гражданското общество, което може да бъде трудно за постигане.
- **Баланс между сигурност и права:** Балансирането на нуждата от ефективни мерки за борба с тероризма и трафика на хора с гарантирането на основните права и свободи е от ключово значение.

LAW AND INTERNET
FOUNDATION
FOR PROMOTING THE PROTECTION OF
PERSONALITY RIGHTS

cesie
the world is only one creature

L-Università
ta' Malta

Victim Support
Europe

Co-funded by
the European Union